Postimees

Üksiknumber 10 Rpn.

Tellimishind kuus RM. 2.50. Aadressi muutmine 20 Rpn. Leht ilmub 6 korda nädalas. Toimetus: Tartu, Ülikooli 21/23, telef. 40-81, postk. 32. Tellimiste ja kuulutuste vastuvõtt nats. E. K.-Ü. „Postimees" kontoris kl. 8—15, Tartus, Ülikooli tn. 21/23, telef. 40-80, postk. 32. Jooksev arve Eesti Panga Tartu Osak. nr. 330. Tallinna kontor: Tallinn, Vene 1, telef. 418-25.

86. aastakäik

Nr. 116

Laupäeval, 16. mail 1942

Tänast lehte 8 lk.

Ema kalmul

Arno Raag

Tuuled sahistavad puude ladvul,
kaugelt jälle hüüab õhtukell.
Päike loojub, algab päeva kadu,
levib vaikus sügav, õrn ja hell.

Lakkamatult kestab nende uni,
olgu maa peal päev või öö,
rahu igavese hommikuni.
Unustatud eluränd ja töö.

Avanevad mälestuste uhked,
elustub Su viimne maine vaev,
emake, Su rasked valupuhked.
Miks nii vara rändus elulaev?

Miks nii vara mulle altar kustus,
seal ju leekis ennastsalgav arm!
Surmaöösse ootamatult mustus,
igaveseks viis Sind saatus karm!

Nagu alaleekiv tuli hinges
elab minus mälestuste kuld.
Tihti rännakus nii vinges
tunnen, viibid ligi mul.

Olen palju, palju ilmas käinud,
sõprust, armu leidnud mõneltki,
palju lahkeid inimesi näinud,
kuid ei ema ohvrimeelsust üheltki.

Mõnel raskel elu võitlushetkel,
kui ma jälle tunnen üksi end,
emake, Su juures mõtteretkel
lohutust saab lapse väsind rind.

Emadepäevaks

„Postimehele" kirjutanud
õp. Harri Haamer

Ka väikesed poisid tahavad vahel oma emale üllatusi valmistada.

Seisin kord ta ees salapärase näoga, käed üllatusega selja taha peidetud.

„Ema!" hüüatab kavalasti naeratav poisi suu. „Sa ei tea, mis mul on!"

Ent korraga tardub emakese pilk ja kohkudes märkab ta seda kavatsematut „üllatust":

„Aga, tule Jumal appi, milline sa välja näed! Kus sa oled olnud? Ja säärased on nüüd su pühapäevarõivad!"

Väikese ehmunud poisi pilk muutub segaseks kõike seda tõrelemist korraga vastu võttis. Ta rõõmus [illegible] kustub. Selle asemele valguvad silmist suured pisarad ja lõrvunud käed lasevad üllatuse langeda. Köögi põrandale jäävad lebama närtsivad vesiroosid.

Jah, see pisike mees ei võinud ju nii kaugele mõtelda, et mudases ojas emale valgeid vesiroose korjates pidi ohverdama pisut pühapäevapükste puhtusest. Ja pluusi varrukad said märjaks, ent kuidas oleks muidu saanud vee all murda lilli. Ja rinnal oli poriseid laike, aga kuidas sa muidu oleksid hoidnud süles nii palju sellest üllatusest oma pisikese poisi käega.

Nõnda seisab ta viivukese vaikides ema ees. Olnuks ta võimeline silmi tõstma, siis näeks ta midagi lõpmata ilusat sündimas ema palges. See muutub sääraselt, et olla varsti otsegu pühaku äraseletatud nägu.

Ema süda tunneb ruttu, kui ta on haiget teinud oma lapsele. Seal on tal korraga tunne et ta kahekordse armastusega peab ümbritsema seda oma pisikest poissi, kelle rõõmu ta nii järsku raiskas murega pühapäevariiete pärast.

Ta kummardub ja tõstes üht vesiroosi küsib õrnalt, otsegu andeks paludes:

„Pojakene, kellele sa need ilusad lilled tahtsid tuua?"

Julgustatud sellisest kõnetlusest, vaatavad uuesti suured silmad täis tagasipöörduvat õnne küsijale ja ta lausub tagasihoidliku hardumusega:

„Sulle, ema!"

Ent samas võtab see oma pisikese porise poisi sülle ja surub teda tugevasti vastu tuksuvat emarinda.

Kahekesi korjavad nad põrandale pudenenud vesiroose, mõlemad määrdunud pühapäevarõivais.

Säärane oli minu ema.

Lugesin kuskilt: „Rahu perekonnas on rahu eelduseks maailmas." Otsekohe mõtlesin oma emale. Ta oli otsegu rahu-apostel, kes oma vaimu suurusega jaksas lahendada nii paljusid keerulisi ning raskeid olukordi. Kas ta polnud sageli perekonna preestriks, kelle peale oli pandud armastuse üllima ohvri toomine. Ent ohverdada — see on kõikide aegade suurim teenistus selles maailmas.

Praegu seisab sadu tuhandeid mehi võitlemas *tuhandete* kilomeetrite pikkusel rindel, et kinnitada selle suurima teenistuse igavest mõtet — ohverdada kõik parema tuleviku eest.

Ja Sina, ema, sooritad selle ülesande kodus. Rahu ja sõpruse vaim, mille Sinu ohvriküpse südame armastus loob perekonnas, ei jää ialgi vastukajata tolles maailmas, kus Sinu lapsed kord oma elutöö teevad.

Sul on teinekord nii raske — Sa tunned, et ka Sina vajaksid puhkust ja kosutust. Ent seal seisab Su laps Sinu ees ja oi, millised näevad välja ta riided, mida Sa nii hoolega oled pesnud. Muidugi väsitab see Sind. Jälle pead otsast alustama tööga, mis ei tahagi lõppeda. Ja veel enam — Sa oled teda juhatanud ning õpetanud, ent ta seisab Su ees määrdunud palgega. See võib Sind viia meeleheitele.

Aga mõtle siis oma suurele kutsumusele — ohvriteenistusele — valgema tuleviku pärast.

Ja Tema, kes Sinu ennastsalgava südame truuduse eest iseennast on ohverdanud, andku Sulle seks palju jõudu.

Küll Sinu silmadki kord säravad vastu võttes oma pisikese poisi või tüdruku üllatust.

„Ema, need vesiroosid olid ju Sinule!"

Eesti emale

On kujunenud ilusaks traditsiooniks kord aastas pühendada üks päev täielikult emale. See päev aitab süvendada austust ema vastu, kuigi austus ema vastu ei tohiks olla pidupäeva, vaid iga päeva asi. Kõik see, mida ema annab lapsele, annab perekonnale igapäevases elus, näib nagu endastmõistetavana. Ema nagu peaks kõik suutma, ta nagu ei tohiks väsida. Kui harva küsime: „Ema, kas oled ka väsinud?"

Käesoleval aastal pühitseme emadepäeva eriti raskel ajal. Tahtmatult kerkib küsimus: „Ema, kust võtad küll jõudu, et suudad tänapäev seista vapralt oma töös ja toiminguis, kuna su südant täidab mure ja lein? Sa oled saatnud võitlema poja, oled saatnud võitlema pojad — kaks, kolm ja veel enam. Su kindlust võime väljendada Marie Underi sõnadega:

„Ja ma õnnistan Sind: Mine! Mine!
ehkki kurku kinni jääb mu hääl.
Mina olen hoopis kõrvaline —
näeme üksteist jälle — siin või sääl!"

Sa oled teate saanud, et su poega pole enam. Ta puhkab kaugel, kuhu su jalg ei pääse, ei saa kaunistada ta kalmuküngastki, ka sellest pead loobuma. Sa vapper ema, sa ei haletse, sa tead, mida *on* lunastanud su poja veri, see on — meie kõikide vabadus!

Kui mitmed meie emadest on pidanud langema bolshevike kuulide läbi. Kas teadsid, et ei näe enam kunagi oma kodu, oma last, kui kisti sind välja südaööl? Au teile, vaprad emad, kes te raske piina läbi kadusite sinna, kust ei ole enam pääsu tagasi. Teie olete ohverdanud oma elu paljude teiste eesti emade eest, kes oleksid saanud sama saatuse osaliseks, kui oleks kauem möllanud vaenlase tapakirves meie maal.

Kui mitmed tuhanded eesti emad, alates noorest kuni hõbepeasse vanakeseni, viibivad praegu meist teadmatus kauguses! Mida suudame teha küll teie heaks käesoleval emadepäeval meie, kes tohime rahulikult elada oma kodumaal. Meie ei suuda küll midagi muud kui palvetada, et jätkuks teil jõudu kõiki raskusi ületada, et võiksime teid jälle kord kodumaal tervitada.

„Aga ükskord algab aega,
kus kõik piirud kahel otsal
lausa lähvad lõkendama;
küll siis Kalev jõuab koju
oma lastel' õnne tooma,
Eesti põlve uueks looma."

(„Kalevipoeg")

Eesti ema on pidanud nii palju kannatama, kuid ta on teinud seda alati vaikselt, nurisemata, ta ei ole varisenud kokku, vaid on end alati leidnud töös.

Teame, et teil, emad, seisab ees veel küllalt raskusi ja muret, kuid teame ka, et suudate neid võita. Selleks teile palju jõudu käesoleval emadepäeval!

STELLA BORKMANN,
ERÜ Tartu Komitee „Ema ja Lapse" toimkonna juhataja

Eesti naise majanduslik aktiivsus

Nüüd emadepäeva puhul ja seda veel eriti praeguses olukorras, kus meie rahvastiku juurdekasvu küsimus on teraval kujul päevakorrale nihutatud ja kus on tehtud ka etteheiteid eesti naisele, ei tohiks tunduda ülearusena heita põgus pilk meie naiste majanduslikule aktiivsusele ja seda ka veel seepärast, et see valgustab omalt poolt rahvastiku juurdekasvu probleemi, ehkki meie ei pea [illegible] majanduslikkudest teguritest.

Ei saa öelda, et eesti naist on lähemas minevikus majanduslikud mured vähe koormanud ja elu vähe vintsutanud. Eesti naine on oma suures enamikus möödunud paaril viimasel aastakümnel samuti nagu kauges minevikus vankumatult mehe kõrval seisnud, jaganud temaga kõiki eluvõitluse raskusi, muresid ja paljudel kordadel enese ning oma perekonna olemasolu eest mehest isegi veel raskemat võitlust pidanud. Koguni vähe on meil neid naisi, keda on elu õrnalt kätel kandnud ja kes ei ole tunda saanud elu karme kaisutusi.

Meie oleme meelsasti võõrastelt kiitust kuulnud, et eestlane on töökas, küllaltki suure algatusvõimega ja edasirühkija rahvas. Kuid kogu see kiitus ei tule mitte mehe arvele kanda ja arvata, et kõik see on mehe töö. Ei. Niisama palju peab sellest kiitusest eesti naisele kuuluma, sest meie rahvuslikus edasirühkimises ei ole naine esinenud mitte kõrvalise tähtsusega abijõuna, vaid on seisnud vastutusrikkal kohal. Naise suure töö tähtsusest saaksime alles siis täies ulatuses aru, kui naine oma kõrgelt valvepostilt lahkuks.

Eesti naine seisab vanemate kultuurriikide naiste kõrval, nagu seda statistilised andmed näitavad, oma suure majandusliku aktiivsuse poolest esikohal. Statistikas peetakse töötajateks isikliku tööga iseseisvat sissetulekut saavutajad või oma perekonna ettevõttes ja kutsetöös kaasaaitajad (palgata töötajad perekonnaliikmed). Teisiti nimetatakse *neid* ka majanduslikult aktiivseteks kodanikkudeks. Rahvusvahelise Tööbüroo 1938. a. aastaraamatuist leiame, et eesti naine on oma majandusliku aktiivsuse poolest väga kõrgel tasemel. Olukorra iseloomustamiseks toome siin mõnede riikide kohta andmeid, kus on näidatud möödunud aastakümnel majanduslikult aktiivsete meeste ja naiste protsent.

Aktiivsete kodanikkude protsent

	Naised	Mehed	Kokku
Eesti	51,3	68,0	59,1
Soome	40,8	61,2	50,7
Saksamaa	34,2	65,5	49,4
Rootsi	28,7	66,1	47,1
Taani	26,9	64,3	46,3
Norra	22,0	62,0	41,5
Itaalia	18,6	66,4	41,5

Kuigi neid andmeid ei saa absoluutselt täpsateks pidada, üldpildi olukorrast annavad nad siiski, ja siit näeme, et teistes riikides on naised meie naistest majanduslikult palju passiivsemad. Nende riikide naiste väikest aktiivsust ei saa sellega seletada, nagu võimaldaks meie põllumajandus naistele tööstusriikidest suuremat aktiivsust, sest näiteks põllumajanduslikult väga arenenud Taanis oli majanduslikult aktiivseid naisi ainult 26,9%, kuna meil oli see protsent 51,3. Meie naiste suur majanduslik aktiivsus ilmneb selles, et meil oli [illegible] rohkem [illegible] teistes riikides. Nõnda oli meil põllumajanduses aktiivselt tegutsevatest kodanikkudest pisut üle poole naised, kuna aga Taanis oli see protsent 27 ja Soomes 47. Tööstuses oli meil mehi naistest ainult veidi üle kahe korra rohkem. Saksamaal oli aga tööstuses mehi naistest ligi neli korda rohkem, Soomes kolm korda ja Taani tööstuses ületas meeste arvuline ülekaal naiste arvu ligi viiekordselt.

Naise majandusliku aktiivsuse üheks mõjuvamaks teguriks on rahva majanduslik jõukus, sest jõukama rahva naised on vaesema rahva naistest vähem sunnitud endale iseseisvat tulu otsima või perekonnapea ettevõttes kaasa töötama. Kuid peale selle on siin mõjumas ka tõulised iseärasused, maailmavaade, kombed jne., mis naisi tõrjuvad majanduslikult tagaplaanile.

Naiste suurest majanduslikust aktiivsusest võiks selles mõttes heameelt tunda, et sellega on suur hulk inimjõudu tootmisse lülitatud. Kuid sisuliselt vaadates kõneleb naiste suur majanduslik aktiivsus perekondade viletsast majanduslikust olukorrast, sest meil oli palgast elatuvates perekondades naiste osatähtsus tulude hankijana suurem kui Euroopa teistes riikides, ja kõigele sellele vaatamata oli elatustase madalam kui suures enamuses Euroopa maades. Seega on naiste suur majanduslik aktiivsus osalt perekondade vaesusest põhjustatud. Naiste suurt majanduslikku aktiivsust tuleb selles mõttes aga negatiivseks nähtuseks pidada, et ta kisub naise perekonnast eemale ja koormab teda majanduslikkude ülesannetega. Ja kas ei peitu selles olukorras ka o s a meie rahvastiku juurdekasvu probleemist!

Naiste väljaspool perekonda suur majanduslik eneseavaldus on olnud üheks selle *põhjuseks, et naiste palgad on olnud meeste palkadest palju madalamad ja seda mitte ainult nendel tööaladel, kus füüsilisel jõul on suur tähtsus, vaid ka paljudel vaimutöö aladel. Kui suur erinevus oli tööstuses naiste ja meeste palkadel, seda näitavad järgmised andmed, kus on näidatud sentides töölise tunniteenistus 1937. a.* Tööstused on liigitatud suuruse järgi nelja rühma, kus esimeses rühmas on tööstused *50 ja rohkem töölisega,* teises 20—49, *kolmandas 5—19 ja neljandas* alla 5 töölise.

	1	2	3	4
Naised	25,8	23,5	20,8	15,6
Mehed	40,5	37,6	33,0	28,3

Siit selgub esiteks, et mida väiksem oli ettevõte, seda madalamad *olid naiste* palgad, ja teiseks, et väiksemates tööstustes olid naiste palgad meeste palkadega võrreldes madalamad kui suuremates tööstustes. Naiste keskmiste palkade andmeid vaadeldes ei saa meie aga veel ülevaadet sellest, kui rasketes palgatingimustes olid paljud naistöölised, sest meie ei näe madalamaid palku, kuigi väiketööstuse kohta näidatud tunniteenistus 15,6 senti on juba nõnda väike, et sellega oli iseseisval naisel võimatu elada. Kuid siin ei tohi unustada ka seda, et tööstustes olid naiste palgad üldiselt veel kõrgemad kui kaubanduses. Tartus oli näiteks väga tuntud pudukauplusi, kus seal juba aastaid teeninud naised said kuus ainult 20—25 kr. Ehk küll naist ei saa nõnda suureks tarbijaks pidada nagu meest, oli aga mehe ja naise palgavahe nõnda suur, et naistööline oli meestöölisest palju halvemaisse elamistingimusisse asetatud. Naistöölise olukord muutus meestöölisega võrreldes seda raskemaks, mida suurem perekond oli tal ülal pidada.

Kuigi rahvastiku juurdekasvu probleemi lahendamiseks on vähe ainult majanduslikke tegureid arvestada, arvame siiski, et perekonna lahedamad majanduslikud olud teiste eelduste olemasolemise korral aitavad sündimuse suurendamiseks kaasa ning võimaldavad laste eest vajalist hoolitsemist, nõnda et väheneks meie ebanormaalselt suur imikute suremus. Selleks on aga vaja ka eesti naine majanduslikult asetada senisest paremasse olukorda. Nüüd emadepäeva puhul tuleb ka selle küsimuse peale mõelda ja mitte ainult piirduda emadele tänu avaldusega.

—sepp.

Ema laul

Marie Under

Lapsuke on mul, õrnake, kullake, kaunis:
näoke nii rõõmus ning hää ja suuke nii sulaval naerul,
silmad nii säravad, sügavad, sameti-mustad,
vaatavad hingesse mul, süütavad lõkkele südant.
Oh, kuis sind armastan ma, õrnake, kullake, kallis;
naeratav suuke ja silmad nii sameti-mustad,
kuldseid juukseid ja kõiki su väikesi liikmeid
ja sinu hellakest hinge!.. Nüüd ju veel võin ma ja jõuan
eemale peleta sinust su väikesed naljakad mured,
pisaraid pühkida silmist ja rõõmsaks ja ilusaks teha —
kuldseks su päevi, mu laps, nüüd, oh, veel jõuan ma seda.
Kiirelt küll kaovad need soojad ja säravad
kiirelt need magusad ööd, kus valvamas ema;
suuremaks saavad su väikesed käekesed, jalad,
suuremaks, suuremaks ka su väikene süda,
suuremaks, tõsiseks ka su väikesed naljakad mured;
tuulte ja tormide kätte siis pean sind jätma, mu kallim!
Marusid palju on mässamas, lapsuke, elus,
valusid valjusid palju. Ei vähenda jõua
enam su ema neid sul, — ise
pead sa siis võitlema uljalt, mu tütreke, ise sa edasi jõudma:
süda, nii väikene nüüd, saab siis nii valjusti lööma,
palju sult nõudma ta saab ja küsima, küsima palju.
Vastust ei või sull' enam ka anda su ema:
on ta ju ise küsija, otsija elus.

Võõra sõduri haud

Vello Pekomäe

Ei olnud Kitse-eidel puhast ja selget rõõmu oma pojast Kaarlist. Õieti algasid ta vallatused ja koerustükid juba siis, kui vana auväärne külatisler Kitse-taat ära viidi kabeliaeda. Poisil ikka päris kindlasti oleks ära kulunud kõva ja kindel mehesõna käsuks ja keeluks. Küll pani koolijuhataja teda nurka seisma ja mõnikord laskis tund või paar pärast koolitöö lõppu istuda klassitoas tühja kõhuga. Aga see kõik ei aidanud Kitse Kaarli viguritempude vastu.

Kord tulid külast kuuldused susspüssi paugutamisest. Sai selle asjaga pahandus mööda, juba kõneldi Kitse Kaarlist kui kangest kaardimängijast. Ning ühel kevadel neljateistkümne-aastase poisina võttis ta kätte ja kadus koguni nädalaks-paariks. Alles pikkade otsimiste järel leiti poiss Pärnu sadamakailt, kus ta sihtis kahe kauguste järele januneva silmaga maailmamerede poole.

Ega Kitse Kaarel olnud loomu poolest halb. Pärast mõnd viguritempu tuli ta eide juurde, vaatas ausasti ja sõbralikult ema silma ning ütles siis lihtsalt: „Ära pahanda, ema! Ega ma mõtelnudki, et asi läheb sääraseks jandiks. Aga igav oli."

Küll mõtlesid külaeided ja vana paks kooliõpetajagi, et Kitse Kaarel lõpetab oma elupäevad vangimajas. Ei läinud aga täide nende mõte ja arvamine. Kitse Kaarel käis oma aastad külakoolis ja kadus siis pikaks ajaks rändavate põllutööliste ning kraavihallide mesti. Polnud emal palju teada, kus poeg just parajasti viibib. Kord või paar aastas tuli kiri kas Olustvere kandist või koguni Kivlõlist. Paari lihtsa sõnaga teatas poeg, et elab hästi ja on veel ikka poissmees. Ainult siis, kui kroonuteenistuse-aastal kirjad tulid tihedamini ja Kitse-eit oma säästuveeringud saatis minema kasarmu aadressil, tuli nagu pisut hellustki nende vahekorda.

Aastad on virgad veerema. Kitse-eit oli vajunud juba pisut küüru, kui poeg tuli ühel päeval vaksalist autoga. Uhkes sinises ülikonnas ja lakksaabastes astus ta üle koduläve. Polnud kitsi emale andma mõnda sinist kümnekroonilist, sest kraavitööde ettevõtjana, kelle käsu all töötab viiskümmend meest, teenis ta õige hästi.

Oli juba tekkinud poisi silmanurkadesse kortsujooni, ent ta ise naeris lõbusalt ja lubas hakata ärimeheks, lüüa linnas lahti suure kaubamaja ning sõita oma autoga. Nii ta kavatses. Aga rasked ajad tulid vahele ning Kitse Kaarlist polnud kuulda enam kippu ega kõppu.

Eemal teineteisest olid nad olnud, ema ja poeg, pikki aastaid. Ent millegipärast vaevas eide südant siis äkki alatine mure, kui ta kuulis ühte ja teist tuntud inimest kadumas punaste võimumeeste käsu kohaselt. Külas kõneldi, et kohalikku Kaitseliidu pealikut olevat koledasti ülekuulamise ajal pekstud ning vist ta luudki puhkavat juba kuskil jäljetus hauas.

Õhtul süütas Kitse-eit tule oma pisikeses toakeses ja luges piiblit. Nooremas eas polnud ta just väga tihti kõnelnud Jumalaga. Aga nondel murerikastel päevadel, kui oma nõu ja mõte ei osanud enam abi leida maapealsetelt võimudelt, kummardus Kitse-eit tihti voodi kohale palvesõnadeks. Seinariiulilt pühkis ta virgasti tolmu, võttis ettevaatlikult ja hellalt mõne poja kooliraamatuist ning luges aegapidi ja veerides nii palju, kui seletasid vanainimese tuhmid silmad.

Sõjad pääsesid möllama. Kitse-eit nägi pikki sõdurite voore mööda marssimas kõigi supikatelde, suurtükkide ja sõiduriistadega. Nägi teisi sõdureid tulemas mööda maanteed, näod pruunid päikesest ja tuulest. Kitse-eide kodupaik jäi õieti puutumata sõjatuledest, sest võitlevate vägede minek ja tulek oli rutuline ja kiire.

Päike käis madalalt sügiskaart ja metsad tõmbusid iga jahedama ööga järel mitmevärvilisemaks. Säärasel päeval, kus päikesepaistestki pole enam vanainimese seljale õiget sooja vinge tuule vastu, kohmitses Kitse-eit õuel ja viis seapõrsale toitu. Oli just astumas üle sealauda madala ükseläve, kui äkki hõigati: „Tere, ema!"

Viimane aasta oli võtnud Kaarlilt noormehe jume. Rõivad olid tal kortsunud ja lagunenud ning saabaste all näis nahk olevat õige õhuke.

„Tere. Kust sa siis nüüd tuled?"

„Riiast."

„No mis pimet sa siis seal otsisid? Eks tulnud ka vahel koju käima!"

„Ei lastud."

„Tohoh. Ei lastud... emale külla."

(Järg 2. leheküljel)

Saksa-Rumeenia väed Kertši linna all

Harkovi lõigus hävitati 145 tanki. Volhovi juures langes ümberpiiratud väeüksuse hävitamisel venelastel 1000 vangi ja 3500 langenut

Juhi Peakorterist, 15. mail.

Sõjajõudude Ülemjuhatus teatab:

Krimmil seisavad saksa-rumeenia väed otse Kertši all, pärast seda kui nad on murdnud vaenlase vastupanu küngastel selle linna ees.

Võitlused Harkovi lõigus kestavad, nende võitluste jooksul hävitati 145 vaenlase tanki. Tugevad võitlus- ja sööstlennukite üksused purustasid tankide koondusi, kahurväe positsioone ja Nõukogude järeleveokolonne.

Volhovi rindel piirati sõjaväe ja relva-SS-i poolt sisse mitmepäevaste võitluste jooksul üks vaenlase väeosa ja hävitati. Selle juures kaotasid Nõukogud 1000 vangi, üle 3500 surnu, 6 tanki, 119 granaadiheitjat, 202 kuulipildujat ja muud sõjamaterjali.

Saksa ja ungari väeosad on viimaste päevade jooksul rinde tagalas rünnanud ja hävitanud mitu tugevasti relvastatud Nõukogude jõuku. Üks Jäämere rannikul maandunud Nõukogude mereväe üksus purustati mitmepäevastes tugevates võitlustes hoolimata ägedatest lumetormidest ja sunniti taganema üle mere. Vaenlane jättis maha üle 2000 langenu ja suure hulga kergeid ja raskeid relvi.

Idarindel hävitati eile 65 vaenlase lennukit.

Maltal pommitati raskete pommidega lennutoetuskohti ja teisi sõjalisi sihte. Saksa ja itaalia hävitajad tulistasid saare kohal alla 8 briti hävitajat.

Võitluses ühe Ameerika mereväe üksusega uputasid saksa õhujõud eile Nordkapi ja Spitzbergenil vahel ühe „Pennacola"-klassi kuuluva 9100-tonnilise ristleja ja ühe hävitaja. Peale selle hävitati üks 3000 brt. jäämurdja ja 2000 brt. kaubalaev. Üks 10.000 brt. prahilaev sai raske tabamuse.

Kerged saksa võitluslennukid hävitasid eile õhtupoolikul hoolimata õhutõrjeballoonidest ja ägedast õhutõrje tulest ühes inglise lõunaranniku sadamas 4 kaubalaeva kokku 7500 brt.

Rünnakukahuri üksus 244 on võitlustes idas hävitanud 36 vaenlase tanki, nendest tankidest on ülemveltveebel Bense üksi hävitanud 13 tanki. Eilsetes õhuvõitlustes idarindel saavutas leitnant Graf oma 98.—104., leitnant Dickfeld oma 82.—90. õhuvõidu.

Berliin, 16. 5. DNB kuuleb sõjalistest ringkondadest: Donetsi rinde edukais tõrjevõitlustes hävitati seniste andmete järgi 145 vene soomusmasinat, nende hulgas hulk moodsaid. Volhovi rindel piirati pärast mitmepäevaseid lahinguid sisse ja hävitati üks vene väeüksus. Seejuures kaotasid enamlased 1000 vangi, 3500 surnut, 6 soomusmasinat, 119 granaadiheitjat, 202 kuulipildujat ja suurel arvul muud sõjamaterjali.

Muurmani rindel lõid saksa-soome väed ägedais võitlustes tagasi ühe Jäämere rannikul maabunud enamlaste mereväebrigaadi. Mitmepäevaseis lumetormis peetud lahinguis sunniti vaenlane raskete veriste kaotustega üle jää taganema.

Berliin, 16. 5. Nagu Sõjavägede Ülemjuhatus teatab, jätkuvad Saksa ja Rumeenia rünnakud Kertši poolsaarel plaanikindlalt. Lõõdud vaenlase vasimatul jälitamisel murti täielikult vene järelväe ja võitlusüksuste vastupanu. Donetsi rindel lõid rumeenia väed saksa üksuste toetusel 13. mai pärastlõunal tagasi ühe vaenlase rünnaku veel enne, kui see jõudis saksa-rumeenia positsioonideni. Nõukogud kaotasid palju vange ja surnuid. Rinde keskosas oli 13. mail ainult üksikuid bolshevike rünnakuid saksa positsioonidele, mis kõik tagasi löödi. Saksa edukal pealetungil hävitati vaenlase punkreid ja võeti vange. Neis võitlustes, mille kestel bolshevikud kandsid suuri kaotusi inimeste ja materjal näol, vallutati üks vaenlase positsioon pärast lühikest tänavavõitlust.

NELJAPÄEVAL TULISTATI ALLA 63 VENE LENNUKIT

Berliin, 16. 5. Kogu eilse päeva kestsid idarinde kõigis osades ägedad õhuvõitlused saksa hävitus- ja vene hävitus- ja võitluslennukite vahel. Seniste andmete järgi tulistati alla 63 vene lennukit.

Uue saksa relva mõjust idarindel

Berliinist, 16. 5. „Berliner Lokalanzeiger" kirjeldab uue saksa relva mõju, mida kasutatakse idarindel. Meie kahurväe rünnak tekitas hirmu ja kartust bolševike seas. Saksa sõjaliselt poolt teatatakse reede õhtul erilise väga tõhusa mõjuga laskemoona kasutamisest idarindel.

Bern, 15. 5. „Exchange Telegraph" teatab idarindelt, et Kertši poolsaarel võitlevad venelased on sunnitud Saksa-Rumeenia surve all taganema. Briti teadeteagentuuri järgi on sakslaste löögijõud suur. Kertš olevat tõsiselt ohustatud.

Rahutused Kaukaasias

Ankarast, 16. 5. Kaukaasia vabariikide elanikkonna meeleolu tekitab tõsist muret Nõukogude võimudele, vastavalt vaatlejate teadetele, kel oli võimalus seal liikuda viimaste kuude jooksul. Vaatlejad seletavad, et mõnedes Kaukaasia osades, eriti Gruusias ja Azerbeidžanis toimub avalik vastuhakk Nõukogude komissaridele, kes sõjaväe abil rekvireerivad vilja Alam-Volga tööstuskeskuste varustamiseks.

Viimase kolme kuu jooksul on rahutused Kaukaasias, eriti Gruusias kasvanud nii suureks, et Moskva keskvalitsuse esindajad pidid lahkuma maalt. Sõjaväeteenistusse kutsutud nekrutid keeldusid allumast mobilisatsioonile.

Nõukogud mobiliseerivad 18-aastasi

Ankarast, 16. 5. Suurte seinalehtede kaudu Moskvas ja teistes suuremates Nõukogude Liidu linnades kutsuti kõik 18-aastased otsekohe sõjaväeteenistusse.

Soome sõjateade

Helsingist, 16. 5. Soome reedene sõjateade mainib Aunuse maakitsusel tavalist luure- ja tuletegevust. Louhi ümbruses elav luuretegevus. Soome luureüksused hävitasid vaenlase punkreid ja vastupanu-pesi ja vallutasid hulk relvi.

Saksa sööstlennukid pommitasid tõhusalt vaenlase vägede koonduskohti, varustustransporte ja järelevedu, mille puhul tekitati suurt kahju. Meie hävitajad tulistasid Karjala maakitsusel alla ühe vaatlusballooni. Meie õhutõrje oli juba ennem Aunuse maakitsusel tulistanud alla ühe kerge vaenlase pommituslennuki, mis nüüd üles leiti.

Viimasel ööl heitis üks vaenlase lennuk Kotka ligidal merre mõningaid lõhke- ja süütepomme.

Itaalia sõjateade

Roomast, 16. 5. Itaalia reedene sõjateade sisaldab järgmist: Kürenaikal luuretegevus. Itaalia ja saksa õhujõudude üksused teostasid päeval ja öösel rünnakuid Malta õhutoetuspunktidele, selle juures tulistati alla 8 inglise lennukit.

Maavärisemine Equadoris

Buenos Aires, 15. 5. Nagu nüüd teatavaks saab, tabas maavärisemine kolmapäeval Equadori sadamalinna Guayaquili. Hulk vanemaid maju, kuid ka moodsad ja ka maavärisemisele vastupidavaks peetud terasbetoonhooneid varises kokku, nende hulgas ka üks haigla. Elanikud põgenesid oma kortereist paanilises hirmus. Et juba esimene tõuge rikkus valgustusjuhtmeid, siis olid päästetööd täielises pimeduses eriti raskelt läbiviidavad. Surmaohvreid on seni leitud 60, kuna haavatute arv tõuseb mitmele sajale.

Buenos Aires, 15. 5. Viimaste andmete järgi oli Guayaquili maavärisemine niivõrd tugev, et seda oli tunda isegi sadade kilomeetrite kaugusel asuvas sadamalinnas Quitos. Valitsushoonetes, samuti peapiiskopi palees ja krediitpanga hooneis on suured praod. Maavärisemine nõudis ohvreid ka teistes provintsides. Kahjude suurus pole veel kindlaks tehtud, kuid arvatakse, et see tõuseb 10 miljoni peesole. Quayaquili surmaohvrite hulgas on Ühendriikide peakonsul koos perekonnaga.

Ühendriikides moodustatakse naiskorpus

Lissabonist, 16. 5. President Roosevelt kirjutas reedel alla seaduseelnõule, mille järgi moodustatakse Ühendriikide väes naistekorpus. Eelnõu järgi on sellesse korpusesse lubatud värvata kuni 150.000 naist. Korpuse liikmed peavad asendama mehi sõjaväevalitsuses ja ametkondades.

Põhja-Jäämeres uputati USA ristleja

Saksa lennukite rünnak Ühendriikide laevastiku eskaadrile

Berliin, 16. 5. Juba neljapäeva hommikul märkasid kaugluurelennukid Ühendriikide mereüksust, mida hiljem rünnati saksa võitluslennukite poolt, nagu teatab Saksa Sõjajõudude Ülemjuhatus. Rünnaku puhul vaenlase laevad põgenesid lääne suunas, mille juures nende õhutõrje katsus ehitada tõket laevade ümber. Saksa lennukid murdsid tõkkest läbi ja tabasid vaenlase siksak-kursis sõitvaid laevu raskete pommidega. Märgati mitut täistabamust Ühendriikide ristlejale „Pennacola", mis süttis kiiresti põlema. Hävitajad *tiirlesid põleva ristleja* ümber, püüdes vees põgenevat meeskonda. Ristleja oli nii raskesti vigastatud, et ta saksa luurelennuki nähes uppus *300 km põhja pool* Nordkappi. Samuti märgati hävitajat, mis oli raskesti tabatud. Ülejäänud hävitajad põgenesid kiiresti lääne suunas.

USA-l puudus lennukitest

Lissabon, 16. 5. Et Ühendriikides on suur puudus lennukitest, on seal tarvitusele võetud igasugused lennukite mudelid, sest „iga asi, mis lendab" on kõlblik. Ühendriikide valitsusele. Roosevelt teatas ajakirjanikele reedesel ajakirjanduse konverentsil kaubanduslikkude ja eraomanduses olevate lennukite konfiskeerimise üksikasju. Roosevelt keeldus vastamast küsimustele, mis esitati selle kohta, nimelt, millisele frondile saadetakse Ühendriikide sõdurid, ning kas Ühendriikide sõjaväeüksused võtavad osa Briti maandumisest Madagaskaril.

UUS MEREBAAS PÕHJA-BRASIILIASSE

Lissabon, 16. 5. Nagu teatatakse Rio de Janeirost reedel, otsustas Brasiilia valitsus asutada uue merebaasi Põhja-Brasiilias, arvatavasti Resifes. Juba on osa mereohvitsere sõitnud Rio de Janeirost Põhja-Brasiilia poole, et teostada kavatsetud plaane. Üksikasju peetakse saladuses.

MISSISSIPI SUUDMES UPPUS USA LAEV

Lissabonist, 16. 5. USA mereministeerium teatas reedel ühe suure USA prahilaeva uputamisest, mis ühe vaenlase allveelaeva poolt Mississipi suudme ligidal torpedeeriti ja uputati. Meeskonna saatuse kohta pole senini midagi teada.

[illegible] Iraani valitsusele

Puudused toiduainetega varustamises

Trapesund, 15. 5. Iraani valitsus esitas parlamendile seaduse-eelnõu, mis näeb ette *sõjakohtute loomist*. Need jääksid püsima sõjaseisukorra kestuseni Iraanis.

Trapesund, 15. 5. Iraani parlamendi viimasel istungil terve rida rahvasaadikuid esines valitsuse vastu süüdistusega elanike puudulikus varustamises toiduainetega. Rahvasaadikud rõhutasid, et elanike keskel valitseb rahulolematus, mis viib veriste kokkupõrgeteni. Minister Sueheyli kinnitas, et ta rakendab elanike rahuldamiseks kõik võimalikud abinõud. Rahvasaadik Anvár seletas, et parlament ei oota valitsuselt mitte lubadusi, vaid nende täitmist. Rahvasaadik Amir Teymur süüdistas valitsust, et ta on kohtuliku ülekuulamiseta saatnud koonduslaagrisse hulk isikuid, kahtlustades neid kihustustöös teljeriikide heaks. Nende hulgas on kaupmehi, kes kunagi poliitikaga pole teinud tegemist. Enamail juhtumeil olevat siin põhjuseks ainult isiklikud vahekorrad.

Lõuna-Iraani sadamast Bender Abbasist Pärsia lahe ääres teatatakse, et seal mitu päeva toiduta olnud rahvahulgad sadama-aitadesse sisse murdsid, *riisudes tühjaks aitade nisu-, datli- ja riisitagavarad.* Politsei ajas riisujad laiali. Teherani sõjaline kuberner avaldas ajalehtedele hoiatuse, milles ta meenutas, et kehtiva sõjaseaduse põhjal on igasugune valitsuse arvustamine keelatud. Samuti ei tohi avaldada teateid, mis elanikkonna hulgas võiksid tekitada rahutust.

Wehrmachtbericht

Aus dem Führerhauptquartier, 15. Mai.

Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Auf der Krimm stehen die deutsch-rumänischen Verfolgungskolonnen unmittelbar vor Kertsch, nachdem sie feindlichen Widerstand auf den Höhen vor dieser Stadt gebrochen haben.

Die K[illegible] Charkow dauern an. In [illegible] Verlauf wurden 145 feindliche Panzer abgeschossen. Starke Kampf- und Sturzkampfverbände zerschlugen Panzeransammlungen, Artilleriestellungen und Nachschubkolonnen der Sowjets.

An der Wolchow-Front wurde eine Kräftegruppe des Feindes in mehrtägigen Kämpfen durch Verbände des Heeres und der Waffen-SS eingeschlossen und vernichtet. Hierbei verloren die Sowjets 1000 Gefangene, mehr als 3500 Tote, 6 Panzer, 119 Granatwerfer, 202 Maschinengewehr und zahlreiches anderes Kriegsmaterial.

Deutsche und ungarische Truppen haben in diesen Tagen am rückwärtigen Gebiet mehrere stark bewaffnete bolschewistische Banden angegriffen und aufgerieben.

Ein an der Eismeerküste gelandete sowjetrussische Marine-Einheit wurde in mehrtägigen harten Kämpfen trotz starker Schneesturme zerschlagen und zum Rückzug über das Meer gezwungen. Der Gegner liess über 2000 Tote und eine grosse Anzahl leichte und schwere Waffen zurück.

An der Ostfront wurden gestern 65 feindliche Flugzeuge vernichtet. Auf Malta wurden Flugstützpunkte und andere militärische Ziele wirksam mit Bomben schweren Kalibers belegt. Deutsche und italienische Jäger schossen über der Insel 8 britische Jagdflugzeuge ab.

Im Kampf gegen ein amerikanisches Eskader [illegible] deutsche [illegible] zwischen Nordkap und Spitzbergen einen Kreuzer der „Pennacola"-Klasse von 9100 Tonnen und einen Zerstörer versenkt — ferner wurden ein Eisbrecher von 3000 BRT. und ein Handelsschiff von 2000 BRT. vernichtet. Ein Frachter von 10.000 BRT. wurde schwer getroffen.

Ausserdem vernichteten tieffliegende leichte deutsche Kampfflugzeuge in den gestrigen Abendstunden ungeachtet der Ballonsperren und des heftigen Flakfeuers in einem Hafen der englischen Südküste 4 Handelsschiffe *mit zusammen 7500 BRT.*

Die Sturmgeschützabteilung 244 hat bei den Kämpfen im Osten am 14. Mai 36 feindliche *Panzer vernichtet.* Von diesen Panzern hat der Oberfeldwebel Bense allein 13 abgeschossen. In den gestrigen Luftkämpfen an der Ostfront errang Leutnant Graf seinen 98. bis 104., Leutnant Dickfeld seinen 82. bis 90. Luftsieg.

VÕÕRA SÕDURI HAUD

(Algus 1. leheküljel)

„Vangimajast ei lasta emalegi külla."

Kitse-eit päris kohkus. Vangimaja. See oli midagi sünget ja õudset tema kujutelmas. Seal oli pakse müüre, trellitatud aknaid ja rasketes ahelates väänlevaid käsi ning jalgu. Nii et siis ikkagi tõeks oli saanud külanaiste parastav soov, Kitse Kaarel oli siiski läbi käinud ka vanglakooli.

Nad istusid kahekesi akna alla pingile taanduva sügisepäikese viimastes kiirtes. Seal siis märkas emagi, et Kaarli juuksed polnud enam ühtlaselt kastanpruunid, vaid nende seas leidus nii mõnigi valkjashall niit. Kümme kuud vanglaelu, ega see olnud kerge. Ei saanud ka Kitse-eit otsekohe teada, miks Kaarel õieti seal vanglas pidi istuma. Ei saanud teada sel ega järgmisel päeval ning ülejärgmisel oli Kaarel juba teel linna.

„Sina, eit, ei saa säärastest asjadest aru," viskas poeg käega, kui ema kippus söögilauas küsitlema. *Ainult niipalju paistis* välja, et juute Kaarel ei sallinud silmaotsaski. Midagi väga halba ja vihkamapanevat oli Läti-Valgas ikka juhtunud. Midagi sellist, kus Kaarel oma aususega alla jäi juudi kavalusele. Nii paistis jutust. Vist igatses poiss väga toda juuti, ega ta muidu oleks astunud sõjaväkke. Lubas järele minna *kas või Uuralite taha* tollele Valga juudile ja teda seal veel õpetada. Ning silmist helkis tol momendil säärast viha nagu Kitse-taadilgi noorpõlves, kui ta ülekohtuselt oli saanud maitsta kupjakeppi ja sellest mõnikord kõneles.

Jälle sidus Kitse-eit pojale pambu, surus käsikohvrisse võinaelakese, lõikas tünnist parema tüki läbikasvanud sealiha, küpsetas seda ahjus ja keetis mune. *Ning siis läks too* poiss, kes polnud toonud just puhast ja selget *rõõmu oma* tegudega, siiski aga endaga kaasas kandis eide südame armastust, läks siis too poiss jälle vaksali poole.

Vara tuli talv, väga vara. Kartulipõllud ja viljad jäid lume alla ning pakane oli erakordselt tugev. Viis Kitse-eitki oma kahelt voonakeselt saadud villanatukese sukkadena vallamajja, sest poeg kirjutas: Venemaal olla kurjasti külm.

Nüüd nagu ärkas Kitse-eidel huvi, mis moodi see sõda õige on. Talveõhtuti kõndis ta mõnikord läbi lume Paluoja perekambrisse, sest sealne peremees luges ajalehti ja oli rohkem *kui kahekümne aasta eest isegi* läbi võidelnud kaks suurt ja verist sõda. Kitse-eide unenägudesse tuli uusi pilte mitte enam külatanumalt ega oma ussaiast, vaid seal hakkasid prahvatama suurtükikuulid ja mürisema raudsed sõjamasinad. Ning tulesajus nägi ta mõnikord poega, kelle suu justkui oleks tahtnud hüüda „Appi!". Alles siis, kui Kitse-eit oli roninud voodist ja palvetanud üles Jumala poole ning oma sõnu saatnud üle kortsus palgete veerevate pisaratega, alles siis jäi ta rahulikuks ning teadis, et küll suur Jumal oma vägevuses säästab talle ta poja.

Mõnikord, kui talvine päike paistis heledasti aknasse, tõusis Kitse-eit seinariiuli juurde ja tõi sealt mõne juturaamatu, mis järele jäänud Kaarlist. Enamasti nood raamatud kõnelesid võõrastest maadest, sõdadest ja julgetest meestest, kes ei kartnud ühtegi vastast. Koltunud leheküljelt luges ühel säärasel talvisel päeval Kitse-eit:

„Pärast poja sündi läks ema mustlasnaise juurde, et lasta ette kuulutada poja tulevikku. Mustlasnaine vaatas ta käejooni ning kõneles: „Vägev mees saab sinu pojast. Kui ta kord sureb, käivad kuningad ja keisrid ta matuserongis ning talle püstitatakse kõrge mälestussammas, mille ees kord iga aasta seisavad *auvahid paljastatud mõõkadega*, ning tuhanded ja tuhanded inimesed kogu riigis paljastavad oma pea su poja tegude auks.""

Too lugu oli Kitse-eidele kuidagi südamelähedane ja ilus lugeda. Lehekülg lehekülje järel uuris ta, mis lõppeks sai poisist, kellele mustlasnaine oli kuulutanud säärast suurt ja *uhket tulevikku. Alles jutu lõpus* selgus mustlasnaise sõnade mõte: väike ja tähtsusetu kingsepaseli jäi sõjas kadunuks. Ema mäletas veel ikka mustlasnaise sõnu ja arvas neid juba valeks. Aga ühel päeval seisis ta suurlinna tänavanurgal, kui parajasti leinalooris lippude all veeres mööda puusärk. Kuningas ja tähtsad riigimehed, kuulsad kindralid ja kõrged aukandjad, tuhanded sõdurid ning tuhanded inimesed, rikkad ja vaesed, koolitatud ja harimatud käisid matuserongis langetatud päi. Kahurid kõmisesid kadunu auks ning ta puusärk asetati kõige suuremate auavalduste saatel hauda, mida hakati hüüdma tundmatu sõduri hauaks. Siis mõistis ka too ema mustlasnaise sõnu.

Kui Kitse-eit oli lõpetanud lugemise, märkas ta äkki, et raamat oli märg silmaveest. Kusagile südamesse lõigati nagu valus haav, mis kunagi enam ei tahagi paraneda. Otse päise päeva ajal kerkis ta silme ette Kaarli pikk kogu juba valkjashallide juustega meelekohtadel. Ning Kaarli ümber nägi ta karvaseid, loomalikke punasõdureid tumehalli laviinina, kes kõik nõudsid ta poja verd ja elu.

Kitse-eit ei pannudki toda raamatut enam seinariiulile tagasi. Koos piibliga hoidis ta seda oma peatsilaual. Kui vahel süda Kaarli pärast läks öösiti raskeks, sest kirjad tulid harva, kui ta poega arvas juba kadunud olevat, siis luges ta sealt raamatust toda kohta, kuidas kuningad ja keisrid, kuulsad kindralid ning kõrged aukandjad käisid tundmatu sõduri matuserongis.

Jõulupühad tulid Kitse-eidele vaiksed. Just enne pühi oli ta saanud kirja Kaarlilt ning esimesel pühal käis Kitse-eit jalgsi ära neli kilomeetrit kirikuni, et pühakoja kõrge lae all saata palve Jumala poole poja pärast. Igapäevastes pisiaskeldustes möödusid uusaasta ning kolmekuningapäev.

Oli talvine õhtupoolik, kui väljas ukse taga kuuldus reejalaste kriginat ning keegi hüüdis hobust peatuma. Tuli Paluoja peremees. Tampis jalad puhtaks lumest ega osanud nagu jutuga otsekohe alata. Kitse-eit justkui aimas midagi. Värisevi huuli tahtis ta peaaegu küsida Paluoja peremehelt tuleku põhjust, kui see juba ajalehe taskust tõmbas, ühe lehekülje lahti lõi, kus kirjatükkide asemel seisid kuulutused, ning näpuga osutas suurele mustas raamis nelinurgale. Kitse-eide käed värisesid erutusest. Suure vaevaga sai ta prillipaela kukla taha ning asus siis õhinal veerima.

„Isamaa ilu hoieldes, vaenlase vastu võideldes. . ." oli seal kirjutatud ja veidi allpool rida nimesid: „Laskur Kaarel Kits, langenud *idarindel 1. jaanuaril 1942.*"

Mustad tähed lõid tantsisklema, süda nagu jooksis korraga verest tühjaks ja kuskil saabus suur sügav must öö. Ent siis oli jälle kõik endine, ajaleht laual, Paluoja peremehe karm, tõsine nägu, väike toake, kulunud laudpõrandaga, ainult pisaraid hakkas tulema, alguses arglikult ühekaupa, pärast otsekui pursates *hingepõhjast.*

Küll polnud Kitse-eidel oma pojast Kaarlist puhast ja selget rõõmu, kuid too poiss kandis endaga eide südame kõikeandestavat armastust. Kes teab, kas tuleb päeva, mil Kitse-eit saaks näha lihtsa sõduri hauda idarinde kangelaskalmistul.

Saabunud päikesepaistelisil kevadepäevadel loeb Kitse-eit nutust kustunud silmadega ühest raamatust juttu, mille nimi on „Tundmatu sõduri haud". Ta on jäänud otsa, ei ole enam jalg nii käbe ja kärmas astuma õuerajal, ei ole uni enam sügav ega söögiisu õieti olemaski. Aga ühel päeval, kui esimesi kevadlilli oli juba *teeservadel, haaras* Kitse-eite järsku mingi mõte, mis teda tegi korraga nagu jälle nooreks ja virgaks. Kibekiiresti korjas ta raiesmikult suure peotäie sinilillí ja ülaseid, lukustas toaukse, pani seapõrsale toitu ette, sidus pähe musta siidrätiku ning asus teele. Külarahvas jäi vaatama, kuhu Kitse-eit nii ruttab. Paluojalt *mööda*, vallamajast mööda, koolimajast mööda, kirikustki mööda. Alles siis jäi Kitse-eide samm aeglasemaks ja rahulikumaks, kui ta oli käinud kilomeetrit kümme ning jõudnud suurele maanteele. Seal, kus puruksiastud tankikere vedeleb metsaserval maanteekraavis, asub võõra sõduri haud. Sinna ruttas Kitse-eit ühel kevadisel päeval. Ja kui ta seal haua kõrval põlvitades pani käed palveks kokku langenud sõduri eest, kelle võõrapärane nimi oli vanainimesele raske lugeda ning jäi mõistmatukski, siis tundus talle, nagu palvetanuks ta oma poja haual. Küllap sellelgi noorel sõduril on kuskil kaugel vana ema, kelle jalg liiga tönts käima kuudepikkust teed. Nüüd palvetab Kitse-eit tolle ema palved siin ta poja haual. Ja võib-olla kord ulatub sõnatu kõne emasüdamest emasüdamesse nii võimsalt ja tugevalt, et seal kaugel idarinde kangelaskalmistul üks ema palvetab ka Kitse-eide langenud poja haual.

Ristipäeva ime

„Postimehele" kirjutanud mag. theol. **E. Salumaa**

> „Ja nad vaatasid üksisilmi üles taeva poole. . ."
>
> Ap. tegude r. 1,10.

Taeva poole vaatamist oli Ta neile ju kogu aeg õpetanud. Ja ega see nii kergesti õpitav kunst olegi. Meie pilgud on nagu aheldatud maa külge. Maast madalast oleme sellega kokku *kasvanud, meile on tihtigi* esimeste elutarkustega edasi antud seda argipäevalist kunsti, kuidas ennast kindlana tunda maa küljes. Ja nii kasvavadki need loendamatud inimeslapsed, kes raskel sammul käivad oma eluteed, rõõmutut, lootusetut ning kurba. Nad tammuvad ühest ebaõnnestumisest teise, nende tee keerleb pettumuste *eksiradadel ja nende* sammud takerduvad meelepaha ning kibestumiste konarusis. Usaldamatus ning sallimatus loorivad nende pilku. Neil pole jõudu vaimustuda ühestki sügavamast väärtusest ja nad kardavad alatasa, nagu läheks elu neist kasutult mööda. Ja samas nad püüavad elult ainult võtta, haarata endale, lõigata kasu iseenda *huvides. Mida raskemad* ajad, mida kibedamad päevad — seda tuhmimaks muutub nende pilk, seda sundivamaks aga tarve kõike näha oma huvides, kasu saada endale — otsekui kindlustaks see nende edaspidiste elupäevade enamat õnnestumist. Hoolimatus, südametus ja häbematus võtavad võimust inimeste seas. Tihti kirume siis selle elu kõige täiega maa põhja, otsime kõikjalt süüdlasi *endi ebaõnnestumisile*, veeretame selle aegade ja teiste inimeste kaela, nuriseme Jumala pärast, kes meile aiva ülekohut osaks saada laseb. Ja unustame seejuures kõige suurema süüdlase — iseenese, selle kämblalaiuse silmaringiga sallimatu „mina".

Meie pilk on viljakamaks eluks sageli liiga *lühike — ega oska vaadata ega näha iseendast* kaugemale. Sesse kitsasse oma-maailma oli toonud Tema esimesi tõsiseid tõmbetuuli: kuidas ta õpetas inimeslapsi vaatama lillekesi väljal ja mõistma nende muretut ilu, kuidas ta õpetas kuulatama lindude rõõmsat laulu taeva all, kuidas ta õpetas kuulatama merekohinat ja mõistma kõrgete mägede aukartust sisendavat võlu, harjutades kõige selle kaudu meie pilku *nende kauguste ja sügavustega*, mis vajalikud on inimlastele oma kaaslaste ligemaks mõistmiseks. See on ju kord nii: kes meile peaks olema kõige lähem, see on ometi kõige kaugem. Selles meie inimlikkude vahekordade, õnne ja õnnetuste kurbloopluse põhjus peitubki. Ei ulatu üle iseenese nägema teist. Või kui näemegi, siis esmajoones jällegi oma huvides: kuidas teise nõrkusi või voorusi kasutada, teise usaldustki rakendada oma huvide teenistusse. Seda loetakse mõnel pool koguni elukunstiks. Vastupidi sellele oli õpetanud Tema, taevassemineja, kuidas kaasinimest tuleb õppida nägema **tema** vajaduste seisukohalt, **tema** tarviduste järgi. Mitte enam kitsas eitav nõue, et „mida sa tahad, et sulle ei tehtaks, seda ära tee teisele", vaid selle positiivne, teguvõimas tõlgendus: „mida sa tahad, et sulle tehtaks, seda tee teistele". See kõlab otsekui lahtirebimine unest.

Ja siitpeale ei saa keegi enam häirimata käia oma pilguga maas. Taevas pea kohal häirib, ta kisendab meie pilgu järele, meelitab ja kutsub meid vaatama üles nende väärtuste suunas, mis kord avastatuina on asetatud inimsoo vaimutaeva võlvile kiirgama aegadest aegadesse *tollelt taevasseminejalt* enesclt. Suurim neist väärtusist on siiski taeva asetamine inimesse enesesse. Ta tõi taeva korraga nii lähedale, et ühel või teisel määral imbus seda jumalikkust igasse inimesse. Mõelgem: tükike taevast sinus eneses. Ei sul ole põhjust hakata enam ootama, millal suur laotus hakkaks sörama päikesest, millal tuul rebiks laiali udulinikud ja millal ta sinetaks su pea kohal nii rõõmsalt ja meeldivalt, nagu seda on ristipäevade kevadetaevas siin kargel põhjamaal. Su enese silmades ja südames võib ta nüüd alati särada ja paista mitte ainult sulle, vaid kõigile neile, kelle vaatad silma. Selles seisnebki ristipäeva suur ime — et nad suutsid tol korral edasi anda Tema seesmist elupuhtust, Tema usku ja armastust *pahedes* ahastavale maailmale. Et nad suutsid päikese tuua lähedale inimesile, hajutada elumure hallid pilvemassid

Loendamatud silmad vaatavad ikka veel üles ristipäeva taevasse. Nad on leidnud siit lohutust oma elu raskemail silmapilkudel, usku ja kinnitust kahtlustepuhanguis. Nad teavad, et taevas ei jäta neid maha. Sinna on tõusnud nende palved, sinna hajunud südaöised kahekõned Temaga, seal on kohanud leinavad pilgud neid, kellede minek oli löönud sügavaid haavu. Ja sel kombel nad ammutavad endile säärased eluvarasid, mis rikkumatuks jäävad maapealsete ohtude ees, kannavad iseendis oma elutaevast, selle puhtust ja sära.

Toogu ristipäeva taevatuuled eestigi kodudesse uut vaimu ja uut elujulgust — vaimu, mis hajutab omakasu ja kasvatab meid tõsisele kohusetundele *oma maa* ja rahva vastu rasketel aegadel; ja andku elujulgust, et kitsaste päevade kibedus ei kipuks lämmatama taevast meie sees.

E. SALUMAA.

Emadepäeval kaks aktust

Emadepäeva hommikul äratatakse Tartu elanikud orkestrite äratusmänguga kell 8 Peetri ja Pauluse kiriku tornidest. Päeval toimub kaks pidulikku aktust rahvale „Vanemuise" kontsertsaalis ja ülikooli suures auditooriumis, Aia tän. 46.

„Vanemuises" kell 15.00 algaval aktusel esineb Omakaitse orkester ja kõneleb II güm. õpilane Vaike **Saral**. Kõrgema muusikakooli õpilased esitavad aktusel soololaule ja viiuli- ning klaveriettekandeid, laulab „Vanemuise" Muusikaosakonna koor helilooja R. **Ritsingi** juhatusel.

Aia tänava auditooriumis algab aktus kell 17.00. Aktusekõne peab Viiu **Lind** ja ettekannetega esinevad H. Treffneri gümnaasiumi sümfooniaorkester, puhkpilliorkester ja meeskvartett õpetaja A. **Virkhausi** juhatusel. Deklamatsioone esitavad algkoolide õpilased ja laulab Tartu õpet. seminari koor õpetaja V. **Kliimandi** juhatusel.

„Igavene legend“

Arnold Sepa ja Priit Ardna opereti muusikaline külg „Vanemuise“ teatris 14. mail. Muusikajuht L. Tauts

„Igavest legendi“ ei saa nimetada operetiks selle sõna täies mõttes: siin puudub vorm muusikalistes numbrites, nii üksiklauludes kui ka ansamblites. Eelmäng orkestris algab paljutõotavalt peale, kuid sealsamas on ka lõpp, jättes lahja, kahvatu mulje. Siin ei ole vähematki skeemi märgitud edaspidisest muusika arenemisest. Saksaviisline laul Toomalt lapsega harfi ja keelpillide saatel oli päris kenake. Tertsett Alarilt, Pärnalt ja Mältonilt oli päris elav ja tujurikas poissmeeste polka, kuid mannetu orkestratsioon oli häiriv. Väino Rannaviiru soololaulike endistest mälestustest viisiliselt kenake, kuid lauljale ei paku see midagi.

Teise pildi alguskoor ja orkester ei olnud koos, samuti kannatas ühtluse all Mältoni kuplee koorirefrääniga („Ah, ah, ah...“). Järgnev tööliste laul ja tants mõjus segaselt juba muusika enese pärast, ka ettekanne ei olnud puhas. Meeleolukas oli 3. pildi stseen Milvi (Aren) ja laste vahel. Aeglane valss Areni meeldival ettekandel ja laste heljumine oli vastuvõetav muusikapala. Järgnev duett Väino (Alari) ja Milvi vahel on vormikehv.

Ardna jätab siin leharliku mulje. Kõik tema soolod ja armastusduetid mõjuvad reministsentsiliselt, nagu peaksid nad meelde tuletama motiive endistest muusikalistest paladest. Hoogu võtab muusika teise vaatuse stseenis Eszteri (Tamul) ja Väino (Alari) vahel („Hiilgas sära...“). Siin on tunda voolavat meloodiat ja sisemist muusikalist pinget ja omast kohast teatavat kirge, mis vastab tekstile. Opereti-kohane naljaduett esitati Oskari (Pärn) ja Lonni (Pallo) poolt elavalt ning hea lavalise vilumusega. Esimese vaatuse tööliste kojumineku koor ei kõlanud ühtana isekeskis ja puudus täpsus orkestriga. Lauaseltskond teises vaatuses jäi lauluga orkestrist maha. Ilus oli aiaballett. Duett Alari ja Areni vahel muidu kena, kuid orkester on võrratult hõre. Koomilised muusikalised stseenid on Ardnal paremini õnnestunud. Elav duett Pallo ja Pärnaga ja sellele järgnev hoogne, „maru“ tants oli sütitav, mille peab kirjutama mõlema näitleja särtsuka esinemise arvele. Meeleolukad olid koorilaulud rahvuste esitamisel: tujutõstvalt mõjus laul „Me eesti esivanemate maalt“, kus teine pool 2/4 mõõdus tuletas meelde „Tuljakut“. Sünge soome „Tuhande järve põhjamaa“ oli tüse ja temperamentne, ungari tšardašš tantsijate kaastegevusel sütitas. Kolme koori kooslaul mõjus mannetult. Nagu enne mainisin, on selle vaatuse armastusduett (Väino, Eszter) üks parimaist paladest Ardna muusikast, ehkki siin on otsitud võtteid ja asjata laiali paisatud intervalle, mis häälele sugugi sobivad ei ole, samuti kui selles vaatuses Eszteri soololaulu juures „Nii küsitakse...“. Vaatuse finaal on kõlaküllane ja mõjub spontaanse jõuga koori ja solistide ühisel esitusel. Hästi domineeris hääleliselt pr. Aren.

Kolmas vaatus on muusika poolest tagasihoidlik: lava taga laulupeoliste laul, Lüdigi „Koit“, kõlas ilusasti. Hästi esitas Tamul oma soolo sooja kaasaelamisega. Armsasti kõlas melodraama Eszteri lahkumiskirja kirjutamisel ja liigutavalt mõjus sellele järgneval Eszteri lahkumisel „Üks paigake...“ koorilt lava taga. Tuttaval rahvatantsu-viisil kirjutatud kolmanda vaatuse neljalaulu (kvarteti) ettekande juures lonkas koosmäng. Ilus, südamlikult lihtne oli viimase vaatuse „Unelaul“ pr. Arenilt, mis lõppes maheda melodraamaga, luues kohase meeleolu. Kogu teoses ei leidu silmapaistvaid ja meeldejäävaid muusikapalu, mis pealtkuulajat köidaksid ja solistile võimaldaksid neid nauditavalt esitada. Laululiselt täitsid omi osi E. Tamul, H. Aren ja R. Alari laitmatult ja tegid kõik, et sellele väheütlevale muusikale ümmargust kuju anda. Mis puutub aga kogu opereti — õieti laulumängu — orkestreerimisse, siis puudub siin igasugune loogika pillide käsitamiseks. Praegusel ajal, kus on käsutada täielik orkester, ei ole sugugi korrapärane esile lasta iseenesest juba väheütlevat muusikat säärase lameda ja mageda instrumentatsiooniga.

J. SIMM

*

Arnold Sepp koos Priit Ardnaga on eesti algupärase opereti esimesi teerajajaid. Kuna meie lavadel ikkagi viljeldakse operetti ja opereti-vastaseil vististi kunagi ei õnnestu viimast teatrist lõplikult välja suruda, siis muidugi ei saa kellelgi selle vastu midagi olla, kui import-opereti kõrvale tekiks algupärane operett. Sel puhul tahaksime näha, et meie algupärane operett ei ehiks end võõraste hilpudega, jätaks välja endastmõistagi printsid ja troonipärijad ning muud „ülikõrge seltskonna“ mandujad. Meie oma operett ei tohiks olla paberlik, eluvõõras, temaski peaks peegelduma, mis meile omane ja lähedane, — selle põhjamaise kargusega. Ta võiks sarnaneda rohkem muusikalise näidendiga, ta tegelased peaksid olema ikkagi meile lähedad ja mõistetavad, mitte mingid hüpiknukud „kusagilt Arkaadiast“.

„Igavesel legendil“ need soovitavad sugemed ei puudu, ja Arnold Sepp oma loomingus pole kasutanud just pakse värve, välja arvatud loodusteadlane Oskar Osvet, kelle peagu iga kolmas sõna viitab pealekippuvalt ihale naise järele. Opereti mitmed pildid tunduvad üsna kenade laulumängu osadena, millised aga jäid „ehtsa opereti“ imetlejaile igavapoolseiks. Hea kassa küttidel — autoritel poleks olnud kunagi tahtmist paigutada oma operetti selliseid laule nagu hõimlaste kohtumisõhtul Budapestis, millised „Vanemuises“ said suure aplausi osaliseks.

Arnold Sepal jätkub selle pika, üle kolme tunni kestnud opereti elustamiseks üsna tugevasti hea nalja annust ega jää ta situatsioonide leidlikkuse poolest meie lavadele mujalt toodud operettide autoreist maha. Ainult opereti sisu oleks tulnud suruda kitsamaisse raamidesse. Nagu operetis tavaliselt, leidub ka „Igaveses legendis“ tublisti kustumatut iha vastaspoole vastu (Osvet ja Maie) ja see nälg jõuab ängistava iharuseni kaheteistkümnendas (õngitsemis-) pildis, kus kaks paari armatseb üksteise võidu ja kus vastaspoole võitmiseks võetakse appi alasti ihu nii kaugele kui see laval üldse mõeldav. Heale maitsele pakuti siin kahtlemata üle.

„Igavese legendi“ tegevus algab kalur Tooma metsamajakeses, kus tööstur Rannaviir (R. Alari) suvitab oma väikese tütre Geaga (Tiiu Lõokene) ja sõbra, loodusteadlase Oskar Osvetiga (E. Pärn). Rannaviiru naine, kuulus ungari lauljanna Ezter Ilosvay, töötab Budapesti teatris ja on oma perekonnale selja pöörnud. Tema väike tütar Gea on ematuna kiindunud metsatööstur Saarmi tütresse Milvisse (Helmi Aren), kes omaltki poolt on hakanud tütarlast armastama. Teadagi, et Rannaviir abiellub lõpuks Milviga ja et Milvist saab Geale armas uus ema. Loodusteadlane-putukakoguja aga satub üsna omamoodi putukale — Milvi. õele Lonnile, ja pärast kirevaid seiklusi viimase vaatuse lõpul laval pole mitte ainult kaks, vaid koguni kolm paari — ka vana kalur Toomas ei suuda kaua vastu panna tõelikult põrgulikule võrgutajale Maile, kelle võlumiskunst oskab vanamehe varsti paadipõhja nohisema suruda.

Mis puutub tegelaste mängu, siis peab küll ütlema, et seda on üsna raske kõne alla võtta. Sest mäng operetis on tavaliselt stereotüüpiline, nagu kujudki operetis on stereotüüpilised. Ühti ja samu võtteid, ülekülastatud naeratusi, vallatust, uljust, kire väljendusi näed ikka ja jälle ühes ja teises operetis aastast-aastasse ja — ühtede ja samade tegelastega peaosades.

„Igavese legendi“ kuldnaelaks oli loodusteadlane Oskar Osvet, keda mängis Endel Pärn — nagu tavaliselt suure menuga. Tema kaela olid aetud rasked toimingud ja seiklused — alates perenaise ametiga ja lõpetades esinemisega kuulsa klaverivirtuoosina. Viimaksmainituna Pärn oli tõesti omamoodi virtuooslik. Endel Pärna loomulikku ja heasüdamlikku koomikat Tartu publik tunneb hästi ja hindab seda.

Helmi Areni osa Milvina polnud tekstilt mingi hiilgeosa. Oma paremiku andis näitlejanna armunud tütarlapsena, mil teda ähvardas armastatu kaotamise oht, ja viimases pildis heldinud ema asendajana väikese Gea juures.

Erna Pallo rikka töösturi hellitatud tütre Lonnina lõi tütarlapse kuju, kes oskas oma tujusid vaheldada selle järgi, kas antud olukord temale meeldis või ei. Lonni osa oli opereti teine kuldnael, ja sellisena näitlejannal ei olnud seda raske läbi viia. Nii et võib nentida: mäng oli igapidi särtsakas.

Rudolf Alari tööstur Rannaviiruna jäi mängult väheütlevaks. Ta tunnete-skaala püsis kaunis ühtlaselt hallina ja ebamäärasena ka väga erinevais olukorris, välja arvatud ootamatu kohtumine armastatud naisega Budapestis, kus näitleja tabas kaunis õnnestunult seesmise ärevuse ja varjatud õnne elamust.

Elo Tamul, Ranniviiru naine, kuulus ungari lauljanna, veenis oma lihtsa ja sümpaatse mänguga, et ta armastava emana ja naisena ei lahku kergemeelsuse tõttu oma perekonnast, vaid järgneb tõsisele kunstilisele kutsumusele.

Veli Kudres metsatööstur Saarmina ei suutnud oma pahameele ja ägeduse pahvatusi küllalt loomulikult esile tuua. Ka ei tulnud ta oma isa-osaga toime viimases vaatuses, kus ta oma mõlemale tütrele pidi nende ootamatuks abiellumiseks luba andma. Kudrese viha, üllatuse ja leplikkuse väljendused ei erinenud üksteisest peagu sugugi. Paremat mängu ta arendas Budapesti koosviibimisel.

Aleksander Mälton, vana, heasüdamlik ja sõbralik kalur, pidi kahjuks küll juba esimeses vaatuses asjatult liigsed operetitoonid sisse võtma, aga õngitsemisstseenis ta oli hea, nimelt siis, kui ta ise ei märganudki, kuidas võrgutaja Maie ta ilusasti oma õnge võttis.

Ellen Viksten Maiena lõi ilusa külapiigakuju, mida eriti võis nautida nii teises kui ka õngitsemispildis. Tõsi, pisut julgeks ja jultunuks ta läks oma ahvatlemiskunstis, ent see ülepakkumine kirjutagem rahulikult lavastaja kontosse.

Väikeste laste osad on lavateostes tihti küllalt raskeks komistuskiviks, kuna pole kerge leida piskugi lavalise vilumusega lapsi. Tiiu Lõokene Rannaviiru tütre Geana ei valmistanud meile pettumust, sest kohati ta mängis koguni väga loomulikult ja kenakesti. Igapidi üle ootuste. Pälvib kiitust.

Kolm-neli lühiosalist jätame lähemalt puutumata, kuna need on õieti lavale toodud sündmuste arengu paratamatusest. Need osad olid ka liiga ilmetud selleks, et näitlejad oleksid võinud neis midagi pakkuda.

Lavastaja Agu Lüüdiku vilunud käsi oli seadnud „Igavese legendi“ lavale nauditavalt, ja kindlasti kuuldi-nähti seal paremat, kui võidi oodata. Lava dekoratiivne külg vististi kannatas sõjaolude tõttu, samuti kostüümid. „Vanemuisel“ puudub, nagu näib, kindel kostümeerija. Tuleb kahetseda, kui teatri juurest on lahkunud preili Lamp, kel sel alal olid juba mitmeaastased kogemused.

Lõpuks ei saa mainimata jätta ka teatrikavade sisuseletuste keelelisi konarlusi. Näiteks „Igavese legendi“ sisuseletusest: „Otsides üht seni avastamatud (!) neuropterat, mille taga lebab Lonni, kes on tulnud siia päikese vanne võtma.“ — „Gea tutvustab ka isale, kes peatselt sinna ilmub, oma „valget tädi“ ja nii saab siis Milvile selgeks, kes Väino on ja Väinole jälle omakorda teatavaks, et Gea nii mõndagi Milvile jutustanud on.“ Ka opereti teksti keel jätab palju soovida. Nii näiteks ei ole seal veel sugugi selge, millal tuleb tarvitada kujutama, kujundama, kujutlema — näitlejad ütlesid korduvalt koguni „kujutle ette“, „ettekujutlus“ jne. Niisugust keelt ikkagi teater meie kultuurikeskuses tarvitada ei tohiks!

Opereti vastuvõtt oli elav. Lilli ja aplause.

PEET VALLAK

Täna kõneleme perenaistele

On aeg mõelda koidele

Kevade tulekuga algab taas jaht neile väikestele kollakashallidele liblikatele, keda näeme õhtul tulevalgusel korteris lendlemas.

Rahuldus, mille saavutame, kui oleme hävitanud lendava koi, on aga täiesti põhjendamata, sest mitte lendav koiliblikas ei ole me väärtuslikkude tekstiilasjade hävitaja, vaid kahjuriks on munadest tulnud koiröövik.

Emakoi muneb kuni 200 väikest muna põrandalõhedesse, riidekappidesse või laegastesse. Nendest arenevad silmale vaevaltmärgatavad röövikud, kes ongi need suured pahategijad.

Munast tulnud röövik elatub villast, jõhvist, sulgedest ja neist valmistatud esemeist ning ehitab endale neist ka tupekese, milles ta elutseb ja kasvab. Täiskasvanud röövik nukkub ja nukust väljub mõne aja pärast koiliblikas, kes enam ei hävita me vara, vaid hoolitseb oma järeltulijate eest.

Mida soodsamad on olud, seda kiiremini toimub koide munast liblikani arenemine. Ühtlane temperatuur, mustus põrandavahedes, puhastamisel ning harjamisel valpadelt ja mööblitelt langenud kübemed ja kiukesed soodustavad koide levimist.

Kui meie nüüd, kevadel, paneme oma soojad riided ja villased esemed pikemale puhkusele, siis on just nüüd õige aeg mõelda kevadisele suurpuhastusele ja hävitada koide sigimisvõimalused.

Harutame üles oma vanad villased esemed

Kui vaatame üle kõik oma vanad kootud esemed, siis leiame kindlasti mõndagi, mis kõlbab üles harutada uue eseme kudumiseks. Ärgem visakem ära ka tugevasti kantud esemeid, sest õige käsitsusviisi juures saame siitki küllalt kasutamiskõlblikku materjali.

Enne harutamist veendume, kas on tarvilik villa *pesemine, sest lihtsam on valmis* eset kui lõnga pesta.

Esmajoones eemaldame õmblusniidi. Teeme seda ettevaatlikult, kuna kootud esemete juures õmblusniit kaob sageli koesse.

Harutamise juurde võtame kausi veega, et märja käega säbardunud lõnga niisutada, sest tugevasti keritud niiske lõng kaotab suurema osa oma säbarusest.

Kerime lõnga siledale lauakesele ja õmbleme tugeva puuvillase niidiga lõnga väikesteks vihtideks (juuresolev pilt), nii et kogu lõngavihi pärast lauakeselt eemaldada saame.

Nüüd surume lõnga kergelt leiges seebivahus, et säbrud lõplikult kaoksid.

Kuivatamisel eemaldame vihid lauakeselt ja asetame vabalt harjavarrele. Peame meeles, et villast lõnga ei tohi ahju- ega päikesekuumuses kuivatada. Tilkuv vesi eemaldab lõngast viimased säbrud. On lõng tahenenud, siis asetame selle lõplikuks kuivamiseks puhtale rätile.

Niiviisi ettevalmistatult saame õhulise ja puhta lõnga, mis võimaldab raskusteta ümbertöötamist.

Väga peenikest lõnga, mis iseseisvalt ei *kannata ümbertöötamist, kasutame koos mõne* teisevärvilise lõngaga.

Nii võime paljudest tarvitamiskõlbmatutest esemetest valmistada uusi ja nägusaid.

Ka käekotid vajavad hoolt

Kui me käekott saab kevadevihmas märjaks, tekivad sellel inetud plekid. Ometi oleksime võinud seda vältida, kui oleksime võtnud käekoti hoolikalt kaenlasse.

Pahandamine siin muidugi ei aita, vaid võtame kooritud piima kastetud lapikese ja puhastame sellega hoolikalt käekoti plekkidest ja muust mustusest. Pärast kuivatamist hõõrume käekotti villase lapiga, kuni saavutame endise läike.

Nii ei lähe toit enam külmaks

Keedukast kergendab tunduvalt perenaise tööd ja aitab teostada suurt puude kokkuhoidu, kuna kastis säilib söök pärast keetmist veel tunde soojana. Ka võime keedukasti asetada pooleldi valminud keeva toidu, kus see valmib.

Keedukasti valmistamine on lihtne (vaata jooniseid), kuna igas majapidamises leidub kastikene, millesse mahub keedukatel.

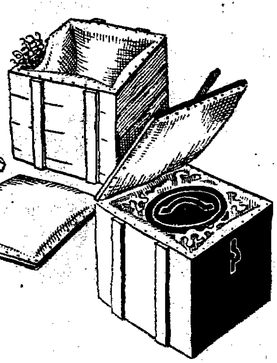

vooderdame kasti riidega, nii et kasti ja riide vahele mahub rikkalikult ajalehepaberit ja tarvitamiskõlbmatuid riidetükikesi. Samal viisil vooderdame ka kaane.

Kaane hinged valmistame nahatükikestest või tugevamast linasest riidest.

Mida paneme tähele toitude soendamise juures

Toitude soendamine sündigu nii, et seejuures säiliks nende toiteväärtus ja maitse.

Selleks paneme tähele, et soendamisel ei toimuks asjatut keetmist.

Kõikide tundlikkude, eriti vähese kastmega toitude juures peame hoolega jälgima, et toit ei kuivaks, sest seejuures kannatab toiteväärtus.

Soendades mahlakaid juurviljatoite, väldime põhjakõrbemist, kui lisandame toidule soendamisel pisut kuuma vett.

Väiksemad toidujäägid soendame taldrikul, mille asetame keeva sisuga katlale kaane asemele.

Ühepaja-toitude, samuti kõikide segatoitude juures on aeglane soendamine kasulikum.

Suppe soendame tugeval tulel alatiselt segades.

Koorega keedetud kartulid asetame soendamiseks külma vette. Niipea kui vesi keema hakkab, ongi kartulid kuumad; seesugune kartulite soendamine ei kahjusta nende maitsvust.

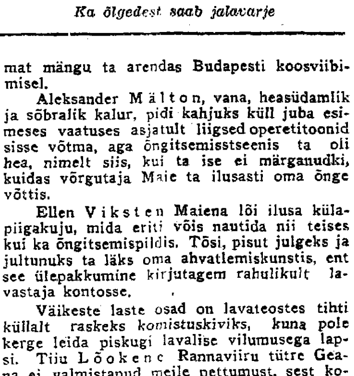

Ka õlgedest saab jalavarje

Piiskop J. Kõpu üleskutse

Praeguse erakordse aja raskustest suudab eesti rahvas üle saada ainult suurimas üksmeeles toimuvate jõupingutuste kaudu. Meie põlvel lasub tõsine kohustus teha kõik selleks, et rahvas püsiks tervikuna ning võiks edasi ehitada oma vanematelt päritud põlist kodu ning kindlustada oma rahvuslikku tervikut. Selleks on hoolsalt vajalik, et iga rahvaliige mõistaks õieti oma kohuseid ja oma vastutust terve rahva vastu ning *oleks* ka *valmis* selleks tooma vajalikku ohvrit.

Praegu seisab meil ees teiste hulgas saatusliku küsimusena meie rahva kõigi osade, eriti linnaelanike toitlustamisküsimuse lahendamine kuni uue lõikuseni.

Palun tungivalt kõiki koguduse liikmeid veel kord läbi vaadata oma viljatagavarad ja see, mis on võimalik ära anda oma kõige hädavajalisema tarviduse kõrvalt, viia 20.—22. maikuu päevadel vastavatesse kogumispunktidesse.

Täitkem igaüks õigel ajal oma kohust oma rahva vastu! Tehkem seda kristlastena, kellele on antud ülim käsk: armasta oma *ligimest* nagu iseennast! Tehkem seda eestlastena, sest praegusel korral on see ligimene meie oma rahva liige, kellega meid ühendab ühine kodu, ühised mured ja rõõmud nii praegu, kui ka tulevikus.

J. KÕPP,
EELK piiskop.

ERITEADE

Kertš langes

Juhi Peakorterist, 16. mail 1942.

Pärast vaenlase visa vastupanu murdmist tungisid eile meie väed Kertšhi. Linn ja sadam on meie vägede käes.

„POSTIMEHE“ tellimiste vastuvõtjatele ja tellijatele.

Käesolevaga teatame, et „Postimeest“ on võimalik tellida iga kuu 1. ja 16. päevast alates kuni käesoleva aasta lõpuni.

1. kuupäevast algavad tellimised palume talitusele ära saata hiljemalt 25. kuupäevaks,

16. kuupäevast algavad tellimised hiljemalt 10. kuupäevaks.

„Postimehe“ talitusest, Tartu, Ülikooli 21/23, on võimalik tellida lehte igast kuupäevast alates.

Ühtlasi teatame lugupeetud tellijatele, et „Postimehe“ tellimishinnad on järgmised:

Kodumaale: 1 kuu Rmk. 2.50, 2 kuud Rmk. 5.—, 3 kuud Rmk. 7.—, iga järgmine kuu Rmk. 2.20.

Välismaale: iga kuu Rmk. 3.40.

Veel kingitusi rindesõdureile

Ka reedel toodi ERÜ büroosse rohkesti kingitusi rindel viibivate rahvuskaaslaste jaoks. Väärtuslikumaks saadetiseks kingituste hulgas oli seekord keemialaboratoorium „Anthra“ oma. Nimetatud ettevõte annetas rindevõitlejatele 50 pudelit kase-juuksevett.

Tartumaalt saabus eriti väärtuslik saadetis Tartu vallast. Nimetatud saadetise hulka kuulus 126 kg püülijahu, 1505 muna, 15 taskurätti, 12 käterätti jne.

Rahalised toetused pakkide valmistamisja transpordikulude katteks olid järgmised: Laeva vald 118,12 rmk., Laeva valla Naisomakaitse 10 rmk., Tartu Prefektuuri teenistujad 20 rmk., Tartu linna perekonnaseisuameti teenistujad 24.50 rmk., S. Päri 5 rmk., Tartu linna kaubandusameti teenistujad 34 rmk., I gümnaasiumi õp. 47.40 rmk., Meteoroloogia Observatooriumi teenistujad 25 rmk.

„TAARA“ ÕNGESPORDI-SEKTSIOONI koosolek peetakse pühap., 17. mail kl. 10 homm. seltsi ruumes Kalda tn. 25. Samas toimub ka sektsiooni astuda soovijate registreerimine.

*

Tartu Meeslaulu Seltsi lauluharjutus on pühapäeval, 17. mail s. a. kell 11. e. l.

Kiriklikke teateid

Pauluse kirik. Pühap., 17. mail kell 5 õht. noorte-jumalateenistus. Armulaud kaetud. Lauluraamat. Kell 1 päeval laste-jumalateenistus. Õp. H. Haamer.

Pauluse kirik. Pühapäeval, 17. mail kell 10 homm. õpetaja kogudusele seadmise jumalateenistus piiskop J. Kõpu, praost A. Kuusiku ja teiste õpetajate osavõtul. Solistid: pr. Greta Milk-Barrot ja hr. Rudolf Alari. Mängib Tartu politsei-orkester. Laulab koguduse noortekoor. Sissepääs laululehtedega.

Piiskop J. Kõpp võtab vastu jutulesoovijaid laup., 16. mail ja esmasp., 18. mail kl. 10—12 Tartu Pauluse 2. kog. ruumides, Riia 113. Telef. 31-18. Õp. A. Jürgenson.

Toimetaja: male-suurmeister P. Keres

Partii nr. 9

Kuningarünnak on tavaliselt vastase vangerdusseisu vastu siis võimalik, kui omatakse mingeid positsioonilisi paremusi, näiteks nõrkused vastase vangerdusseisus, ettejõudmine arengus, vabam tegevusruum jne. Kui aga üks pool alustab kuningarünnakut igasuguste positsiooniliste eeldusteta, *siis on selle tavaliseks tulemuseks täielik nurjumine* ja vastase vasturünnak. Seejuures ei tarvitse veel arvata, et säärase eeldusteta kuningarünnaku tõrjumine on päris lihtne ülesanne, sest on ju alati rünnaku juhtimine palju kergem kui selle kaitsmine, mis nõuab sageli äärmist tähelepanelikkust ja täpsust. Järgnevas partiis näemegi üht positsiooniliste eeldusteta alustatud kuningarünnakut, mis õige kaitse juures poleks pidanud läbi lööma, kuid *mis* ometi partiis annab tulemusi, kuna must õigeaegselt ei kõrvalda üha kasvavat hädaohtu. Alljärgnev partii mängiti Tallinnas tugevate maletajate turniiril 1942.

Valge: V. Kalde.
Must: A. Arulaid.

1. d2—d4 Rg8—f6 2. c2—c4 e7—e6 3. Rb1—c3 Of8—b4 4. Ld1—b3.

Kui valge valib üldse mõne aktiivse jätku, siis on eelistatavam juba 4. Lc2. Teksti käik, mis varem oli küll kaua aega suurmoes, on viimasetl aastail jäänud musta poolt selles partiis valitud, nn. Zürichi kaitse tõttu üpris tagaplaanile, kuna ta ei valmista mustale mängude võrdsustamiseks üldse *raskusi.*

4. ... Rb8—c6 5. Rg1—f3 d7—d6.

Siin tuleb arvesse ka otsene 5. ... a5, et 6. a3 vastata esiteks 6. ... a4!, vältides seega edaspidist etturite rünnakut liputiival, kuid ka teksti käik on kõigiti hea, sest valge järgneva käiguga teostatud sidumine pole selles seisus sugugi mõjuv.

6. Oc1—g5 h7—h6 7. Og5—h4 a7—a5! 8. e2—e3? 0—0?

Mõlemad pooled mängivad avangut ebatäpselt. Kui juba valge 7. käik oli võimaluse g7—g5 tõttu veidi kahtlane, siis tema 8. käik oli otsene viga, mis pidi andma mustale avanguparemuse. Nimelt võis must rahuliku 8. ... 0—0? asemel mängida *palju tugevamini. 8. ... a4 9. Lc2 a3 10. Od3 e5 jne.* tugeva initsiatiiviga nii tsentris kui ka liputiival. Kui valge tahtis kõiki neid ebamugavusi vältida, siis pidi ta mängima 8. e3 asemel! 8. a3 a4 9. Lc2 O:c3+ 10. L:c3 jne.

9. Of1—d3 e6—e5 10. d4—d5 Rc6—b8 11. 0—0 g7—g5.

Natuke liiga julgesti mängitud, sest järgneva kahinguga saavutab valge mõningaid praktilisi shansse ja järgneva kuningarünnaku pareerimine vajab tähelepanelikku ning hoolsat kaitset. Ettevaatlikum oli igatahes 11. ... Rbd7 umbes võrdsete võimalustega. Valgel pole igatahes teksti käigu järgi enam mingeid valikuvõimalusi, sest 12. Og3 *kaotaks peale 12. ... O:c3 ühes e5—e4 viguri.* Tema järgneva käiguga alustatud kuningarünnaku õnnestumise poolt räägib igatahes väga vähe tegureid, ainult parem areng ja veidi tülikas sidumine f6, mispärast mustal on suurepärased eeldused rünnaku edukaks tõrjumiseks.

12. Rf3:g5 h6:g5 13. Oh4:g5 Ob4:c3 14. Lb3:c3 Rb8—d7.

Tugevam näib olevat seisu lihtsustamine 14. ... R:d5! 15. O:d8 R:c3 ja must saavutab peale 16. O:c7 Ra4 17. O:d6 Vd8 18. Oc2 V:d6, või ka 17. b3 Ra6! 18. O:d6 Vd8 19. O:e5 V:d3 20. b:a4 Od7 võitutõotava seisu. Teksti käik pole muidugi objektiivselt võttes nõrgem, kuid ta komplitseerib kaitset ja seega annab mustale rohkem võimalusi eksimiseks.

15. f2—f4 e5—e4 16. Od3—c2 c7—c5?.

Kergemeelne jätk, mis asjatult kaotab tähtsa tempo ja võimaldab valgele oma rünnakut otsustavalt tugevdada. Oli vajalik otsene vigurite ümberpaigutus tülikast sidumisest f6 vabanemiseks, milleks tuli arvesse 16. ... Ve8, kaitstes ühtlasi ka punkti e4. Valgel oleks siis vaevalt midagi paremat *kui 17. Le1 Rf8 18. Lg3 Kh8 19. f5, kuid on enam* kui kahtlane, kas valge rünnak peale 19. ... Rf6h7 lööb läbi. Musta kaitse oleks aga igal juhul tunduvalt keerulisem kui peale lihtsustavat 14. ... R:d5 jne.

17. Lc3—e1 Ld8—e8.

Must on sunnitud andma tagasi kvaliteedi, sest peale 17. ... Ve8 18. Lh4 ähvardaks kõige muu kõrval veel ka 19. Oa4. Peale materiaalsest paremusest loobumist pole mustal aga oma räbala seisu eest enam mingit kompensatsiooni, millega partii saatus tegelikult ongi otsustatud. Järgnevas partiiosas võitleb must veel meeleheitlikult lootusetu asja eest.

18. *Le1—h4 Rf6—h7 19. Og5—h6 Kg8—h8 20. Oh6:f8 Rd7:f8 21. f4—f5 Rf8—d7?.*

Musta seis oli küllaltki halb, sest etturit e4 polnud võimalik kaitsta ja valge oleks saavutanud ka materiaalse ülekaalu, kuid sugugi mitte veel küps alistumiseks. Teksti käik aga, mis lubab edasilüket f5—f6, on võrdne kapitulatsiooniga. Loomulikult pidi must veel katsetama 21. ... f6, sest mustade väljade nõrkuse tõttu poleks valgel rünnaku juhtimine või materiaalse paremuse kasutamine sugugi päris lihtne.

22. f5—f6! Rd7—e5 23. Oc2:e4 Re5—g6 24. Lh4—h6 Le8—g8 25. Vf1—f3 Lg8—f8 26. Lh6—h5 Oc8—d7 27. Vf3—g3 Od7—e8.

Must on suutnud hädavaevu vältida otsest katastroofi kuningatiival, kuid tema vigurid seisavad nüüd lootusetult seotult igasuguste võimalusteta vabanemiseks. Valge võib kõige rahuga tuua veel ka teise vankri kuningatiivale appi, sest musta järgnev vastumäng liputiival ei suuda teda oma plaanide teostamiseks kuidagi segada.

Ülesanne nr. 8

Koostanud A. Hildebrand — Tallinn
Esitrükk

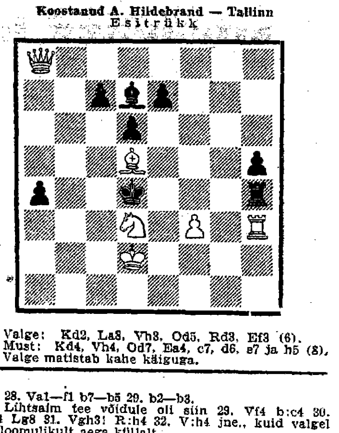

Valge: Kd2, La8, Vh3, Od5, Rd3, Ef3 (6).
Must: Kd4, Vh4, Od7, Ea4, c7, d6, e7 ja h5 (8).
Valge matistab kahe käiguga.

28. Va1—f1 b7—b5 29. b2—b3.

Lihtsaim tee võidule oli siin 29. Vf4 b:c4 30. Vh4 Lg8 31. Vgh3! R:h4 32. V:h4 jne., kuid valgel on loomulikult aega küllalt.

29. ... a5—a4 30. Vg3—h3 Lf8—g8 31. Lh5—e2 Oe8—d7 32. Vh3—h6 Rg6—f8.

Muidu otsustab 33. Lh5 ühes Vf1—f4—h4, või juhul enne h2—h3, vabastades kuningale põgenemistee võimalike külgtulistamiste vastu ja ühtlasi võttes mustale välja g4. Nüüd järgneb aga samuti lõpp mõne käiguga.

33. Vf1—f4 Lg8—g5 34. Vf4—h4 Od7—f5 35. Vh4—h5 ja must alistus.

Ilus saavutis Kaldelt, kes peale ebaõnnestunud avangut ja sunnitud vigurikahingut juhtis lõpurünnakut suurepäraselt.

(Märkused P. Kereselt)

Ülesande nr. 6 lahendus

(M. Havel. „Zlata Praha“. 1914. Kontrollseis: Kb8, Vc2, Og2 ja g3, Ra5 (5): Kd5, Ee5 (2). Matt nelja käiguga.)

Ülesanne lahendub käiguga 1. Ra5—c6!, mis küll võtab mustalt kuningalt välja d4, kuid seevastu loob järgmised suurepärased matiseisud: 1. ... Kd5—d6 2. Og3—f2! Kd6—d5 (Või 2. ... e5—e4 3. Vc2—d2+ Kd6:c6 4. Og4—d7 matt.) 3. Rc6—b4+ ja matt saabub nii peale 3. ... Kd5—d6 4. Of2—c5, kui ka peale 3. ... Kd5—c4 4. Vc2—c4. Kui must kaitseb end 1. ... Kd5—e4, siis järgneb 2. Rc6—b4! Ke4—e3 (Või 2. ... Ke4—d4 3. Og3—f2+.) 3. Og3:e5 Ke3—e4 4. Vc2—e2 matt. Kolmanda variandi annab 1. ... e5—e4, mis samuti lõpeb ilusate matiseisudega: 2. Rc6—e7+ Kd5—d4 3. Og4—c2!, ja nüüd kas 3. ... Kd4—e3 4. Re7—f5 matt, või 3. ... e4—e3 4. Vc2—c4 matt. Tõesti esmaklassiline kompositsioon! Kes leidis kõik need variandid kiiremini kui 35 minutiga?

Maleuudiseid

Salzburgi meistriturniir toimub Suur-Saksa Maleliidu teatel tingimata 8.—20. juunini Mirabelli lossis. Osavõtjate koosseisus võib aga tulla veel muudatusi, sest kuuldavasti polevat dr. Euwel võimalik kaasa mängida. Tema koht asendatakse sel juhul Klaus Jungega, kes esines tublilt viimaseil Suur-Saksa esivõistlusil, jagades esikohta Paul Schmidtiga ja kaotades viimasele alles järelvõistlusega. Teised osavõtjad, Aljechin, Bogoljubov, Keres, Schmidt ja Stolz, on lubanud ilmuda.

Suur-Saksa tänavused esivõistlused peetakse Bad Oeynhausenis otsekohe pärast Salzburgi turniiri lõppu, nimelt 23. juunist kuni 5. juulini. Osavõtjad selguvad viimaseil kuil peetud valikturniirest. Samaaegselt meistriturniiriga peetakse ka esivõistlused daamidele ja noortele.

Cottbusis 19.—26. apr. peetud valikturniiril võistlesid kaasa ka suurmeistrid Bogoljubov ja dr. Milan Vidmar Laibachist. Seni on teada kahe valikturniiri tulemused, nimelt: Rostockis 29. märtsist kuni 3. apr. peetud turniiril oli üllatuseks vanameister Carlsi ülekaalukas võit 8,5 punktiga võimalikust 9, kuna favoriit Klaus Junge pidi 6,5 punktiga leppima teise kohaga, kaotades viimases voorus otsustava partii Carlsile. Samaaegselt peeti veel rida kõrvalturniire. Valikturniiri Regensburgis samas ajavahemikus võitis Nürnberg 7,5 punktiga 9 võimalikust. Noor, 15-aastane Rudi Kassel pidi leppima 4.—5. koha jagamisega, mis on tema noorusega arvestades küllaltki tähelepanuväärne tulemus.

Kirjavastus

A. M. Vilmsist. Täname ülesannete eest. Kahekäiguline ilmub, seevastu isematt lahendamatu peale 1. Rh3 Re5! 2. Le3+ Rd3. Pealegi avaldame malenurgas ainult otseseid matiülesandeid ja lõppmänge, mitte aga isematte.

Lehekülg noortele

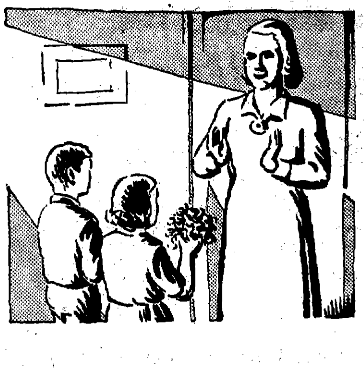

Moonavoori sõdur

See oli veel rahuajal. Kasutan oma suvepuhkust, matkates mööda maad. On huvitav ning elamusrohke peatuda mõnes talus, et päevi aidata inimesi kõige kibedamal tööajal.

Teretulnud on säärane mees maanteelt ajal, mil töökäte järele suurt puudust tuntakse.

Ühel seesugusel peatusel ütles toredaid peremehi mulle jumalagajätuks: „Pojakene, kui sa linna lähed, siis vaata, kas seal on veel noori inimesi jõude liikumas. Saada nad siia, iseendale leiba koguma.“

„Hea,“ vastan talle, „aga kui nad ei tule?“

„Noh, siis pangu hambad talveks varna!“

Tolmuselt maanteelt sõidan veel tolmusemasse maakonnalinna. Tänavad on inimtühjad. Mõtlen endamisi: ei siia pole enam kedagi jäänud, keda võiks saata appi oma peremehele. Ent siis jõuan järvekaldale. Milline masendav pilt! Noored tugevad, pruuniks põlenud mehed lebavad kaldaliival ja lasevad endid jumala päikesest kõrvetada. Mõni sulistab porises järves, mõni jälle mängib samast jõuderügemendist tütarlastega palli. Oi, küll tahaks hüüda oma peremehe kutse tollele suurepärasele jõugule. Aga kas nad mõistaksid seda? Nad upitaksid kord oma laisa keha ülespoole ja lamaksid siis rahulikult edasi. Võib-olla mõni saadaks sind sajatades tagasi tuldud teed.

Jälle saabuvad kibedad tööpäevad. Maal tuntakse töökätest puudust enam kui kunagi varem. Aga põld peab seemendatama, hein peab niidetama, vili peab kogutama, sest et kõik tahavad süüa. Siiski vaatan lootusrikkalt vastu sellele suvele. Rasked ajad on meile mõndagi õpetanud.

Kuulsin kahekõnet, mis palju jõudu andis minu lootusrõõmule. Kohtasin tänaval kaht meheks sirguvat poissi. Nad on teine teisest koolist. Üks neist muretseb: „On pisut kehvasti, memm ei luba minna sõtta.“

Teine: „Ega sind ei võetakski veel.“

Esimene: „Kuidas, olen juba 16-aastane, ja nii noori on enne mindki läinud.“

Nad vaikivad pisut, siis paneb teine korraga muretseva sõbra õlale oma tugeva poisikämbla ja lausub: „Aga tead, Jants, läheme siiski sõtta.“

See tõstab elavaks saanud pilgu sõbrale ja küsib imetledes:

„Kuidas?“

Teine: „Olen otsustanud minna suveks maale tööle. On narr niisama ringi kolada, kui teised on sõjas. Tahaks ka midagi teha, et neil seal rutemini lõpule jõuaks. Ja mina mõtlesin saada moonavoori sõduriks. Kas ma ei ole seda, kui töötan iga päev põllul igapäevase leiva pärast?“

Jants vaatab kord igatsedes itta. Kui sõdiks seal, saaks mundri ja ehk ristigi ja tuleks koju kui imetletud kangelane. Aga nüüd, kui proosaline on olla moonavoori sõdur, ilma et keegi seda teaks. Ent seal korraga selgub temaski midagi. Ta ajab end sirgu ja terve poisiuhkus on nende sõnade taga: „Hea, siin on mu käsi. Tulen ühes ja töötame elu eest. Nad peavad saama leiba seal rindel, ehkki seda keegi ei tea, et ka minu higi on selle juures.“

Ja kui nad kord tagasi tulevad, siis marsivad Jants ja tema sõber kui kangelasvennad nende kõrval, kelle noorusejõud kuulus sigitavale maale leiva pärast.

H. H.

Moodne elamu pääsukestele

Meie parimad lendajad — pääsukesed on varsti kohal ja alustavad katuseräästas potsepatööga. Eelmisel aastal ehitatud pesad on sageli sügisniiskuses alla varisenud või halbade inimeste poolt maha torgitud.

Noortele, eriti *purilennusõpradele*, on aga pääsuke armas lind, kuna ta on kajaka kõrval nii oma kehaehituselt kui ka lennult elav purilennuki eeskuju. Praegusel tehnika-sajandil pole ülearune ehitada pääsukestele moodne maja, mis kergendab tublisti nende tööd pesitsemisel.

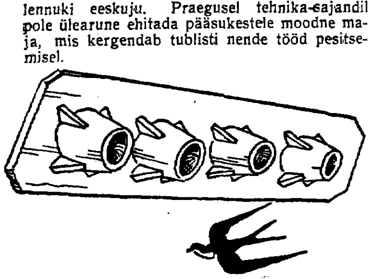

Pääsukeste moodne maja valmistatakse suuga vastu seina asetatud lillepotist, millel põhi on alt ära löödud. Pesa kinnitatakse seinale puust pidemetega, nagu pildil näha.

Tähelepanu! Pesa lennuauk tuleb suunata tingimata *kagusse*.

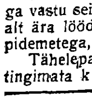

Kirjakast

E. E. — Teid huvitab **õige hingamine jooksul**. Et see on üks oluline osa jooksutehnikast, siis vastame sellele ühel eelseisval „Leheküljel noortele“ erikirjutisega. See küsimus huvitab paljusid spordinoori.

E. P., Tallinn. — Käesoleval leheküljel võite näha, kuidas Teie joonistus trükitult välja näeb.

Ükski laps ei taha ilma jääda oma leivapalukesest. Põllumehed, mõtelge teravilja kokkutoomisel ka tublidele eesti lastele linnades.

Kiri emale

Emake!

Su silmad muutusid eile nii kurvaks, kui ma jonnakalt ja tigedalt sulle ütlesin, et mina ei taha ega kavatsegi olla hea tüdruk. Sa ei vastanud seepeale midagi, vaatasid ainult otsatu kannatlikkusega mulle otsa ja astusid akna juurde. Seal Sa seisid, Su selg oli pisut kumeras, ja kuigi ma ei näinud Su silmi, teadsin äkki, et nende ilme oli piinatud.

Aga ma ei palunud andeks oma inetut ja täiesti õigustamatut vihapurset. Kiusakas hääl mu sees andis mulle õiguse: ma pole ju midagi teinud, mille pärast andestust paluda.

Ning ma hiilisin toast; kuigi Su selg ei olnud etteheitev, Sa ometi nagu midagi ootasid minult. Ukse taga ma häbenesin oma mõistmatut käitumist, ent jonnakas kangekaelsus keelas mind Sinu juurde tagasi tulemast. Ja päeva jooksul ma peaaegu unustasin, et olin Sulle haiget teinud.

Siis aga õhtul see rumal lugu Toomaga meenutas mulle mu süüd uuesti. Sa olid poissi manitsenud, et ta oma värskes abituriendi-uhkuses ei läheks liiale. Sa keelasid tal oma viimast raha raiskamast suitsudele ja ütlesid, et ainuüksi uute lõbustuste otsimine ei ole vahest siiski kõige õigem viis end tunda täismehena. Sa kõnelesid töötamisest ja tuletasid talle meelde tema ammust auahnust — elus midagi tõeliselt kasulikku korda saata.

Ma ei tea, miks Toomas nii koledasti ägestus ja Sulle otse karjus näkku. Vanemad ei tahtvatki oma lapsi mõista ega neile natukenegi vabadust anda. Nagu tema ise ei teaks, mida ta teeb. Lõpuks olevat tal ju õigus oma elu ise elada. Kas ta teeb seda pastorina või suurlogardina, see pidavat Sulle olema ükskõik.

Ma häbenesin oma venna pärast, kui ma märkasin Su silmis meeleheitlikult väsinud pilku. Sa ütlesid ainult tasakesi:

„Poju!“

Toomas jäi järsku vait. Nii olid sa Toomast nimetanud, kui ta oli veel üsna väike poiss ja Sulle kõrva sosistades jutustas, kui toredaks meheks ta tahab saada, kellest ema ainult rõõmu tunneks.

Seejärel Sa läksid oma tuppa, ja kuigi me ei näinud, me teadsime, et Sa nutsid, nutsid meie, Sinu laste pärast.

Tundsin oma hommikust süüd kiviraskena südamel, kui me seal seisime nagu kaks viletsat. Tundsime mõlemad valusasti, et me ei ole Sulle kuigi head lapsed olnud, liiga palju ja liiga sageli oleme Sulle südamevalu valmistanud.

Ja homme on emadepäev!

Head lapsed sirutavad oma emade rõõmsatele silmadele vastu käed lilledega, meie aga tuleme langetatud päi paluma andestust.

Emakene! Anna andeks, et valmistasime Sulle nii palju muret ja valu! Andesta, et oleme kiuslikult trotsinud Sinu häid sõnu ja manitsusi, kes Sa ometi meile alati soovid kõige paremat. Aga me oleme veel noored ja kannatamatud. Sõnad libisevad mõtlematult üle huulte ja alles pärast taipame nende mõju. Me ei taha teha Sulle kunagi haiget ja tunneme valusat piinlikkust mõtte juures, et Sa pidid langetama pea oma laste pärast.

Kallis ema! Sinule võlgneme tänu hoolitsuse eest, mis meid elus seni on ümbritsenud. Mis me oleme ja mis meist võiks saada, selleks oleme saanud ainult Sinu läbi ja Sinu abil. Sinu kõikemõistev armastus ja kannatlikkus on ikka andnud julgust meie noortele südametele. Ja kui me oma mõistmatust kahetseme ja püüame end parandada, siis ka seda ainult Sinu pärast.

Aga iseenesele tõotame, et me püüame, tõsiselt püüame Sulle rohkem rõõmu valmistada.

Et me emadepäeva hommikul võiksime panna oma tänulikud käed Sinu omadesse ja tervitada Sind ilusaima sõnaga maailmas — EMA.

Sinu lapsed.

EERIKU JAHE SEIKLUS

Lugu päris noortele lugejatele

Eerik oli külmetanud. Ta oli muidu terve ja reibas poisijõmpsikas, kuid ta oli mõtlematu. Ta mängis veelompides ja kõndis väljas märgade kingadega ringi. Ja mõnikord, kui ta oli päris higine, võis ta heita lumehangele pikutama. Seetõttu polnud ime, kui tal vahetevahel oli nohu ja köha. Nüüd ta oli jälle palavikus ja ema tahtis Eerikule anda keedetud piima, et Eerik higistaks. Ent Eerik ise oleks meelsamini tahtnud jäätist kui kuuma piima. Eeriku meelest piim maitses halvasti ja seetõttu ta võttis ainult ühe lonksu piimaklaasist, kuna ülejäänu tal õnnestus visata minema.

Kui Eerik oli maganud paar tundi, tundis ta enese olevat jälle päris terve. Eerikule näis, nagu oleks keegi teda oodanud ukse taga. Kas on seal mõni koolivend? Eerik tõusis ja läks välja. Ent kui ta oli avanud ukse, seisis selle taga päris võõras, valgesse kasukasse ja mütsi rõivastatud poiss. Väljas sadas lund ja poiss küsis:

— Hei, kas tahad minna põhjanabale?

— Mis sa luiskad, ega sa oska sinna minna, ütles Eerik.

— Usu mind, küll mina selle toreda autoga sinna sõita oskan, kinnitas poiss.

Samas Eerik märkas poisi taga väikest hõbedast autot. Kui tore oleks sellesse istuda! Kui ta pääseks põhjanabale, tal ei tarvitseks enam käia koolis, selle asemel talle antakse kindlasti ilus aumärk, unistas Eerik.

— Tule juba, mul on kiire, hüüdis valgete rõivastega poiss.

Eerik astus autosse, mis kohe hakkas kiiresti kihutama piki maanteid. Auto oli lahtine ja Eerikule näis, nagu oleks külm tuul puhunud läbi ta keha, nii tugev oli hoog.

— Kuule, kas sa ei võiks sõita pisut tasemini! Mul on külm, ütles Eerik.

— Sul on külm! Ha-ha! Me peame sõitma veel kiiremini, kui täna öösel tahame jõuda kohale. Meil on [illegible] suured pidustused ja me saame sealt jäätist.

Kuid nüüd Eerikule ei oleks maitsnud jäätis, nüüd oleks maitsnud paremini mingi kuum jook.

— Mina tardun päris liikumatuks, hüüdis Eerik. — Kas sa ei või peatuda, mina tahan minna koju.

— Sina tahad, sina tahad, irvitas poiss. — Mina tahan sinust teha peokoogi ilustise.

— Mis!!! hüüdis Eerik ehmudes.

— Ole aga rahulik! ütles poiss. — Mu isal, suurel Põhjanõial, on kombeks veeta täna öösel oma sünnipäeva. Meie, ta lapsed, oleme alati andnud suure peokoogi. Nii kavatseme nüüdki teha, ja sinust tuleb eriti kaunis suhkurdatud ilustis koogile.

— Kas tahate süüa mind? küsis Eerik vabisedes.

— Loomulikult, vastas poiss. — Isa pääseb loomulikult enne teisi peokoogi juurde ja sööb sind maiuspalana, sest jäätunud inimesed on parimad maiused meile.

— Mina tahan koju! hüüdis Eerik, kes arvas, et ta on kuulnud koledamaid asju maailmas. Põhjanõid näriks teda, nagu tema tavaliselt näris kompvekke.

— Uhuh! hüüdis nõiapoiss. — Ära siple, muidu kukud.

Auto hakkas tõusma õhku ja vurises edasi nüüd puulatvade kõrgusel.

— Noh, nüüd peab valima, mõtles Eerik lootusetuna. — Võib-olla kukkumine on siiski parem kui sattumine Põhjanõia kätte.

Eerik hakkas pingutama, et pääseda välja autost. Ta sirutas käe välja ja sai äkki kinni suure kuuse ladvast.

— Õnnestus, mõtles Eerik ja hoidis kõvasti kinni kuuse ladvast.

Eerik pääses välja nõiapoisi autost, kuid samas ta kukkus ...

Ta kukkus lumehange, — ei kui ta täpsemalt vaatles, märkas ta enese olevat oma voodis. Ema tuli voodi äärde.

— Sa nägid kindlasti halba und, kuna karjusid praegu, ütles ema.

— Minul on külm, ümises Eerik.

— Sa oled lükanud oma vaiba põrandale, ütles ema ja kattis Eeriku sooja vaibaga.

Ema aimas kindlasti, kuidas oli lugu eelmise kuuma piimaga, ja seepärast keetis ta Eerikule kuuma piima.

Eerik jõi ilusasti „arstirohu“, sest mugavam oli kindlasti juua see väike klaas piima kui sattuda Põhjanõia hammaste vahele.

Puh! Veelgi Eerikul oli hirm ainult paljast mõttest.

Millal maksan memme vaeva?

See on raske küsimus vastata. Eriti oma südametunnistuse ees. Laisk arvab, et seda saab teha alles siis, kui hakatakse ise raha teenima. See pole aga tõsi. Memme vaeva ei saa üldse rahas tasuda.

Memm ei nõuagi oma vaeva eest tasu.

Seda rohkem on meil aga põhjust tasuda, sest see on auvõlg. Tasumisel on pealegi veel teine hüve. Kõige nurjatumgi võrukael teab, et heas läbisaamises emaga nõelutakse lõhkine püksitagumik nii kinni, et oma tagumikul selle juures valus ei ole. See on ka midagi väärt.

Nüüd tuleb edasi lugu, millel on esimesega veidi ühist.

Puudekandmise kott

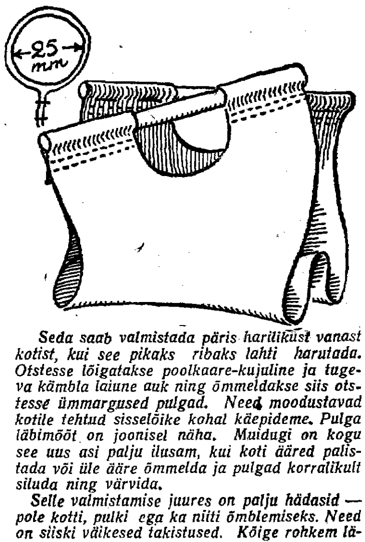

Seda saab valmistada päris harilikust vanast kotist, kui see pikaks ribaks lahti harutada. Otstesse lõigatakse poolkaare-kujuline ja tugeva kämbla laiune auk ning õmmeldakse siis otstesse ümmargused pulgad. Need moodustavad kotile tehtud sisselõike kohal käepideme. Pulga läbimõõt on joonisel näha. Muidugi on kogu see uus asi palju ilusam, kui koti ääred palistada või üle ääre õmmelda ja pulgad korralikult siluda ning värvida.

Selle valmistamise juures on palju hädasid — pole kotti, pulki ega ka niiti õmblemiseks. Need on siiski väikesed takistused. Kõige rohkem läheb selle töö juures vaja head tahet.

Seda ei tule arvata, et see kott on ainult emale puude tuppatoomise hõlbustamiseks. Ei, see on sellele, kes puude tassimisega memme võlga tasub.

Tikutoosihoidja

Pildil kujutatud tikutoosihoidja kuulub kööki ja on kahe naelaga nii seinale kinnitatud, et sealt saab ka ühe käega tikku võtta ning põlema tõmmata. See tähendab aja kokkuhoidu, kuna teine käsi võib sealjuures teise tööga kinni olla.

Tikutoosihoidja taga on riiul, millesse võib korraga paigutada kogu paki sisu. Alt on riiul avatud ja sealt saab igal ajal võtta uue toosi, sest ühe äravõtmisel langeb uus ette.

Valmistamiseks tuleb kasutada kolmekordset vineeri või õhukest hööveldatud lauda. Joonisel nr. 1 on näidatud aluslaud ja tikutoose hoidev riiul. Punktjoonega on peale märgitud üksikud toosid.

Joonisel nr. 2 on riiul kaetud lauaga nii, et alt jääb tikutoosi väljavõtmise võimalus. Kattelaua peal on klots, millele asetatakse tarvitusel olev toos. Selle klotsi kitsamaks lõigatud osa käib toosi sisse ja lükkab nii toosi sisemise osa kõrgemale.

Joonis nr. 3 näitab tikutoosihoidjat küljelt läbilõikes. Siin on selgesti näha ka riiuli küljseina plaan ja väljalõige all, mis võimaldab sõrmedega haarata uut toosi.

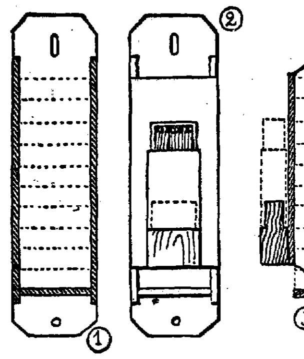

Kõik vajalikud mõõdud selle töö teostamiseks annab tikutoos. Riiulile peab see mahtuma lapiti ja istuma kindlalt esikülje klotsil. Tikutoosihoidja kinnitatakse seinale kahe naelaga.

Noorte looming

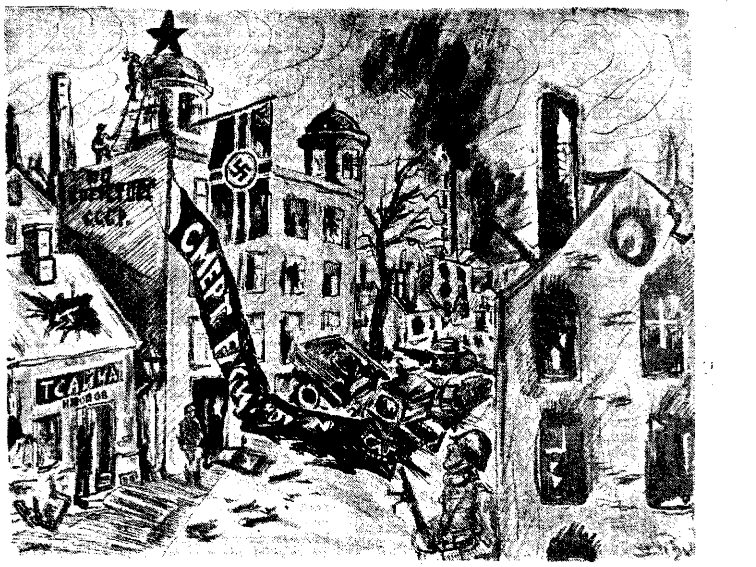

Möödunud suve sõjasündmused ja kodumaa taasvabanemine ei jää meile mitte ainult unustamatuks mälestuseks, vaid on tiivustanud ka meie noorte loomiguvaimu nende jäädvustamiseks. Täna toome meie noore kaastöölise Evald Pihu joonistuse „Vallutatud linnas“.

Ristsõna mõistatus nr. 4

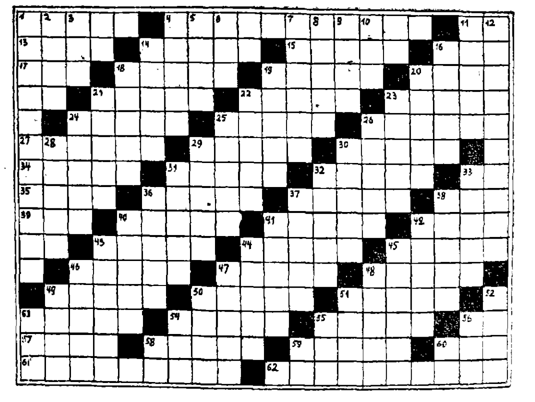

Põikread: 1. Gounod' ooper. 4. Raadioaktiivne gaas. 13. Geomeetriline kujund. 14. Rõivastusese. 15. Aja mõõtühik. 16. Mõistus. 17. Poisi nimi. 18. Linn Rootsis. 19. Kandiline puutükk. 20. Linn end. Poolas, Saksa piiri ääres. 21. Heinatöö riist. 22. Naisenimi. 23. Indo-euroopa keelkonna keeltegrupp. 24. Mehenimi. 25. Sugupool. 26. Linn P.-Itaalias. 27. Tartu Ülikooli õppejõud. 29. Kandik. 30. Naisenimi. 31. Kuum. 32. Jõgi Ida-Turkestanis. 34. Naisenimi. 35. Puhkpill. 36. Maailmasõjaaegne Saksa armee juht. 37. Tagapõhi. 38. Maapinna liik. 39. Duur. 40. Sõiduk. 41. Linn Valge-Venemaal. 42. Mehenimi. 43. Peidus, paos. 44. Praelisand. 45. Sulg vedelikunõude jaoks. 46. Prantsuse ooperikomponist. 47. Rull. 48. Vihmapiisk. 49. Linn Shveitsis. 50. Flotowi ooper. 51. Perekonnaliige. 53. Idamaine valitsejatiitel. 54. Osa ooperist. 55. Tuntud lahinguväli läänerindel. 57. Hobuse kehaosa. 58. Kava. 59. Elukutse. 60. Planeet. 61. Kuningliku suguvõsa liige. 62. Sport ürgmetsas.

Püstread: 1. Saksa füüsik möödunud sajandist. 2. Sõiduk. 3. Vastne. 4. Naisenimi. 5. Sadamasuu kaitse. 6. Viljarõuk. 7. Anne. 8. Jõgi Prantsusmaal. 9. Taburett. 10. Eesti tenor. 11. Joon. 12. Laskemoon. 14. Elukutse. 16. Puiestee. 18. Lihatoit. 19. Süvend maapinnas. 20. Religiooni õpetus. 21. Eesti kirjanik (†). 22. Moshee vaimulik. 23. Kirjutusvahend. 24. Saar Küklaadides. 25. Eesti helilooja. 26. Kala. 28. Vanade egiptlaste püha lind. 29. Intress. 30. Sõnades väljendatud mõte. 31. Stoppamisvahend. 32. Seltskondlik lõbustus. 33. Elukutse. 36. Paradiis. 37. Brahmaputra harujõgi. 38. Filmitäht. 40. Saksa ooperikomponist. 41. Saar Vahemeres. 42. Elund. 43 Harjutamisega saavutatud osku. 44. Põhjamaine naisenimi. 45. Jõgi Läänemaal. 46. Süütusetõend. 47. Roimar. 48 Isamaa kaitsja. 49. Muhamedi abiline, kaliif. 50. Jõgi Madalmaades. 51. Kehaosa. 52. Piits, kantsik. 53. Terroriorganisatsioon Eesti ajaloost (lüh.). 54. Inglise õlu. 55. Toiduaine. 56. Koera häälitsus. 58. Kirja lõppmärkus (lüh.).

Tähemõistatuse nr. 5. lahendus

1. Põhitoon. 2. Demavend. 3. Võõrkeel. 4. Amundsen. 5. Pisuhänd. 6. Kanakull. 7. Õpipoiss. 8. Ilmastik. 9. Minarett. 10. Anekdoot. 11. Hävitaja.

„On ainult vaja minna võõrsile, et õppida tundma kõike hääd, mida omatakse kodus.“

Kirjavastuseid

A. R. Räpinas. Tingimusülesandeid meie kahjuks avaldada ei saa, vaid piirdume ainult otseste matiülesannetega ja lõppmängudega. Pealegi on teie ülesanne (Ke2, Ke4) lahendamatu, sest peale 1. d5—d6 järgneb 1. ... cd 2. Oc6+ d6—d5!.

Yunnanit rünnatakse kolmest suunast

Jaapanlased juba 270 km Burma piirist

Shanghai, 15. 5. Tšungkingi sõjaline esindaja teatas, et peale Burmast 300 km sügavusele Yunnani provintsi tunginud jaapani väeosade ähvardavad Lõuna-Hiinat veel lõuna poolt sissetungivad jaapani kolonnid. Esimene neist tuleb Taist ja teine Indo-Hiinast. Kolonnid liiguvad piki Mekono jõge ülespoole ja sooritavad koos Burmast sissetunginud väeosadega tiibmanöövri. Edasi teatas Tšungkingi sõjaline esindaja, et ükski Tšungkingi väeosa pole surutud Indiasse, küll aga saatvat mõned hiina ohvitserid briti väeosi nende taganemisel Indiasse.

Lissabon, 16. 5. Vaatamata hiinlaste vastupanule rühivad jaapanlased edasi Yunnani provintsis. Jaapanlased on praegu 270 km Burma piirist, nagu teatatakse Washingtoni ringkondade poolt reedel. Need ringkonnad kirjeldavad olukorda järgmiselt: Jaapani jõud tungisid kuni Salweeni jõeni, sel kohal, kus see läbistab Burma teed. Tshungkingi väed, kes asusid kindlatel positsioonidel Salweeni jõest ida pool, pidid taganema. Teine jaapani kolonn siirdus Tenchun'ist teele Bahmo ja Myidkyna vahel. Washingtoni ringkonnad kinnitavad, et kindral Aleksandri väed peale vaevarikast taganemist saabusid Manipur'i.

BURMAS VÕITLEVATE VÄGEDE SUURUS

Shanghai, 16. 5. Jaapani sõjaväe kõneleja lisas üksikasju Briti India ja Tšungkingi vägede arvu ja koosseisu kohta, mis purustati jaapanlaste poolt Burmas. Ta hindab vägesid, mis allusid inglise kindralile Alexandrile 200.000 mehele, kellele lisandus 1., 5. ja 6. Tšungkingi armee, keda peeti Tšiangkaišeki eliitvägedeks ja keda seni polnud võtnud veel osa võitlustest jaapanlaste vastu. Peale selle võitlesid jaapanlaste vastu 17. ja 1. Burma diviis ning Burma 7. motoriseeritud brigaad ja lõpuks Ühendriikide vabatahtlikkude üksused.

Burmas hävitati 554 lennukit

Tokio, 16. 5. Viienädalase võitluse jooksul Burmas jaapanlased tulistasid alla või hävitasid maapinnal 554 vaenlase lennukit ja pommitasid kogu vaenlase lennuväge Burmas. Jaapanlased said saagiks palju gasoliini, millest jätkub küllalt jaapanlaste varustamiseks ja teeb nad rippumatuks oma tagavaradest.

Nanking, 16. 5. Jaapani õhujõud jätkavad Tšungkingi pommitamist ning hävitavad neid lennukeid, mida Tšungkingil on võimatu asendada. Varsti Tšungkingi lennuvägi oleleb vaid nime järgi.

Tšungking loodab veel olevat võimeline pommitama Formoosat ja Jaapanit mõningate Ühendriikide lendurite abil, kuid see ettevõte on juba alguses määratud nurjumisele.

Samuti peavad jaapanlased vähe edukaks Tšungkingi kavatsust korraldada partisanisõda Yünnani provintsis, kuna burmalased toetavad jaapanlasi nende võitluses.

Vastuolud hiinlaste ja inglaste vahel Burmas

Shanghai, 15. 5. Inglismaal ja Ühendriikides kõneldakse suuresuuliselt hiina vägede saavutustest Burmas, seletas jaapani sõjaline esindaja. Selles tuleb näha vaid katset lükata kogu süü Tšungkingile. Jaapani väed seisavad vastamisi umbes 200.000-mehelise vaenlase armeega, mis seisab kindral Alexanderi juhatuse all. Nende hulgas oli 5., 6. ja 1. Tšunkingi armee, kes Tšiangkaišeki eliitvägedena polnud veel võitlustest jaapanlastega osa võtnud. Peale selle võitlesid jaapanlaste vastu veel 17. India ja esimene Burma diviis, 7. motoriseeritud brigaad ja üks ameerika vabatahtlike üksus.

Tšungkingi vägede nõrkuseks on halvad transpordi- ja järeleveotingimused ja burmalaste vaenulik hoiak, kes ei andnud Tšungkingi sõdureile isegi mitte riisi, nii et nad ise rekvireerisid, röövisid ja põletasid külasid. Praegu põgeneb suur osa Tšungkingi vägedest, kelle taganemistee Yunnani on ära lõigatud, üle mägede. Inglased ei hooli kunagi hiinlaste saatusest ja püüavad päästa ainult iseend.

Seepärast tõuseb hiina sõdureis pidevalt viha inglaste vastu. Hiinlased olevat inglasi pidanud sõpradeks ja võitluskaaslasteks. Nüüd aga olevat Burma võitluste tagajärjel ühine rinne täiesti võimatu.

HÄVITAVAD LÖÖGID HIINA KOMMUNISTIDELE

Tokio, 15. 5. Jaapani väeosad, kes puhastavad Hopei provintsi Tšungkingi hiina kommunistlikest vägedest, andsid 22. diviisi peajõududele hävitava löögi. Üks teine 700-meheline kommunistide üksus hävitati täielikult.

Inglaste taganemine Burmas sarnaneb Moosese põgenemisele Egiptusest

Stokholm, 16. 5. Briti sõjareporter William Monday, kes sõitis Burmast Londoni, kirjeldab „News Chronicle'is“ Briti vastupanu ja kokkuvarisemist Burmas. Monday kirjeldab, kuidas tuhanded põgenikud ja briti sõdurid põgenevad jaapani vägede eest. See taganemine on suuruse ja kirevuse poolest samalaadne kui Hannibali oma ning sama traagiline kui põgenemine Egiptusest Moosese juhtimisel. Jaapanlaste sõjaväelised operatsioonid Burmas kujunevad tähtsateks strateegilisteks saavutisteks, mis lähevad ajalukku. *Üllatava kiirusega on neil võimalik kirjutada* „Finis“. Briti taganemine Burmas on sama mõru kui hiniini pillid sõduritekotis — ainuke ese, mida nad jõudsid kaasa võtta taganemisel Burmast.

Tallinnas avastati haud 38 bolševike terrori ohvriga

Jälgede segamiseks valasid bolševikud hauale tsementkatte. GPU valis mõrvakohaks Tallinna suvituspaiga

Tallinnas avastati järjekordselt Maarjamäel Scheeli krundil asetseva kuuri põranda alt bolshevike terroriohvriks langenute uus matmispaik, kust seni teostunud kaevamistöödel on välja võetud juba 38 laipa. Et kaevamistööd veel jätkuvad, võib arvata, et leitud laipade arv veelgi suureneb. Teatavasti leiti juba möödunud sügisel Scheeli samalt krundilt 40 enamlaste veretöö ohvri laipa. Seega on kokku

Scheeli suvila krundilt leitud juba 78 laipa.

Veretöö ohvrite laibad pärast nende järelevaatust ja riideproovide võtmist maetakse Tallinna Liivakalmistule. Toimetatud vaatluste protokollid ja ka võetud riideproovid pannakse mõne päeva pärast välja ZEV'i ruumides Tallinnas, kus soovijail on võimalik nendega tutvuda.

Nagu need leiud on selgitanud, moodustas see Tallinna ümbruse

suvituskoht GPU meestele sobiva roimapaiga,

kuhu veeti öösiti kinnistes autodes süütuid inimesi, et neid mõrvata. Hoone, kus nüüd jälle avastati bolshevike ohvreid, asetseb endise ajakirjanduse kodu värava kõrval.

Oma veretöö jälgi olid bolshevikud püüdnud hoolsasti varjata, mis nähtub sellest, et nüüd avastatud tapetute ühishauale oli valatud tsementkate, mis ühtlasi moodustas kuuri põranda. Selle alt ei osatud möödunud sügisel laipu otsida, kuigi tookord avastati ühishaud kuuri ühes nurgas, millel tsementkate puudus. Nähtavasti olid seekord leitud ohvrid maetud hiljem, kusjuures mõrvareil ei olnud enam aega katta neid tsemendiga. Seekordne leid toimus juhuslikult. Kuuri viidud hobune hakkas norskama ja tõrkuma,

tundes arvatavasti laibalehka.

Lõpuks saadi hobune kuuri toimetada, kuid siis vajus osa tsementpõrandast vankri ja hobuse raskuse all sisse, mille pragudest hakkas välja hoovama teravat lehka, mis äratas kahtlust. ZEV alustas koha peal kaevamistöid, mis viiski tähendatud leiule.

Õppejõudude töölerakendamisest suvel

Haridusdirektor tegi korralduse nende õppejõudude kohta, kes 1942. a. suve vaheajal on kooli õppetööst vabad. Selle korralduse alusel on Haridusdirektooriumil õigus rakendada õppejõude koolitöö vaheajaks tööle seal, kus nende tööjõud osutub vajalikuks. Selle töö eest pole õppejõududel õigus saada lisapalka, küll aga vajaduse korral sõidu- ja päevaraha.

Õppejõude kasutatakse:

a) vallavalitsuste abijõududeks suveperioodil seotud kiireloomuga tööde teostamisel;

b) suvekursuste ja laagrite korraldajaiks ja lektoreiks;

c) muudeks vajalikuks osutunud töödeks.

Õppejõude, kellele on antud eriülesanne (nagu õpikute koostamine ja muud), vabastab eelmainitud kohuslikuks tehtud töödest Haridusdirektooriumi haridusosakond. Samuti vabastatakse õppejõude osavõtuks õppejõududele korraldatud suvekursustest.

Õppejõud, kellele kuni 23. maini käesoleval aastal ei ole antud ülesandeid, lahkuvad teenistuskohalt, jättes *kooli* oma aadressi. Aadressi muutmisest tuleb kooli teatada 24 tunni jooksul. Ka teenistuskohustest eemal olles peavad õppejõud valmis olema nendele antavate ülesannete täitmiseks sellekohase teate saamisel.

Kõigil õppejõududel, kes jäävad suvevaheajal vabaks, tuleb rakendada põllu- ja aiandustöödeks oma suvise asukoha lähedas ümbruses, et sellega aidata kindlustada meie rahva toitlustamisvõimalusi eelolevaks talveks.

Lähemad korraldused õppejõudude töölerakendamiseks tehakse kohalikkude koolivalitsuste kaudu.

Vastavad asutused *loodavad aga, et iga* õige eesti inimene läheb sundust ootamata maatööle vabatahtlikult, et käte külgepanemisega omalt poolt kaasa aidata põllumajandusliku toodangu ja ühes sellega meie kõigi igapäevase leiva kindlustamisel.

Karistati puskaripruulijaid

Samal ajal kui meie Omavalitsuse juhid teevad suuri pingutusi linnade varustamiseks teraviljaga, leidub suurel hulgal vastutustundetuid isikuid, kes kallist leivavilja raiskavad puskari pruulimiseks. Majandus- ja Transpordidirektooriumi maksudevalitsus on järjekordselt rahatrahvi määranud reale isikuile, kes on loata valmistanud piiritust või seda müünud.

Loata piirituse valmistamise eest on karistatud:

Ruben Annuk, eluk. Kasepää vallas, 750 rmk.; Arnold Mägi, eluk. Kasepää vallas, 750 rmk.; Aleksander Oja, eluk. Kasepää vallas, 750 rmk.; Semjon Ahusepp, eluk. Vilo v., 1000 rmk.; Anna Vaagen, eluk. Kudina v., 2000 rmk.; Oskar Vaagen, eluk. Kudina v., 2000 rmk.; Anisja Lomakin, Ahja v., 1000 mrk.; Semjon Lomakin, eluk. Ahja v., 1000 rmk.; Arnold Purdmaa, eluk. Pala v., 1000 rmk.; Eduard Lillevel, eluk. Kasepää v., 1000 rmk.; August Nurmela, eluk. Avanduse v., 500 rmk.; Feodor Ruusamäe, eluk. Vastseliina v., 500 rmk.; Aleksander Leinus, eluk. Haanja v., 750 rmk.; Richard Lehtmets, eluk. Vastseliina v., 1000 rmk.; Venda Meentalu, eluk. Meeksi v., 600 rmk.; Juhan Kink, eluk. Põlva v., 500 rmk.; Hans Sild, eluk. Põdrala v., 750 rmk.; Jaan Ehrlidh, eluk. Suislepa v., 750 rmk.; Aleksander Kuusk, eluk. Tihemetsa v., 1000 rmk.; Ants Vuht, eluk. Killingi-Nõmmel, 1000 rmk.; Eduard Huul, eluk. Kanepi v., 700 rmk.; Jaan Friedrichson, eluk. Kõpu v., 750 rmk.

Loata valmistatud piirituse müügi eest karistati:

Aleksander Männik, eluk. Vigala v., 200 rmk.; Meeta Kaapst, eluk. Võrus, 400 rmk.; Joosep Viliberg, eluk. Kohtla-Järvel, 200 rmk.; Juhan Eramaa, eluk. Tartus, 200 rmk.; Harry Laanela, eluk. Tallinnas, 300 rmk.; Pavel Belov, eluk. Tallinnas, 300 rmk.; François Vilgo, eluk. *Tallinn-Nõmmel, 300 rmk.*; Boris Marko, eluk. Tallinn-Nõmmel, 300 rmk.; Meeta Adamson, eluk. Meeksi v., 200 rmk.; Vassili Antonov, eluk. Tallinnas, 400 rmk.; Amanda Adler, eluk. Misso v., 200 rmk.; Hugo Allikvee, eluk. Kanepi v., 200 rmk.

Loata valmistatud piirituse omandamise ja hoidmise eest karistati:

Karl Asser, eluk. Antslas, 50 rmk.; Pavel Kose, eluk. Petseri vallas, 50 rmk.; Jevgeni Seljugin, eluk. Petseri v., 50 rmk.; Ivan Kolõshkin, eluk. Petseri v., 50 rmk.; Matrona Baranov, eluk. Petseri v., 50 rmk.; Ivan Pushkin, eluk. Petseri v., 50 rmk.; Artur Rikkari, eluk. Viljandis, 50 rmk.; Eduard Rätsep, eluk. Viljandis, 50 rmk.; *Eduard Reinas, Kiviõlis, 70* rmk.; August Veske, eluk. Sangaste vallas, 50 rmk.

Lasteaia tööde näitus

Tartu Linna III Lasteaed korraldab emadepäeva puhul oma ruumes Taara puiestee 8—1 laste tööde näituse, mis on avatud pühap., 17. mail kl. 10—19 ja esmasp., 18. mail kl. 16—19. Sissepääs kõigile asjast huvitatuile vaba.

Idaala riigiminister Rosenberg Riias

Riiast, 16. 5. Vallutatud Idaala riigiminister Alfred Rosenberg saabus täna külaskäiguks Riiga. Jaamas tervitasid teda riigikomissar Lohse, samuti Riia, Kaunase ja Minski kindralkomissarid. Ministrit saadavad idaministeeriumi juhtivad isikud.

Alkoholiga kauplemisel endine müügikord

Maksudevalitsus teatab, et alkoholsete jookide (ka õlle) müügil kehtib endine, s. o. enne enamlaste valitsust kehtinud kord. Selle alusel peab kõigil alkoholiga kauplejail, kaasa arvatud ka need, kes seni on kaubelnud loata või mõne muu asutuse poolt välja antud loaga, olema äris avalikult välja pandud seaduslik alkoholi müügiluba ja müügimaksu täht.

Müügiluba annab välja endiselt Maksudevalitsus, kusjuures sooviavaldusi võib esitada ka kohalike maksuametite või linnavalitsuste kaudu. Müügiloa saamiseks tuleb tasuda maks loas tähendatud määral Eesti Panga osakonda või agentuuri enne müügi algust. Lubasid antakse piiratud arvul ning ainult restoranidele ja einelaudadele. Lubasid antakse ainult nendele, kes saavad alkoholseid jooke müügiks, kuid luba ei kindlusta iseendast nende jookide saamist. Loata kauplejad võetakse vastutusele.

„Vanemuise“ teater

Teisipäeval, 19. 5 kell 19 — „Marta“, Flotovi ooper. Kolmapäeval, 20. 5 kell 19 — „Igavene legend“, P. Ardna ja A. Sepp'a operett. Neljapäeval, 21. 5. kell 19 — „Lõunatuul“, A. Mälgu näidend. Reedel, 22. 5 kell 19 — „Viis valssi“, tantsude õhtu. Laupäeval, 23. 5 kell 19 „Igavene legend“, P. Ardna ja A. Sepp'a operett. Pühapäeval, 25. 5 kell 14 — „Lõunatuul“, A. Mälgu näidend. Kell 19 — „Viis valssi“, tantsude õhtu.

Kiriklikke teateid

Puhja kirik. Pühapäeval, 17. mail kl. 11 homm. emadepäeva pühitsemise ja leeriõpilaste õnnistamise jumalateenistus. Laululehed. Pasunakoor. Laulab kiriku naiskoor.

1. *nelipühal, 24. mail jumalateenistus* laululehtedega. 2. nelipühal, 25. mail surnuaia jumalateenistus. Laululehed. Pasunakoor.

Õp. K. Särg.

Eksitav viga

on juhtunud meie lehe eilses sõnumis „Palgalist puhkust kehaliseks tööks“, mille neljanda lõike lõpp tuleb lugeda järgmiselt: „Kui ametnik võtab osa üldkasulikest töödest, võidakse talle palka maksta asutuse või ettevõtte summadest vastavalt kuni 21. juuni 1940. a. (mitte 1941. a.) kehtinud puhkuse määrustele, kuid mitte enam kui ühe kuu ulatuses.“

Pimendamisaeg

16. mail 1942 on kl. 20.50—3.40

Verdunklungszeit

16. Mai 1942 v. 20.50 bis 3.40

Ettevalmistused rünnakuks Austraaliale

Jaapan koondab laevastikku Uus-Guinea vetesse

Genf, 15. 5. „United Press“ teatab Melbourne'ist: Liitlaste toetuspunktidest saabunud andmeil koondub jaapani invasioonilaevastik Austraaliast põhja pool asuvate saarte toetuspunktidesse uueks rünnakuks. See laevastik ootavat suuri lisajõude. Liitlaste luurelendurite andmeil saabub Rabauli, Laosse ja teistesse jaapanlaste poolt vallutatud sadamaisse iga tund uusi veokeid ja laevu. Ameerika kindralstaabi ülem kindral Balme pöördus „United Press'i“ teatel raadiokõnega Austraalias olevate maavägede poole, kutsudes neid üles kiirendama oma ettevalmistusi eelolevaks otsustavaks lahinguks.

Stokholm, 16. 5. Londoni ajalehtede rootsi korrespondentide *teate järgi on* olukord Austraalias muutunud jälle kriitiliseks. Austraaliasse on saabunud sõnumeid, et jaapanlased koondavad merejõudusid põhja poole Austraaliat.

Jaapani sõjasaak Filipiinidel

Tokio, 15. 5. Pärast Corregidori langemist 5. mail ja teiste Manila lahes asuvate kindlustuste vallutamist võttis jaapani ekspeditsioonikorpus Filipiinidel vangi 12.000 ameerika ja filipiini sõdurit, neist suurem osa ameeriklasi. Peale selle kaotas vaenlane 700 meest surnutena.

Sõjasaagiks said jaapanlased samal ajal kaheksa 14-tollist kahurit, nelikümmend kolm 12-cm kahurit, kümme 15-cm kahurit, kümme 15-cm õhukaitsekahurit, kaksteistkümmend 10-cm kahurit, 54 välisuurtükki, 30 õhutõrjekahurit, 42 õhutõrje-kuulipildujat, suurel hulgal püsse ja käsirelvi, 50 autot, 8 lennukit ja tohutul hulgal laskemoona, nende hulgas 20 torpeedot.

Ametlikus teates üteldakse ka, et toiduaineid leidus kindluses niipalju, et vastupanu oleks võinud kesta veel 6 kuud. Sellest hoolimata ei suutnud vaenlane jaapanlaste ägedaile rünnakuile vastu panna. Vastase väeosade desarmeerimine Mindanaol ja Panayl jätkub.

Lõuna-Aafrika muutub liitlaste sõjaliseks baasiks

Genf, 15. 5. Ühe Bostoni ringhäälingu *teate kohaselt kavatsetakse* Lõuna-Aafrika muuta liitlaste sõjaliseks baasiks. Sama saatja teatab Kairost, et Lõuna-Aafrikas võib õpetada välja pool miljonit ameerika sõdurit, kes siis Kesk-Idale ja Ida-Aasiale 1000 miili lähemal oleksid. Ühendriikide missiooni juht Põhja-Aafrikas kindralmajor Russell-Maxwell seletas, et ida-sõjatandrel ja Vahemerel olevate Ühendriikide vägede ülesandeks olevat „abistada teiste tegelikult võitlevate liitlasmaade vägesid“.

Bolshevikel ohvitseride puudus

Berliin, 15. 5. DNB kuuleb sõjaväelistest ringkondadest: „Suured kaotused tegevväe ohvitseride hulgas on sundinud Nõukogude *ülempresiidiumi* vabastama maa- ja mereväe ohvitsere, kes olid mõistetud poliitiliste süütegude pärast koonduslaagreisse või vanglatesse, kui nad avaldavad soovi astuda vabatahtlikena sõjaväkke,“ jutustas vene leitnant Solovjev 161. kütibrigaadist.

Leitnant Solovjev on endise tsaari ihukaardiväe *koloneli poeg.* Kolonel jäi revolutsiooni ajal kadunuks. 1934. a. „likvideeris“ GPU ka poja ja lõpuks pagendati ta koos teise 5000 ohvitseriga sunnitööle. Pärast seitsmeaastast pagendust Ida-Siberis esitati temale ja sadadele teistele endistele ohvitseridele käesoleva aasta veebruaris nõudmine minna vabatahtlikuna rindele. Nähtavasti on enamlaste ohvitseridekorpuse kaotused talvesõja ajal nii suured, et teenistusse võetakse iga mees, kes jõuab kanda relva.

„Meid saadeti võitlusse saksa 16. armee vastu. Meie selja taga seisid komissarid kuulipildujatega ja ajasid kompaniid ikka jälle rünnakule. Selles tormijooksus hävitati minu 161. kütibrigaad, samuti ka 157. kütibrigaad. Mõlemad üksused hävitati kuni mõne üksiku sõdurini. Need on väärtuslike üksuste kaotused, mida ei saa kuidagi võrrelda halvasti väljaõpetatud 55-aastaste ja vanematest meestest koostatud väeosadest.“

Torquay sadamas uputati 7.500 brt. laevaruumi

Lennurünnakud Inglismaa lõunarannikule

Berliin, 15. 5. Nagu DNB kuuleb, tegid saksa võitluslennukid eile luurelende Briti saarte idarannikule ja merepiirkonnale. Saksa lennukid pöördusid tagasi heade luurematerjalidega. Luurelennul Briti saarte kohale heitsid kerged saksa võitluslennukid pomme Inglismaa kaguranniku sõjalistele seadmetele.

Teine võitluslennukite üksus pommitas **eile Inglise lõunarannikul Torquay sadamas laevu. Seniste andmete järgi uputati sel rünnakul kokku 7500 brt laevaruumi.**

Berliin, 15. 5. Eilse õhurünnaku kohta **Torquay sadamale** teatab sõjavägede ülemjuhatus täiendavalt, et kokku uputati mõne minuti kestel 4 laeva kokku 7500 brt. Üks *2500* brt kaubalaev murdus kohe pooleks ja vajus. Teine 2000 brt laev sai otsetabamuse pardale ja vajus paari minuti pärast. Üks kaubalaev sai niivõrd raskesti vigastada, et lühikese aja pärast paistis veest veel ainult nina. Üks 1500 brt laev uppus pommitabamuse tagajärjel.

Koola lahes uputati 10.000 brt. kaubalaev

Berliin, 15. 5. Saksa sööstvõitluslennukite rünnaku kohta Koola lahes olevaile laevadele teatab sõjavägede ülemjuhatus veel täiendavaid üksikasju. Üks lahes ankrus olev 10.000 brt. laev sai 5 pommitabamust, nende hulgas mõne raskekaliibrilise. Varsti pärast pommide lõhkemist seisis laev ninast kuni ahtrini leekides. Teised pommid lõhkesid parda äärel, nii et tuleb arvestada laeva täielikku hävinemist.

Saksa sööstvõitluslennukeid saatvate hävituslennukite ja umbes 25 vaenlase lennuki vahel tekkis õhuvõitlus, kusjuures tulistati ilma omapoolsete kaotusteta alla 5 vaenlase lennukit, nende hulgas üks Hurricane. Üks Hurricane langes saksa võitluslennukite ohvriks kaugel põhjas.

Inglismaal nõutakse kommunistliku lehe uuestiavamist

Genfist, 15. 5. „Daily Express“ toetab valitsusele saadetud resolutsiooni kommunistliku lehe „Daily Worker“ uuesti avamiseks. See leht, arvab „Daily Express“, võiks Briti praegustele sõjapingutustele ainult „kasuks olla“ ja kergendada koostööd Nõukogude Liiduga.

Austraalia põhjaosas valve

Amsterdam, 15. 5. Briti teadetebüroo *teatab* Canberrast, et seal avaldati neljapäeva õhtul korraldus, mille kohaselt tuleb Austraalia territooriumi põhjaosa ja teatud piirkonnad Queenslandist allutada erilisele valvele.

Madagaskari juures uppus briti miinitraaler

Stokholm, 16. 5. Briti admiraliteet teatab reedel miinitraaleri „Auricola“ uppumisest operatsioonidel Madagaskari vastu. Miinitraaler põrkas miini otsa, puhastades merd.

Kreeka vabatahtlikke Saksa sõjaväkke

Ateenast, 16. 5. Põhja-Kreekas moodustati kreeklastest koosnev vabatahtlikkude üksus. Osavõtvad kreeklased on kõik endised sõdurid.

Taani kuninga Christiani 30 a. valitsemise juubel

Kopenhaagenist, 16. 5. Täiesti vaikselt pühitses kuningas Christian reedel oma 30 aasta valitsemise juubelit. Kuninga soovil ei toimunud sel puhul mingeid pidustusi. Juht saatis kuningale telegraafi teel oma südamlikumad õnnitlused.

Quisling külastas norra vabatahtlikke

Oslost, 16. 5. Norra peaminister Vidkun Quisling saabus tagasi kuuepäevaselt külastuselt idarindel, mille juures ta teostas ülevaatust norra vabatahtlikkude juures.

Välismaa ajakirjanike ebamugavusi Tšungkingis

Bernist, 16. 5. Välismaa ajakirjanikud Tšungkingis on tegevuses sellega, et otsida sobivat põgenemisteed Tšiangkaišeki pealinnast, sest nad kardavad täielikku äralõikamist jaapanlaste pealetungivate vägede poolt Burmast.

Välismaa ajakirjanikud kavatsevad nüüd ekspeditsiooni, mis võivat kesta kuude viisi ning mis nõuab Aasia kõrve või Lõuna-Tiibeti *läbistamist.* Kuid väheseid raamatuid, mis on saadaval Tšungkingi raamatukogudest või erakogudest ning mis käsitlevad ülaltähendatud territooriume, uuritakse ajakirjanikkude poolt hoolega. Need ettevalmistused siiski ei taga edu, sest nad sarnanevad koolipoiste plaanitsemistele, mis on tekkinud Robinson Crusoe juttude lugemisest. On lähenemas palav ja vihmane aastaaeg, mis muudab elu Tšungkingis veelgi ebameeldivamaks kui harilikult. Tšungking on võib-olla ainus pealinn maailmas, millel puudub raudteejaam ning trammid. Tšungkingis kulub palju aega ja energiat ka kõige lihtsama asja toimetamiseks. Näiteks kulub kolm päeva selleks, et vahetada välismaa raha. Ka tulevad ette väga sageli telefonirikked.

Jaapanis asutati keisri toetamise partei

Tokio, 15. 5. „Yomiuri Shimbuni“ teatel otsustati täna asutada keisri trooni toetamise partei, mille juhiks on kindral Noboyuki Abe. Asutamiskoosolek määrati 20. maile. Ettevalmistuskomisjoni tänasel koosolekul võeti vastu partei programm, mille tähtsamaks punktiks on Suur-Ida-Aasia sõja edukale lõpule viimine. Peale selle tuleb uus riigipäev kooskõlas Jaapani põhiseadusega nii organiseerida, et ta tagab keisri poliitikale igasugust toetust.

Koos keisri trooni toetamise liikumisega peab riigipäev levitama kogu maal selle liikumise ideoloogiat. Lõpuks on partei programmi neljandaks ja viimaseks punktiks Ida-Aasia „jõukuse tsooni“ ja uue maailmakorra loomine. Koosolekust võttis peale teiste osa 33 juhtivat isikut poliitika, majanduse ja ajakirjanduse alalt.

JAAPANI EDASITUNGITAKTIKA ON ÜLETAMATU

Genf, 15. 5. Täiesti kurnatuna, nälginuna ja räbalais jõuavad kindral Alexanderi armee eelväed India pinnale, teatab „Exchange Telegraph“ Kalkutast. Saabunud sõdurid kinnitavad, et Jaapani edasitungitaktika dzhunglis on ületamatu ja et need üksused oma äkiliste pealetungidega patareidele ja sissemurrete tagajärjel ajasid nurja kõik inglaste plaanid. Enamik Indiasse saabunud sõdureid on haavatud või palavikus.

UUS JAAPANI MEREVÄE PRESSIKÕNELEJA

Tokiost, 16. 5. Kapten Kanji Ogawa nimetati reedel Jaapani mereväe kõnelejaks. Tema eelkäija kontradmiral Mayeda nimetati tähtsale kohale rindel.

President Rytile Rumeenia orden

Helsingi, 15. 5. President Ryti võttis täna vastu Rumeenia saadiku minister Contantinide, kes andis talle kuningas Michaeli nimel üle Carol I ordeni suurristi koos ketiga. Ordeni pidulikul üleandmisel viibisid välisminister Witting, minister Hakkarainen ja Rumeenia saatkonna liikmed.

PAAVSTI VIKAARI TAPMINE TSHUNGKINGIS

Vatikan, 16. 5. Ühenduses paavsti vikaari monsignore Jantzeni tapmisega Tshungkingis, meenutavad Vatikani ringkonnad veel kord Giovanni Larregaini tapmist. See tapmine sündis mõne kuu eest ning toimus ka väga salapäraseis tingimusis. Vatikani ringkonnad arvavad, et on olemas side mõlemate tapmiste vahel, ning see võib tingitud olla asjaolust, et mõlemad tapetud kuulusid Pariisi välisesindajate hulka. Monsignore Jantzen sündis 1885. a. Nancys, Prantsusmaal.

Kasvatustegurid Riigi tööteenistuses

Kasvatus on toiming, kus inimest kujundatakse seestpoolt. Kasvatus tähendab inimese täiendamist ja vormimist selliselt, et ta sisemus võtab täiesti kindla suuna.

See, mille läbi tööteenistuslast tööteenistuses sisimalt täiendatakse ja kujundatakse, on peamiselt juhtimine, meeskond, laager, töö, poliitiline õpetus, korraharjutused, kehaline kasvatus, korrastustööd kui ka pidulikud üritused ja jõudeõhtud.

Kasvatuskäigu omapäraks tööteenistuses on see, et tööteenistuslase sisemise hoiaku poole pöördutakse mitmelt poolt ja kõige mitmekesisemal viisil. *Siinjuures hõlmatakse inimest* kõigis ta olulisimais eluavaldusis: mõtlemises, tundmises, tahtmises, jõudeajal, töös, mängus ja pidustusel. Seejuures haaratakse ja *võetakse teda kui rahvusühiskonna liiget.* Loomulikke ja tegelikke sidemeid ümbritseva maailmaga tugevdatakse, süvendatakse ja tuuakse sageli alles teadvusele.

Juht kasvatab oma isiku ja korralduste ning ürituste läbi, meeskond ühiskonna jõu läbi, mille liikmeks on iga üksik. Laager, mis asetseb kusagil maastikus ja on osa sellest, annab mehele ühes ta kamraadidega ulualust ja liidab ta ühte ümbrusega. Ühtlane vormiriietus mõjub otsustavalt ja välisele käitumisele, töö viib uuele arusaamisele tööst ja elust, poliitiline õpetus määrab ta poliitilise mõtlemise. Korraharjutused arendavad mehes distsipliini, kuuluvus- ja alluvustunnet õppustetaolised harjutused, kehaline kasvatus koolitab kogu inimese olemust. Korrastustööd kasvatavad korrale ja puhtusele, pidulikud üritused ja jõudeõhtud haaravad tööteenistuslase tegevust pärast sooritatud päevatööd ja liituvad ta vajadusele jõudetundide järele.

Seega ei toimu kasvatus tööteenistuses mitte ainult õpetuse kaudu, vaid selle kõrval ka tegevusse rakendamise ja tegude kaudu. Nii kasvatatakse tööteenistuslane rahvussotsialistlikule tööst arusaamisele mitte ainult poliitilise õpetuse läbi, vaid ka tõelise tööpanuse ja *tõeliste töösaavutuste läbi.* Rahvusühiskonda kasvatatakse ta kooselu kaudu laagriühiskonnas rahvuskaaslastega kõigist kihtidest ja seisustest.

Nimetatud olulised tegurid kujundavad lahutamatu üksuse ja kindla elava terviku. Ükski tegureist ei seisa üksikult. Ükski neist nimetatud kujundavaist asjaoludest ei ole kõrvaline või tähtsusetu. Kõik nad kannavad endas Riigi tööteenistuse kasvatusmõtet ja igaüks mõjub omal viisil kujundamiskäigule, mille eesmärgiks on tõeline töömees.

Need, kes astuvad koolipingilt ellu

Üle kolmesaja noore sai küpsustunnistuse Tartu gümnaasiumidest ja keskkoolidest

Täna saatsid koolid järjekordselt abituriente tegeliku elu rajamisele, lootes nendest meie rahva haritlasperele väärikat lisa, seda enam, *et oleme pidanud kaotama palju perekondi haritlaskonnast bolševike mitmesuguste terrorivõtete läbi*, kellede asendamiseks elu vajab uusi kaadreid.

Kooli lõpetades teadku noored, et neil ei ole kohustusi mitte üksnes meie laostatud elu korraldamisel kaasaaitamiseks, vaid koolis omandatud teadmistega peavad nad õige Eesti elusuuna andmisel ka ise kasvama kultuurmaailma jaoks väärilisiks kodanikeks ning aitama teisigi selleks. Nad peavad teadlikud olema oma kohustuste täitmise tähtsusest ning suutma enda kanda võtma mõndagi rasket koormat, mis elu neile igaühele laseb osaks saada.

Varematel aastatel tundis iga kooliõpilane ja abiturient rõõmu koolitööle järgnenud suvevaheajast, mil enamik läks suvele kui puhkusajale vastu optimistliku ülemeelikusega. Meile osaks saanud sõjaraskused nõuavad aga ka koolinoorsoolt tõsist suhtumist rahva hädadesse ja muredesse. Igaüht ootavad juba suvisel koolitöö vaheajal või kooli lõpetamise järel *kõige möödapääsematumad kohustused* meie maa ja rahva vastu.

Meie noored suudavad elu poolt peale pandud kohustustega oma maad ja rahvast raskustest üle aidata. Selle pandiks on kõigis nendes eesti noorte südameis elav positiivset elu edasiarendamist nõudev eesti vaim, mille visadusest ja tublidusest räägib rahva võitlusrohke ajalugu.

Jääb ainult soovida, et tänavuaastased abituriendid ellu minnes tooksid uut jõudu ja värsket verd eesti haritlasperele, kellel ju meie elu ülesehitamisel on arvamatult tähtis osa. Neis ei tohi mingil tingimusel tekkida tunne, nagu oleksid nad juba oma elu tähtsama saavutanud ja nüüd nende õlgadelt suurem mure veerenud. Teadku igaüks, et alles nüüd algab võitlus elu uuestikorraldamiseks, milleks neile määrava tähtsusega — kaudselt ja otseselt — kaasa aitavad koolis omandatud teadmised.

I GÜMNAASIUMI LÕPETASID:

Reaalharus: Martin Arike, Rein Kark, Harry Kask, Are Laurits, Kaljo Leek, Karl Luik, Leo Lätti, Lembit Muda, Heino Paide, Karl Rebane, Üle Roorand, Heldor Sepmann, Ants Sildvee, Johannes Ummik.

Humanitaarharus: Ants Kala, Tõnu Karma, Karl Kõrve, Evald Moorits, Endel Pehap, Kaljo-Rudolf Peipsi, Aksel Savisaar, Karl-Richard Sirel, Jüri Teder.

II GÜMNAASIUM

andis tänavu Tartu gümnaasiumide pere ühe *suurema lennu — 71 lõpetajat:*

Silvia Allik, Asta Andersson, Ellen Annok, Hilja Bokka, Viivi Eelmäe, Kara Imelik, Leida Jüriado, Hilja Kangro, Linda Karden, Leida Kippik, Õie Kirotar, Helga Kivi, Lya Kivi, Tea Kivisäkk, Friida Kleis, Aino Kobk, Linda Kolga, Silvia Kolluk, Maimu Kull, Hilda Kumpas, Eeva Kurve, Ilme Kutsar, Õie Käiss, Leili Kübarsepp, Liia Larens, Heljo Laursoo, Hilja Lemming, Heljo Lepik, Sisko Lias, Linda Lilleorg, Õie Lõhmus, Helle Maldar, Lehte Mandel, Ursula Merits, Koidula Mägi, Malle Mägiste, Virve Mõrd, Hilda Müller, Ellen Müürsepp, Lehte Norman, Asta Pedaja, Asta Pedius, Eleon. Pedoson, Endla Puidak, Helmi Randoja, Inge Raudsepp, Leida Raudsepp, Linda Reiman, Silvia Ruubel, Tiiu Saag, Aino Saaris, Leida Sarap, Helgi Seksel, Valentine Siider, Maimu Silvet, Imbi Simre, Mall Soonets, Mai Sõrra, Ellen Tarvel, Elmerice Teetsmaa, Laine Teiman, Niina Teinfeldt, Ester Toodejüri (Hoppe), Agnes Toomel, Vaike Tõns, Eevi Uuemaa, Koidula Vahi, Heli Valdes, Leili Villems, Valve Volt, Virve Vutt.

III GÜMNAASIUMI LÕPETAJAD:

Helga Anni, Marit-Li Arrak, Lilian Heinam, Hilja Jeret, Endla Jõesaar, Ellen Kaldmaa, Heljo Kallas, Helvi Karro, Aino Kaseorg, Õilme Kivimägi, Aino Konsin, Elsa Kruus, Helje Kõpp, Linda Liiv, Asta Luigas, Valve Madis, Hedda-Marie Maim, Linda Maitsalu, Helmi Mets, Leida Mälgi, Johanna Napsepp, Olga Nikopensius, Helju Ojason, Maie-Heldela Pallon, Tamara Poola, Helme-Rutt Põld, Tiina Pärlin, Asta Rammul, Aino Randmaa, Agathe-Laine Raudsepp, Helgi Reinhold, Laine Reino, Virve Roonurm, Virve Sarapuu, Helga Siim, Helbe Sild, Talmi Sildnik, Eva-Helga-Emilia Suits, Mari Sõrra, Astrid Tekel, Asta Tomberg, Maimu Vellema, Inna-Veronika Öpik.

H. TREFFNERI GÜMNAASIUM:

Kaljo Adamson, Roland Jugandi, Kalju Kirde, Heino Kärner, Voldemar Lemmiksoo, Valdur Loor, Konrad Lõokene, Arnold Lätti, Adolf Malvik, Leo Metsar, Tõnu Paeraid, Uno Palviste, Johannes Piiper, Vladimir Reelaid, August Roots, Henn Ruus, Raimo Saare, Ants Salum, Kaljo Subi, Ilmar Tibar, Ants Uin, Maldus Alver, Leo Erik, Paul Erik, Lembit Jaanits, Paul Jakobson, Edgar Jõgi, Hans Kaljurand, Ivar Kurre, Are Kilkson, Kalju Liiv, Heino Läti, Hans Moks, Elmar Ronimois, Henno Räägo, Heinrich Sibul, Kalju Siim, Helgo Terav, Olav Vahelaid, Jaan Vassar, Otto Veervald, Kristjan Võsoberg.

V GÜMNAASIUMI LÕPETAJATE

pere oli kõige arvukam. Seal tunnistati gümnaasiumi lõputunnistuse vääriliseks 91 õpilast.

Helle Ambre, Sylvia Hango, Raimund Hernits, Leonid Joab, Johannes Juhansoo, Juta Kaik, Tamara Karu, Meida Kont, Paul Koppel, Aksel Kriisa, Meta Krimm, Magda Kure, Aino Laanemaa, Johannes Laurits, Linda Laursoo, Ants Lenk, Hilja Lenk, Raimund Leppik, Arnold Lukk, Ester Maasik, Ingeborg Meinberg, Otto Näkk, Magda Paap, Karl Pae, Johannes Parts, Irma Pavulan, Valter Pihlo, Aino Piir, Ülo Pikand, Georg-Aleksander Põder, Õiela Randma, Mall Raudsepp, Vaike Reimann, Heljo Räisa, Eha Räst, Helmi Rööm, Ants Seitam, Rosiine Simka, Leonid Soidla, Miralda Sunzel, Karin Tappo, Senta Tappo, Aime Telvik, Peeter Tirgo, Vello Toomiste, Aino Vaga, Juta Värk, Asta Alla, Jaan Allast, Ludmilla Ersto, Edith Juhani, Vilma Jõudu, Linda Kangro, Julius Karelson, Nikolai Kiima, Vambola Kivi, Heljo Kurik, Elsa Käis, Endel Laas, Valter Lepik, Boris Lindpere, Aino Loog, Koidula Mandre, Lembit Mutt, Leonhard Märtin, Olga Nerer, Ene Nigol, Adalbert Orav, Armilda Parmo, Varmo Pirk, Heino Puusepp, Helju Pähklimäe, Agathe Pärn, Eero Pärn, Virve Rannik, Edgar Ranniste, Astrid Ratnik, Õie Raud, Ilse Rinne, Valve Rohumaa, Ingeborg Rosenblatt, Linda Rööm, Hilja Rüütli, Salme Saar, Aino Saddel, Mart Salu, Astra Tamm, Lilian Sibul, Hilja Tarma, Helge Tooming, Aino Vaher.

TARTU KAUBANDUS- JA ÄRINDUSKESKKOOLI

kaubanduskeskkooli haru 4-aastase kursuse lõpetasid: Lembit Annus, Maimu-Koidula Bauer, Erich Hein, Salme Hintsar, Ernst Hüva, Gerda Juhanson, Amanda-Melanie Jõksi, Mia Kalmand, Ülo Koppel, Herbert Korjus, Jutta-Leida Kõbu, Aino Kütt, Eugen Labanov, Loreida-Tereese Luitsalu, Olev Mäelo, Virve Olt, Pärja Pelliste, Georg Pirogov, Angela-Marie Priks, Aino Puiestee, Leie Raendi, Virve Ruubel, Paul Seedre, Silvia Sillaste, Rudolf Uibo, Laine Uibopuu, Sylvia Urb, Maimu Viirand, Helgi Vijard, Martha Vilgats, Valdeko Väärsi.

TARTU TEHNIKUMI

3-aastase kursuse lõpetasid: *tehnika osakonna tugevavoolu harus:* Lembit Eilau, Ülo Lemmik, Arnold Sabur, Kaljo Siimoja, Valdeko Soosaar, Peeter Sägi; *nõrga voolu harus:* Johannes Martin, Ruudi Siirak, Kalju Voika. *Masinaehituse osakonnas:* Oskar Heinsoo, Bernhard Pettai, Raimond Lipand, Juhan Tomberg.

Spordisündmuste-rikas pühapäev

Homne pühapäev näib kujunevat Tartus spordisündmusterikkaks. Ette on nähtud viis spordisündmust. Kell 12 päeval peetakse „Kalevi" korraldusel Raadi kruusaaugu kaldal Tartu meistrivõistlused murdmaajooksus, milledest iga sportlane võib osa võtta. Võistlejate kogunemine on pool tundi varem Tallinna tän. spordiväljakule, kust üheskoos siirdutakse lähtekohale.

Kell 12 algab Tamme staadionil ka jalgpallivõistlus, kus kohtuvad Tartu gümnaasiumide koondus ja 5. gümnaasiumi meeskond, milles teatavasti kaasa mängib ka linnameeskonna kesktormaja Põder.

Kell 14 algavad „Vanemuise" teatrisaalis „Puhkuse ja Elurõõmu" korraldusel Tallinna võimlejate ettekanded. Kõnega esineb Eesti Kutsekogude Keskliidu komissariline juhataja H. Haarman.

Kell 16 on Tamme staadionil teine jalgpallivõistlus, kus vastamisi on Saksa sõjaväe koondus- ja „Kalevi" meeskond.

Kell 18.30 on ette nähtud „Vanemuise" kontsertsaalis Eesti esivõistlused tõstmises, millest võtab osa võistlejaid Tallinnast, Valgast, Paidest, Pukast, Viljandist, Mõisakülast ja muidugi ka Tartust. Tõstevõistluste eel on rahvuslikud poksivõistlused.

TEADAANNE

Tartu linna omamaistele tsiviilkodanikkudele välja antud OSTURAAMATUTE rakendamise kohta

I. Üldeeskirjad

1. Ostuloakohuslike ja erikorralduste põhjal kitsendustele alluvate kaupade ostuks antakse linnavalitsuse poolt kõigile linna piires asuvaile tsiviilelanikele osturaamatud, mille eest igal osturaamatu saajal tasuda 5 penni raamatult.

2. Alates 20. maist 1942. a. kantakse kõik kodanikele väljaantavad ostuload, samuti ka kõik erikorralduste kohaselt müügikitsendustele alluvate kaupade ostud osturaamatusse. Ostuload on kehtivad vaid koos osturaamatuga.

3. Ostulubade hankimisel tuleb osturaamat esitada ostulubasid väljaandvale asutisele.

Kõik varem tekstiil- ja nahkkaupadele välja *antud ostuload kantakse uue ostuloa andmisel* ostulube väljaandva asutise poolt osturaamatusse.

4. Kaupade müük ostulubade ja toidukaartide järgi ning erikitsenduse alla kuuluvate kaupade müük on lubatav ainult osturaamatu esitamisel. Väljaantud ostuload peavad olema ostuluba väljaandva asutise poolt osturaamatusse sisse kantud.

5. Nii elanikel kui ka müüki teostavail ettevõtteil (kauplused, käsitöölised jt.) tuleb hoolega jälgida ja täita nii Majandus- ja Transpordidirektooriumi juhendeid, mis on trükitud osturaamatu kaante sisekülgedele, kui ka Tartu Linnavalitsuse Kaubandus-Tööstusosakonna poolt antud ja edaspidi antavaid osturaamatu rakendamise ja müügikorraldusi.

II. Tööstuskaupade ostud

6. Neid tööstuskaupu (tekstiil-, pudu-, nahk-, keemia-, kosmeetika- ja peenrauakaupu, majapidamistarbeid jne.), millede müük toimub ilma ostulubadeta, kuid kontingendi alusel, võib kauplusele määratud päevase müügi kontingendi piires müüa igale isikule kalendrikuu kestel ühe ja sama liigi (pudu-, raua-, peenraua) kauba alal kuni 1 RM väärtuses või mitte üle ühe eseme või komplekti juhul, kui viimase väärtus ületab 1 RM.

Kõik nimetatud ostud tuleb kanda osturaamatusse (lk-d 7—12). Selle normeerimise alla ja sissekandmisele ei kuulu paberikaubad, kirjutustarbed ja raamatud.

7. Punkt 5. märgitud tööstuskaupade müügil isikuile, kes elavad väljaspool Tartu administratiivpiire, tuleb kuni osturaamatute üleriigilise kehtestamiseni nõuda isikut ja alatist elukohta tõendavate dokumentide esitamist, kusjuures müük jääb dokumendile märkimata.

8. Ilma ostulubadeta Tartu tsiviilelanikele müügiks määratud tööstuskaupade müük kauplustest päevaste müügikontingentide ulatuses toimub:

tööpäevil: kõigile Tartu elanikele kella 9—15 (2/3 päevasest kontingendist), ainult teenistujaile töökoha tõendi esitamisel kella 15—17 (1/3 päevasest kontingendist);

laupäevadel: kõigile Tartu elanikele kella 9—13 (½ päevasest kontingendist), ainult teenistujaile kella 13—17 (½ päevasest kontingendist).

Ostulubadega müük toimub väljaspool päevast müügikontingenti.

9. Iga ostja võib korraga osta oma perekonna liikmete osturaamatute järgi isikute arvu peale vaatamata. Peale oma perekonna liikmete ostude võib iga ostja osta mitte rohkem kui ühe võõra isiku osturaamatuga.

10. Kõiki tööstuskaupu, mis ei kuulu ostuloakohuslikkuse või erikitsenduste alla, võib vabalt osta ja nende ostud ei kuulu osturaamatusse sissekandmisele.

11. Käesoleva juhendi II lõigus „Tööstuskaupade ostud" toodud korraldused on kehtivad kõigis riiklikes, era- ja (ka natsionaliseeritud) ühistegelikes kauplustes.

Seni kehtestatud erikorrad käsitööliste, hobuseomanike jne. varustamiseks jäävad muutmatult *kehtima.*

III. Toidukaartide kasutamise osa

12. Kõik toidukaardid kantakse kaupluses osturaamatusse (lk. 13—15), äratähendades alalisostja nimekirja järjekorra-numbri kaupluses, registreerimise kuupäeva ja kaupluse nimetuse ning asukoha, kus ostja on registreeritud alaliseks ostjaks.

13. Kaupluses alalisostjate registrit täiendada:

a) alalisostjate registreerimise ajaga,

b) osturaamatu numbri märkimisega ostja järjekorra-numbri järgi alalisostjate nimekirjas.

14. Ostusid toidukaardi järgi võib teostada ainult neis kauplusis, kus ostja on alaliseks ostjaks registreeritud, välja arvatud juhud, kui selleks on tehtud korraldus. Ostetavad ained ei kuulu sissekandmisele osturaamatusse.

Tartu Linnavalitsuse Kaubandus-Tööstusosakond.

Teadaanne

TEKSTIILKAUPADE JA JALATSITE OSTULUBADE KOHTA

Kodanike asjata ajaraiskamise ja ametiasutise töökoormatuse vältimiseks teatab Linna Kaubandusamet veelkordselt, et uusi sooviavaldusi tekstiilkaupade ja jalatsite saamiseks kontingendi puudumisel vastu ei võeta.

Juhul, kui uusi saadetisi jalatseid ja tekstiilkaupu Tartule määratakse ja kaubad kohale saabuvad, teatatakse sellest koheselt „Postimehes". KAUBANDUSAMET

Anna Adams'i

ärasaatmine leinamajast Pauluse surnuaiale pühapäeval, 17. mail kell 18.

OMAKSED

Uinus igavesele unele meie armas isa ja vanaisa

Märt Kont

Sünd. 27. juulil 1858 — surn. 13. mail 1942.

Matmine pühapäeval, 17. mail kell 14. Palume sugulasi ja tuttavaid osa võtma tulla.

Leinavad

lapsed ja lapselapsed

Keset ilusamat eluiga lahkus meilt meie *armas*

Hilja Otto

sünd. 12. juunil 1924 — surn. 14. mail 1942.

Leinavad

perek. Jaan Baumann
„ Karl Raud
„ Osv. Raud

Raske kannatuse järel, ilusamas elueas lahkus jäädavalt meie armas ja unustamatu tütreke, õeke ja õetütar

Hilja Otto

Sünd. 12. VI 1924 — surn. 14. V 1942.

Ärasaatmine leinamajast 18. mail kell 18 Peetri kalmistule.

Trööstimata leinas

isa, õeke ja onu abikaasaga

Mälestus sinust ei kustu iialgi!

Unustamatut armast abikaasat, ema ja õde

Anna Aliide Otto't

(sündinud Eisler)

tema 1. surma-aastapäeval, 18. V 1942. a. mälestavad kurbuses

abikaasa, tütar ja vend abikaasaga

Mälestus sinust ei kustu iialgi!

Soovin osta sõidukorras **meeste- ja naisterahva jalgratast** Teatada Puiestee tän. 30—2.

Südamlik tänu

kõigile, kes

Pauline Sarap'i

matusest osa võtsid. Eriti tänan Pauluse kiriku laulukoori juhti ühes lauljatega.

R. Sarap

Bolshevikkude poolt Venemaale viidud armast poega ja venda

Juulius Kukk'e

mälestavad ja mõtlevad temale kurval äraviimise aastapäeval

isa, ema ja õed

Kaitsku sind Jumal seal võõramaa teil!

Vabatahtlik

Hans Tohver't

tema 18. sünnipäeval õnnitleb

kodurahvas

KINGSEPPADE ARTELLI

„Soliid"

Tartus, Lille tn. 1.

likvideerimiskomisjon kutsub kõiki, kel on nõudmisi nimetatud artelli vastu, need esitama 14 päeva jooksul, arvates kuulutuse ilmumise päevast Ametlikus Teatajas.

Likvideerimiskomisjon.

Teedla riigimõis vajab kohe tublit **tööjuhatajat-eestöölist ja puuseppa** Palk edaspidiseni sularahas. Toiduained koha peal saadaval. Pakkumised ühes tunnistustega saata Teedla riigimõisa valitsejale. Elva.

Krohvijaid suuremal hulgal vajab Tartu Telefonivabrik A/S.

TEADAANNE

Tartu Linna Koolivalitsus teatab käesolevaga, et

vastuvõtueksamid Tartu gümnaasiumidesse

toimuvad esmaspäeval, 18. mail s. a. ja mitte *teisipäeval, 19. mail*, nagu oli märgitud varem ajalehes ilmunud kuulutuses.

Tartu Linna Koolivalitsus.

Tellistetehas „VÕRUKIVI" vajab kohe vilunud **ringahju põletajaid** **Esialgu leiaks tööd tellistetehases ehk punase ahjupoti vormijana.** Vajame veel piiramata arvul **nais- ja meestöölisi** **Lisa-toidunormid töölistele välja nõutud.** Kirjad: „Võrukivi" pk. 42, Võru. Telefoni teel iga päev kella 8—16 271. Võru. *JUHATAJA.*

Vajatakse **mees- ja naistöölisi** põllu- ja aiatöödele, alates 17 aastast. A. Kippasto, Tallinna mnt., limonaaditööstus. Samas ostetakse patent-korkidega limonaadipudeleid.

OSTMISED

Soovitakse osta **lapsevankrit** ja spordikäru. Teatada Võidu tn. 39—6.

Soovin osta meester. **JALGRATAST** või õhukummit. Teat. Kalmistu tn. 31—3, kodus kl. 7—8 homm.

Soovin osta korras meester. **jalgratast** Teat. iga päev kl. 18—20 Riia tn. 24—7.

Taluperenaine soovib osta **KANGALÕIME** Tasun hästi. G. Adolfi tn. 62—1.

Noormees maalt soovib osta moodsat **käekella** Kastani tn. 135—6. Tulla 17. mail kl. 9—13.

Soovin osta 25—45 tükki radiaal (võlli) **SHAMOTTKIVI** Teatada Pikk tn. 45—1, Reinomägile.

Taluperenaine soovib osta korras **õmblusmasinat** ajakohase hinna eest. Pakkum. saata Kroonuaia tn. 9—3.

Endise vedelikuga **elektrilokke** saate Tähe tn. 77, vastu ringpoode. Juuksur **V. KOOL.**

TÖÖPAKKUMISED

Tarvis tütarlast **karjaseks** Tulla pühap., 17. skp. *kella 11—12 Tolstoi tn. 15—2.*

Vajat. kiiresti mees- ja nais- **TÖÖLISI** tsemenditööstusse. Teatada o.-ü. Vidrik Särg ja Ko. tsemenditööst. Tartus, Narva tn. 126, telef. 31-38.

Vajatakse kestv. tööle mees- **AIATÖÖLIST** kes on aias ka varem töötanud. Tulla läbi rääkima Kivi tn. 63—7, pr. Alep.

Vajatakse laste juurde vene ja saksa keelt valdavat **DAAMI** Teat. Tähe tn. 14-b—6, kella 3—4-ni.

Maale tallu vajatakse korralikku **SULAST** Läbi rääkima tulla Tähe tn. 113—2, pühap., 17. mail kella 9—12.

Vanemat naisterahv. või tütarlast vajatakse maale **KARJUSEKS** (kes lüpsta oskab). Tulla Sõbra tn. 22—1.

Vajatakse väikses. perekonda alatiseks **TEENIJAT** kes ka keeta oskab. Tulla Väike-Tähe tän. 15—5, kella 13—15 ja 17—19

Maale tallu vajatakse suuremat **TÜTARLAST** karjaseks. Kaupa tehakse Herne t. 32—11 laupäeval kl. 6—8, pühap. kl. 10—4.

Vajatakse nooremat **MEESTÖÖJÕUDU** riigiteenija kohale, asendajana 3 kuuks. Teat. kirjal. Poe tn. 10—8.

Vajatakse tallu **tüdrukut** Kaupa tehakse Kalevi t. 6—5, hoovis, kl. 11—15.

Vajatakse **käsiladujaid** Haapsalus asuv. trükikotta. Pakkumised slt. „Käsiladuja" all.

Soovitakse maale tallu **TÜTARLAST** karjust. Läbi rääkima tulla pühapäeval, 17. skp. kella 16—18 Riia tän. 77—1.

Aiatöödele võetakse **NAISI** juurde. Üles anda Kalevi tn. 84, Tartus.

Vajatakse **MAJATEENIJAT** kes nõus oleks suvekuudeks suvituskohta kaasa tulema. Kalevi t. 37, II kord kl. 3—8.

Aus, vanem abielupaar leiab maal **majahoidja koha** Küsida Aia tän. 68—4.

Vajatakse ausat **teenijat** 2-liikm. perekonda. Lao tn. 3—7.

AEDNIKKU tarvis, keš puukoolitööd tunneb. Sealsam tarvis aiatraati. Elva, Karijärve, R. Jenson, tel. 87-c.

KARJUST (koolist vaba) vajatakse maale, vähema karja jaoks. Läbi rääkida Tolstoi tn. 8—3.

Mitmesugused

Haritud neiu soovib kohta **KANTSELEISSE** Soovitav vallasekretäri juurde või maale metskonda. Olen 14 aastat kantseleis töötanud. Võõrkeeltest räägin saksa ja vene keelt. Vastus. kuni 20. skp. Kesk t. 2—4.

Soovin **HOBUSEGA põllutööle** minna. Teat. Jõe 1—15.

19-a. tütarlaps soovib suveks maale **perenaise abiliseks** Tunneb kõiki talutöid. Kirj. G. Adolfi tn. 70—3. Tartu.

Korralik, 15-a. tütarlaps soovib **MAALE TÖÖLE** karja või perenaisele abiks. Küsida Kastani tän. 64—10.

Vanem naisõpetaja soovib suveks tallu **SAKSA KEELE** õpetajaks. Teat. Tartu, Lai tn. 28 „Õhk ja toit".

Soovitakse minna **HOBUSEGA maale** põllutööle. Teat. saab Soinaste tän 32.

Parandan **elektritriikraudu** elektri-keedunõusid. G. Adolfi tn. 61—2. E. Rosme.

Müüa korras, vanem **tiibklaver** Tähtvere tän. 21—8, J. Hurt. Tulla pühapäeval.

Müüa isesõitja **rehep.-garnituur** 30 tolli trumli 1. või Fordson traktoriga. Teat. Lutsu 2—3, Varik.

Palun kõiki neid isikuid, kellel kummi- **kalossid ja botikud** minu juures parandada on, neile järele tulla kahe nädala jooksul. Samas ostet. tubakat ja paberosse. Peetri tän. 10—4. A. Pannel.

Linna Kaubandusamet tunnistab kehtetuks **ALVIINE HIIR'i** nimele antud ning kaotsiläinud restoran-söögisaali varustusraamatu nr. 81. *Kaubandusamet.*

Soovitakse üürida **PIANIINOT** Teat. kohvik „Ko-Ko-Ko", V. N.

Soovin üürida **kudumismasinat** nr. 12 või 14. Kirjad Liiva tn. 36—5. Ibrus.

Soovin **kaeraseemet** timutiseemne vastu vahetada. Pikk tn. 48—4.

Vahetan valge **KLEIDIRIIDE** kirju suvikleidiriide vastu, võib olla vuaal või siid Risti tn. 3—12.

Üksik inimene soovib üürida **mööbliga TUBA** keeduvõimalus. Samas vahetada heast siidist valge kleit tumedavärv. poevillase riide vastu ja valged leerikingad nr. 36 ja mustad nr. 36 nr. 37 vastu. Filosoofi tän. 22—3.

Keskealine hr. soovib omaette, osalise mööbliga **TUBA** Teat. Raekoja tn. 77, lihatsentraal nr. 53 kl. 7—12-ni.

Kaheliikm., kõrgema haridusega riigiteenist. perek. vajab kohe või lähemal ajal kahe- või kolmetoalist **KORTERIT** Teat. Akadeemil. Kooperatiiv. Ülikooli tn. 18, A. K.

Maapäritoluga, ametiskäija tütarlaps soovib päikesepaist., vanni kasutam. võimalusega **TUBA** Soovitav Tamme või Tähtvere linnaossa. Teat. G. Adolfi tn. 17.

Üliõpil. vajab **tuba** Teat. Kitsas tn. 7—1 r, A. R.

Väikene perekond leiab **maale KORTERI** Soovi korral lehma- või hobusepidamise võimalus. Aadr. Tabivere jaama juures, Kolli talu. Anton.

Soovin võtta tunde **saksa keeles** Teatada Riia tn. 70.

Kaotatud Hilda Türna nimeline **isikutunnistus** Ausal leidjal palun see tuua Leiubüroosse vaevatasu eest.

KIRVES 30. apr. unustatud Liiva tn. otsas, paatide seisukohal, jõekaldale. Palut. vaevatasu eest ära tuua Liiva t. 16—2.

Palutakse isikut, kes eksikombel võttis **PIIMAKAARDI** Leida Marani nimele Aleksandri tn. Painre kpl., see samasse tagasi tuua.

Leitud **KAMPSUN** Kätte saab kuulut. kulu eest Mäe tän. 49—3, Tartus.

Kodulinna kaitsmisel 1941. a. langenud

KARL HENN'i

mälestab tema 35 aasta sünnipäeva puhul

kurb NAINE

Mälestamine Pauluse kalmistul 17. mail 1942, kell 16.

Su elu noorus, nagu lill mis tormis,
nii ootamatult murdus keset teed;
nüüd pisaraist sull' pärja punun valmis
ja südame jääb valu, kurvastus.

Kodumaad kaitstes ohverdas oma noore elu meie kallis sugulane

ÜLO KULL

langenud 19. veebr. 1942

Sind mälestavad

Hilly ja Erik Schmidt Stuttgartis

---

29. juunil metsavennana bolshevikkude vastu võideldes langenud ainukest venda

FELIKS RÄSTA't

tema 24 a. sünnipäeva puhul 17. mail mälestab

õde perekonnaga

Ei näinud meie su nägu su valutundidel,
Ei kuulnud sinu sõnu sel viimsel minutil,
Ja sinu viimsed soovid jäid sulle huultele.

---

13. juulil 1941. a. langenud armast poega ja venda

Karl Henn'i

tema 35 aasta sünnipäeva puhul mälestavad valusas leinas:

vanemad, vend perekonnaga, õed ja õemees

Armast meest ja isa

ANTON LEPIMANN'i

1. surma-aastapäeval, 16. mail mälestavad kurbuses

abikaasa ja kaugel sõjas viibiv poeg

Surm on meid lahutanud. Kuid mälestus sinust ei unune!

Varalahkunud kaasvõitlejat

Elmar Holst'i

mälestab

Omakaitse Assikvere rühm

Ilusamal elu õitseajal jäädavalt lahkunud

Elmar Holst'i

mälestab vaikses leinas

perekond KÄSPER

Andku sulle kodumaa muld rahuund!

Varalahkunud armast sõpra

Elmar Holst'i

mälestab **perekond Vahtramägi**

Sa puhkad haua vilus, meil mälestus sust kallis.

Vabamüügil

taimekaitse-vahendid

kasoraan, nikotiinsulfaat,
viljapuu karboliineum,
„Germisan", „Ceresan",
väävellubjavedelik,
kaltsiumarsenaat jt.

Rohu-värvikauplus E. ALBERG, Võru t. 118, Tartus
(vastu Linna Tapamaja).

Tartu vanglas 8. juulil 1941. a. punaste poolt mõrvatud

Jaan Muuga't

mälestavad tema 41. a. sünnipäeval, 17. mail

tütar, väimees, õde abikaasaga ja vennad

Lühikese raske haiguse järel lahkus meilt meie armas

Jakob Veide

Sünd. 1. IX 1896 — surn. 14. V 1942.

Unustamatus leinas

naine ja perekond Reinhold

Ärasaatmine Maarja kalmistu õnnistusmajast 17. mail kell ¼4 p. l. Palun sugulasi ja sõpru ära saatma tulla.

Varakult lahkusid sa meilt, valusaid pisaraid jätsid sa meil'.
Rahu ja õnnistust palume sull' mullas, kus magad sa igavest und.

Lahkunud kaastöölist

Jakob Veide't

sünd. 1. IX 1896 — surn. 14. V 1942,

leinavad

KAASTÖÖLISED

Raske kannatuse järel lahkus meilt minu kallis abikaasa, meie armastatud emake ja vanaema

Marie Kuus'k

Sünd. 25. apr. 1884 — surn. 14. mail 1942.

Kirstupanek 16. mail kell 7 õhtul I Haavakliiniku kabelis. Ärasaatmine 17. mail kell 1 päeval.

Mälestavad kestvas leinas

abikaasa, lapsed ja lastelapsed

Emakene, ei ma seda suuda iial unusta,
kuis nii soojalt sinu süda meile tuksus armuga!

Äkilise surma läbi lahkunud raudteelast

Gerhard Hallop'it

sünd. 27. II 1906. a. — surn. 10. V 1942. a.

mälestavad:

Raudteevalitsuse 4. Liinijaoskonna ja 43. teemeistri piirkonna teenijad-töölised

---

Lühikese raske haiguse järel lahkus minu armas õde ja meie tädi

Adele Satik

Sünd. 15. juunil 1887 — surn. 14. mail 1942.

Leinavad kurbuses

õde, õetütar perekonnaga ja rindel viibiv õepoeg abikaasaga

Matmine pühap., 17. mail s. a. kell 2 p. l. Maarja kalmistu õnnistusmajast.

Armast ema ja vanaema

Salme Beek'i

sünd. Martinson

1. surma-aastapäeval, 16. mail mälestavad

kurvad lapsed ja lastelapsed

Oma unustamatut armast abikaasat, head emakest ja vanaemakest

Fredrika Vokk'i

Sünd. 4. XI 1880. a. — surn. 14. V 1942. a.

leinavad **abikaasa, lapsed perekondadega ja omaksed**

Puusärkipanek pühap., 17. mail s. a. kell 20 Unipiha-Pikkeril. Ärasaatmine 19. mail kell 2 p. l. leinamajast Tartu Pauluse kalmistule. Palume kõiki sugulasi ja tuttavaid mulda-sängitamisest osa võtma tulla.

Ostan

kulla-hõbeda murdu

ja esemeid (lommi)tööstuse jaoks. Kulla-hõbedatööstus A. RATASSEPP Tartus, Rüütli 23.

Soovin osta

meester. jalgratast

võib ka vana ja korrast ära olla. Jaama 54—3.

Müüa talilillesid,

õunapuualuseid, valgeid ja jaapani sireleid, kivilatarni jm.

Saekoja tn. 16, aias, kella 10—1 ja 5—7 p. l.

OSTMISED

Soovin osta

ülikonda

(keskm. või pikk kasv) või riiet või heledaid pükse ja sportkuube ja suvimantlit. Teat. Kompanii tn. 1—4.

Maaneiu soovib osta tumesinist või musta

seelikuriiet

Kirjad palun saata Tartu. Vabriku tän. 2—3. H. Püssa.

Bolshevikkude poolt areteeritud ja Venemaale viidud armast poega ja venda

Nikolai Nõu

mälestavad tema 25 aasta sünnipäeva puhul 16. mail

kurvad vanemad, vend ja õde perekonnaga

Kurval aastapäeval, 16. mail, mil GPU röövlid areteerisid ja viisid ära meie hea mehe ja isa

EDUARD PÕDERSOO

mõtleme sinule sügavas palves ja valusas ootuses

abikaasa ja tütreke

Nii möödusid me aastad helged ja päike vajus õhtusse.
Sind riisund vaenlase karm käsi me juurest ilma armuta.
Kus viibid sa — siin meie igatsused on täitund valupisaratega.
Oh Jumal, anna kannatusteks jõudu, et võiksid seda kõike taluda.

TÖÖOTSIJAD

Mehi igas vanuses vajatakse majanduslikeks vedudeks,

autojuhte ning kaasasõitjaid

Hea teenimisvõimalus, soe korter, söök ning varustus, maksuta väljaõpe. Andmed ning registreerimine igal tööpäeval Tartus: Vabaduspuiestee 7, kella 9—12-ni.

TARTU LINNA

sigade pidajatele.

Kes soovivad oma sigu lasta kaitsesüstida sigade punataudi vastu, registreerigu ennast linna loomaarsti juures, Rüütli tn. 16, kuni 26. maini s. a. iga päev kella 9—13-ni. Kaitsesüstimine on tasuta.

Kui kaitsesüstimise tagajärjel siga esimese kolme päeva jooksul sureb, maksetakse sea omanikule kahjutasu sea täies väärtuses. Kui siga 3—150 päeva jooksul peale kaitsesüstimist sigade punataudi sureb, maksetakse kahjutasu 95 prots. sea väärtusest. Kahjutasumaksmise juures on tingimuseks, et sea haigestumisest viibimatult teatataks linna loomaarstile, kes ravisüstimise toimetab. Kaitsesüstimata jäetud ja punataudi surnud sigade eest ei maksta kahjutasu.

Tartu linna loomaarst.

TARTU KÕRGEM MUUSIKAKOOL

Esmaspäeval, 18. mail 1942. a. kell 19

„Vanemuise" kontsertsaalis

õpilaskontsert

Esinevad: L. Aalund'i ja I. Kaudre klaveri-, R. Jõksi ja E. Maasiku laulu- ning kooslaulu-, E. Turgani ja R. Avasalu viiuli- ning T. Kuusna tšelloklassi õpilased.

Pääsmete hinnad: Rmk. 1.— ja 0.75 ning õpilasile 0.50. Eelmüük toimub „Vanemuise" kontsertsaali kassas.

„VANEMUISE" KONTSERTSAALIS

pühapäeval, 17. mail 1942 kell 18.30

Eesti esivõistlused tõstmises

ja rahvuslikud

poksivõistlused

Osavõtjad: *Tallinnast, Tartust, Valgast, Paidest, Pukast, Viljandist ja Mõisakülast.*

Tartu Spordiselts „KALEV".

HÄVITAB

lutikaid! täisid!

PUHASTAB

taudiohtlikke kortereid!

FIRMA RUDOLF MARUHN. Hamburg

Tartu esindus: Kroonuaia 35—1
telefon 21-36

Asjatundlik raadioparandus

Loobuge tülikast raadioaparaadi kandmisest. Kasutage mugavamat teed, kutsudes spetsialisti koju, kes vea koha peal kõrvaldab.

Lao 7—8, II korral. A. LANNO.

Häid pikeeritud

maasikataimi

(saksa Evern) müüa. J. Kobin, Joora as., Raadi mõisa taga. Telef. 4000 / 15-c.

OSTAN

elupõrsaid

suuremal arvul, soodsad hinnad, 4. näd. alates kuni 20 kg. Teat. saab Kuu tn. 10—5, kus 28. mail kell 4 p. l. põrsaste vastuvõtt.

Soovin osta jalgratta välis-

kummisid

randiga, uusi või vähepruugit., mõõduga 28×1¾. Maksan head hinda. Pakk. palun saata kirjalikult Ropka p.-ag. „Üksikud kindad" all.

Kellel on müüa aastase

poisslapse müts ja PALITU

ka teisi esemeid. Palun teat. Puiestee ja Narva tn. nurgal kioskisse.

Kellel on müüa

KAEVUPUMBA TORU

38 jalga pikk, 1¼—1½ tolli jäme, silindri toru 18—20 tolli pikk, 3 tolli jäme, või valm. silinder, tendri toru 1,80—2 *m* pikk, 3—4 tolli jäme. Teat. kirjal. või suusõn. Lubja tn. 4—6.

Soovin osta meester.

sõrmkindaid

üksikuid või paaris, nahast või trikooriidest, uusi või vähepruugitud. Maksan head hinda. Pakkum. palun saata kirj. Ropka p.-ag. „Üksikud kindad" all.

Soovitakse osta

rauatreipinki

1—2 m kärn. vahe. Soovitav remonttööpink. Teat. Lutsu tän. 2—3. Varik.

KINOTEATRID

16. mail 1942

DEUTSCHE LICHTSPIELE

Nõmme laul

Peategelased:
Magda Schneider,
Jürgen von Alten,
Heinz Engelmann.

Esmaspäeval, 18. ja teisipäeval, 19. mail etendused

ainult sõjaväele.

APOLLO

Hüpiknukk

HILDE KRAHL
Fritz v. DONGEN

Kassa avatud kl. 2 alates. Istekohad nummerdatud. Telefoni teel pääsmeid ei varuta.

Pühap., 17. mail algusega kell 10 ja 12

Lasteetendus

Kavas:

Kuningas ja möldrineiu

(Grimmi muinasjutt)

Päev loomaaias

Pääsmete eelmüük laup., ja kui pääsmeid jätkub, siis ka pühap. kell 11.

ATEEN

Tähelepanu! Vaenlane kuuleb pealt!

René Deltgen
Kristen Heiberg

Seansside algus ärip. kl. 4, 6 ja 8; pühap. k. 2, 4, 6, 8.

Postmarke

ja

margikogusid

ostab

A. ARRAK

Margiäri
Ad. Hitleri pl. 13.
Tartu.

Ostetakse

katusesindleid

Teat. Tartu, Jaama tn. 4, Porosna, telef. 34-47.

Soovin osta väikest

maja

Raekoja tn. 82—3.

Soovin osta korras

õmblusmasinat

Riia tn. 21—4.

Soovin osta

vähemat maja

linna, aedlinna, alevisse, suvituskohta või maale. Pakkumised palun saata Tartu, Võru tn. 130—1. G. Eilmann.

Maaneiu soovib osta valget

laulatuskleidi-RIIET

Teat. J. Kuperjanovi t. 56—1.

Soovin osta maaväe

OHVITSERI VORMI

riideid, pikki pükse ja frentshi. Teat. Magasini tn. 4—18, M. Lomp. Tasun hästi.

Maamees soovib osta kohe

JALGRATAST

Teat. Tartu, Lootuse t. 12—9.

Soovitakse osta

KATUSEPLEKKI

ja naister. jalgratast. Turu tn. 29.

Ostan korras

VÕRKKIIGE

alumiinium- või email. aurulkeetja suurema perekonna jaoks ja email. (ka fajanss) bideé, alusega või ilma. Teat. Tööstuse t. 19—1, kl. 16-21, pühap kella 8—20-ni.

Kunst ● Kirjandus ● Muusika ●

Rindekasukas

Piirita Orvik

Ta oli väikeses alevikus tisler ning üle neljakümne viie aasta vana. Kui sõjavanker hakkas alevikule lähenema, lidus temagi teiste *meestega metsa — metsavennaks*, sest küüditamisest oli ta kuidagiviisi pääsenud, kuid mis edasi oleks saanud, oli raske öelda. Kõike võis juhtuda. „Parem hoida kui ohata," ütles ta naisele, kelle nimi oli Liisbet ja kes kampsunikudujana teenis mehe väikesele sissetulekule väheseid veeringuid lisaks, et elada päevast päeva ja patuga pooleks, nagu nad mõlemad mõnikord naljatasid.

Metsavennana langes Indrek Üksi liisk — ta sai püssi kätte ning ta otsustas seda nüüd *mitte enne käest ära panna*, kui maa on kommunistidest vabastatud.

„Olen varem püssi kandnud ja sõjas olnud, miks siis mitte nüüdki. Ma pole püssiks veel vana. Näe, sain Vabadussõjas varrukale veltveebli paelad peale — oskan seda sõjaasja. Mida ma siin alevikus ikka tuian ja tegema peaksin — pole ei kappi ega sängi kellelegi vaja... Või kui ongi, oodaku seni, kui tagasi tulen. Lähen ja asi sellega! Iga eestlane peaks nüüd minema, kommusid..." ütles naisele ja siirduski *vabatahtlike ridadesse*.

Et maa täielikuks vabastamiseks vajati mehi, siis oli iga terve ja veendunud vaadetega mees teretulnud. Ja et Indrek Üksi vaated ning meelsus kindlad olid ja midagi soovida ei jätnud, seda teadsid kõik, kes teda lähemalt tundsid. Teadsid seda ta ammused tuttavadki, kellega uues väeosas kohtas.

„Oled alati eestlane olnud ja oled edasi?! Näe, mõtlesin mitu puhku, et oled äkki kommuks hakanud — alevi asi ja käsitöölise kutse. Nad nabisid neid ju kohe. Aga sa ei sattunud nende mõrda? Teadsin, teadsin seda, sõbrake," arutas veltveebel Indrek Üksiga, ta Vabadussõja-aegne kaaslane Kalju Mägi.

„Ei... ma polnud nende masti mees. Püüdsid ja palusid; kui nägid, et vedu ei võta, hakkasid lõpuks ähvardama, et küll sa näed veel... Ent kõik oli asjata. Oleks ma kommuks hakanud, ei mind siis siin oleks," naeris Indrek Üksi sõbrale vastu ja jäi siis vaikselt enese ette maha vaatama, nagu see oli tema harjumuseks.

„Tore, et tulid, tõesti tore," ütles sõber, kuid Indrek Üksi ei pannud seda tähele. Ta oli oma mõtetega üksi. Üldse, ta ei armastanud palju rääkida. Ta ei hoolinud ka teiste seltsist. Tegi oma töö ja tahtis üksi sellegi rõõmu maitsta. Sellest ei tohtinud välja lugeda seda, et ta oleks inimesi kuidagiviisi põlanud. Ei, hoopiski mitte. Kuid ta oli meelsamini üksi ja kuulas meelsamini teisi kui ise teistega kõnelda.

Saabus september, möödus oktoober. Indrek Üksi väeosa oli kodumaal oma töö teinud ning „kammis" nüüd juba päratuid Venemaa metsi ja soid. Ikka ja ikka oli siin ja seal kokkupõrkeid rettuläinud punaväelastega ning muu kahtlase, bolshevistlikult häälestatud elemendiga.

Need olid rasked ajad Indrek Üksile ja ta *kompaniile, kes tegutses tagala puhastamisel* eeskujulikult ja imejulgelt ning väsimatult. Otsene rinne ei olnud neist kaugel, kuid päris rindekohast tegevust jätkus siin veel enamgi, sest vaenlane laskis aeg-ajalt tagala soodesse ja metsavõsadesse, mis olid juba täielikult sügisrüüs, parashütiste alla. Kokkupõrkeil viimastega näitas Indrek Üksi erilist vaprust ja kiiret otsustamisvõimet. Tal oli nagu eriline meel nende peidukohtade avastamiseks. Kui kompanii luurele läks või teatava kindla ülesandega tegevusse astus, siis võidi juba ette kindel olla, et täna tabatakse kindlasti otsitavad haletsemisväärsed mehikesed mõnest hurtsikust, küünist või ka lihtsalt kuuseokstest meisterdatud onnist metsatihnikus. Nende avastajaks oli peaaegu alati vaikne veltveebel Indrek Üksi.

„Selleks me oleme kõik siin, et neid nabida ja nottida," ütles lakooniliselt Indres Üksi, kui mehed möödunu üle ägedalt vaidlesid ja igaüks oma teeneid alla kriipsutas. „Me pole tulnud siia magama ja jagelema," tähendas ta teine kord, kui kompanii ülesandelt tagasi tulnuna puhkas või uueks väljaastumiseks ettevalmistusi tegi.

„Tead, Indrek Üksi, sa oled pisut liiga julge," ütles ühel päeval Kalju Mägi ja jäi ootama, mis sõber selle peale vastab.

„Kas peaksin ma siis arg olema? — Ei, ära räägi niiviisi. Pole ma ühtki julgem kui sina ja teised, meie kõik."

„Siiski, siiski... Sa riskeerid liiast. Võib haprasti minna. Parem hoida kui ohata, ütleb vanasõnagi. Võta minu nõu kuulda. Egas ma halva pärast, ma niisama sõbramehe poolest. Või usud sa, et oleme niisuguses rahulikus Issanda loomaaias, kus keegi kellelegi kurja ei tee. Kas pole põhjust karta? Ei, surm kõnnib kõikjal ringi, teinekord satub ta sulle otse nina ette, kui tormad ja tasa-targu oma sammu ei säe. Nagu eile... kaks surnut, kolm haavatut. See on meie kohta siiski suur kaotus. Ja sina oleksid võinud ka nende seas olla, nad ju koos sinuga läksid, läksid ja jäidki..." arutas Kalju Mägi.

„Tead, Kalju, sul on mõnes asjas vahest õiguski... Kuid — ärgem parem sellest rääkigem! Mis puutub aga sellesse, et ma peaksin ettevaatlik olema ja nagu ma end küllalt ei hoiaks, siis... siis sellest ärme räägime enam üldse. Tean, mida teen ja võin. Ja ma ei karda surma. See ei taba mind nii ootamatult. Usu, vennas! Pea meeles — ma ei karda ja ta ei taba mind ootamatult. Kuid nüüd palun, mine teiste juurde ja jäta mind üksi. Ma tahaksin natuke... noh, lihtsalt puhata. Olen väsinud."

Indrek Üksi sulges silmad ja mõtles kaua elust ja surmast. Tal oli niisugune veene juba noorest saadik, et ta peab kunagi vanana kaua ja igatsusega surma ootama, mis ei tule ega tule teda koristama. Oli hiline õhtu ja taamalt sähvis taevasse heledaid valgusjugasid. Aeg-ajalt mürisesid patareid siit- ja sealtpoolt, ning kui need keskööks vaikisid nagu puhketundideks, oli temal ja kõigil võõrastav tunne. Sõjamees kuuleb magadeski ning harjub sõjamüraga. Kui seda järsku pole, siis on nii imelik ja võõras.

Möödus halle sompus-vihmaseid hilissügisepäevi, tulid talvekülmad. Indrek Üksi kompanii püsis lühemat aega siin külas, siirdus siis sinna ja tänna, vastavalt vajadusele ja olukorrale. Jõuludeks paigutati nad otse esirindesse ning nüüd polnud vahet ei päeval ega ööl. Vaenlane tegi lakkamatult katseid rindesse kiilu sisse lüüa, kuid ikka ja ikka löödi ta massilised rünnakud tagasi. Kaitsele asunud mehed olid mehe eest väljas. Aeg-ajalt langes küll mõni kas jäävalt või ajutiselt rivist välja, kuid see kõik oli nii tavaline ja harilik, et ta ei äratanud kelleski mingit imestust. Seda võeti loomulikuna ja paratamatuna. Punkripäevad kippusid vägisi pisut ühetooniliseks muutuma, vaatamata pingelisele *olukorrale, mis ei andnud* tunnikski järele. Ootamatu vahelduse tõi meestele aga see päev, mil tagalast saabus koorem rindele kogutud kasukaid.

Oi, millise rõõmu ja ärevusega neid jaotati ja passiti! *Kuigi mõnele* ei sobinud see või teine kasukas, kas oli see liiga pikk või olid selle varrukad lühikesed, piht lai või muu viga juures, see kõik ei tähendanud midagi. Peaasi, et kasukas, soe, *lambanahkne kodumaa kasukas!*

Indrek Üksi valis endale lühikese pihtkasuka. See polnud ei vana ega ka mitte kaugeltki uus. Kantud ja kulunud. Sõjamehe asjatundlik silm takseeris tükk aega kaenla all olevat augukest ja *oletus näis päris kindel olevat* ning paika pidavat — see on kuuliauk!

„Selle kasuka kandja on kord kuuli pihta saanud. Poisid, vaadake!" tähendas Indrek Üksi ja kõik silmitsesid kasukat, mis oli kui noore, tapetud vasika nahk veltveebli kätel tolgendamas.

„Täitsa sihker — kuuliauk mis kuuliauk," arvas üks meestest.

„Vindist lastud, ausõna vindist lastud," oli ühe teisegi mehe asjatundlik seisukoht.

„Üksi, ära võta seda kasukat... See ei tähenda head," arvas Kalju Mägi ja jätkas: „Ma olen pisut ebausklikuks siin muutunud. Ära muiga midagi, päris tõesti. Usu mind — see ei tähenda head, kui selle kasuka võtad. Pane tähele: *sa saad sellesse tuld. Kui üks auk juba* sees ja ees, pea's see teinegi teed järele ei leia. Kuul leiab ikka tee teise kuuli juurde. Usu mind — see kasukas ei anna sulle sooja, see viib su hauda. Nii on ikka asjadega, mis pole su omad, aga äkki saavad su päris-omaks. Nad on tähendustega asjad. Ma tean..." targutas Kalju Mägi.

„Jäta see loba. Vaat kus leidis jutu," pahandas veltveebel Indrek Üksi. „Või mina peaksin pelgama seda tühja augukest ja seepärast loobuma sellest laiade hõlmadega kasukast. Vaat, just nimme võtan selle kasuka — nimelt seepärast, et sel on auk kaenla all ja nii laiad hõlmad," rõhutas Indrek Üksi. Ta puges punkri narile, tõmmates oma uue kasuka enesele peale. „*Mina ei karda seda kasukat*, olgu sel kas või kahurikuulist auk sees," pomises ta veel nariltki.

Kasukad olid saabunud õigel ajal: *ilmastik* muutus järsku pakaseks Ööd ja päevad püsis temperatuur paar korda paarkümmend pügalat allpool nulli. Kasukateta oleks kaevikus üsna täbar olnud.

Kuid mida külmemaks ilmad muutusid, seda „soojemaks" läksid vaenlase rünnakukatsed. Nad paiskasid järjest uusi reserve lahingusse, nagu poleks neil üldse enam otsa ega lõppu inimmassist, kes on määratud hävingule. Neid kihutati tulle tagant tulistades. Neid varises *loogu, sest iga rünnakukatse võeti vastu* siinpool raskekuulipildujate, miinipildujate ja kahurite tulega. Teinekord tulid teraslinnudki taeva alla surma puistama vaenlase ahelikule, kes tuli, vaarus ja varises, jäädes musta-punase paelana lumme.

Indrek Üksi kompanii muutis mitmel korral oma asukohta. Oli küllalt juhtumeid, kus vaenlasega tuli kokku minna mees mehe vastu. Kuigi mõni mees ei jõudnud eelmisest punkrist järgmiseni, sest kuulirahe leidis ka siitpoolt endale ohvreid, oli meeste meeleolu *kindel ja hea*. Meelekindlus ja külmaveresus olid need pandid, mis viisid ülesanded lõpule, kuigi surmakuulid lendasid siit-sealt ning vahel arugi ei saanud, kus lõpeb elu-maailm ja kus algab surma-riik.

Ühel päeval tabas vaenlase kuul Kalju Mäge. Ta sai haavata. Õnneks küll kergelt, hulkuv kuul oli tunginud tal vasakusse randmesse. Enne *sidumispunkti minekut* jäi ta seisatama veltveebel Indrek Üksi ette.

„Noh — said pihta... Läbi kasuka, millel polnud auku?" küsis Indrek Üksi.

„Jah... Ei uskunud... olin ju nii ettevaatlik. Ning terve kasukas kah ei aidanud! Näru niisugune, narris mu kasuka ära. Tükk nagu välja rebitud. Kuid mis sest, haav on *kerge, tänu Jumalale. Ainult liha natuke* näksanud," seletas Kalju Mägi.

Siis jäid ta silmad peatuma Indrek Üksi pihtkasukale. Ta vaatas teravalt selle kaenlaalust auku ega öelnud midagi. Indrek Üksi pani seda tähele ja tal tuli meelde kunagine jutt kuuliaugust ta kasukas. Siis läks Kalju Mägi ning veltveebel soovis talle head reisi haiglasse.

Jällegi möödus tükk aega vingetes idatuultes ja pakases ning vaenlase pealetungi tules Siis ühel päeval, mil rindel valitses erakorraline vaikus, nagu oleks kõikjal kabelirahu, kutsus pataljoniülem, kes oli tulnud isiklikult staabist punkrisse, veltveebel Indrek Üksi enese juurde.

„Teie avaldasite kord soovi kojusõiduks... Kas oli see nii?"

„Just nii, härra major," vastas veltveebel.

„Et olete sügisest saadik vahetpidamata tegevuses olnud, siis võimaldub teil ja viiel mehel teie rühmast puhkusele sõita. Määrake tublimad mehed. Ise tahate ikkagi minna?"

„Just nii, härra major!"

See tuli nii ootamatult Indrek Üksile ning ta rõõmustus kui laps. Salapärane kojuigatsus oli juba tükk aega ta südant *närinud*. Ei mitte sellepärast, et punkris kuidagi halb või raske oleks olnud. Ei, ei — hoopis inimlikumad olid need neljakümneviie-aastase mehe põhjused, mis kandsid ta mõtteid punkrikitsusest välja — üle lumiste lagendikkude ja laastatud maa sinna väikealevikku, kus on ta kodu, ta naine ja mitmesugused puutööriistad.

Juba *sama päeva* õhtupoolikul lahkus punkrist kuus meest kaugele puhkusteele. Nad läksid jalgsi, kiirsammul lähemasse asulasse, kust oli võimalik autoga tagala esimesse raudteejaama pääseda. Nende kaaslased vaatasid neile soojade ja kaasarõõmustuvate pilkudega järele, kui nad kadusid metsatihnikusse, mis oli raskes härmarüüs. Viimasena nägid nad oma veltveeblit, sest ta pruun pihtkasukas eraldus maastikust teravamalt teiste valgete lambanahksete kasukate seast.

See *oli ärev ja kärsitu* sõit — rindelt koju...

„Ma lähen nii ootamatult... Ta ei tea aimatagi..." mõtles Indrek Üksi naisele. „Kas ta aimab, kas ta aimab, et ma tulen, et tulla võin? Kas need kaselauad seal trepitühemikus on kuivad nüüd, kas värnitsat veel jäi või ei jäänud järele... Kevadel, jah, siis oli pool potskut vist..." rändasid ta mõtted kodumaal. Kuigi ta *võinuks nüüd siin vagunis* rahulikult puhata ja magada, kuna ta kauasest pingulolekust vajaski seda, ei tulnud ometi und sõbale. Tunnid venisid aeglaselt ja pikalt vagunirataste kodu poole rappudes. Terve igavik tundus kestvat peatus siin ja seal jaamas. Ta mõtted nüüdki käisid kodust rindele ja rindelt koju. Iga kord, kui ta mõtles oma kaaslastele, kes jäid rindele, meenus *talle sõber Kalju Mägi jutt* kasukast ja kasukaaugust. Ning ikka pidi ta selle puhul muigama! — „Näe, *olin lausa tules, aga ei* ühtki kuulikriimustustki. Mitte ühtki..."

Ent lõpuks ometi — järgmise päeva keskpäeval astus Indrek Üksi *väikese jaamahoone* perroonile. Siit polnud alevikku enam kuigi palju maad. *Mõnikümmend* minutit, ja siis...

Loojuv päikene roosatas lund ning siin-seal liikusid reed puukoormatega. Talumajade korstnaist tõusis suitsusambaid heledasse *taevasse*. Mets oli paksus lumes, kuused kui suhkrupead. Lendles vareseid.

Ta siirdus otse üle nurmenuka maanteele, sest iga minut näis olevat kiire. Ta otse hingeldas oma sõduripakki kandes ja tõtates-sumades *läbi tuhkja lume*. Lõpuks oli ta maanteel ning koduväravani polnud enam kuigi palju maad. Kõik tundus siin nii uuena ja ilusana. Ainult kummaline vaikus ja suur rahu kippus häirima ta kärsitut meelt, sest siia ei kostnud rinderaginat, patareide põrinat ja kuulide vingumist, millega oli nii harjunud.

Ent äkki vurises midagi. Käänaku tagant *tuli veoauto palgikoormaga nähtavale*. See lähenes kiirel sõidul lume tuisates. Et Indrek Üksi oli otse higine kiirest rühist ja meeled kärsitult ärevil kojujõudmisest, vallandas ta kasuka nööbid. Hetkeks tuli meelde auk kaenlaaluses ja sõbra hoiatus kasuka pärast. Kuid juba oli tuul haaranud kasukahõlmad oma hoolde ning ta vaatas koduväravat, kuhu ruttas oma viimaseid samme.

Alles nüüd, millal auto oli juba üsna lähedale jõudnud, märkas kojuruttaja, et ta käib ju otse keset teed, autole lausa vastu. Vaevalt sai ta aga sellele mõelda, ning enne kui ta suutis paar sammu kõrvale *astuda, oli auto ta kohal*...

Juhtus midagi kohutavat, aimamatut: *veomasina ukselink haaras lipendava kasukahõlma* ning silmapilkselt oli Indrek Üksi auto ratta alla keerutatud.

Kui juht masina kriginal pidurdas, oli kõik juba liiga hilja. Maanteel lamas puruksrebitud kasukaga verine mees, näoga lumes. Autoratas oli lömastanud ta pea, ta õnnetu surm oli olnud silmapilkne.

Seda kõike nägi Liisbet Üksi kambriaknast kardina vahelt, sest ta oli tõusnud toolilt, pannud kootava kampsuni lauale, et vaadata, kuhu poole see auto niisuguse tulise kiiruga kihutab. Ta ei uskunud oma silmi: Indrek tuleb koju... Aga veel vähem uskus ta oma silmi, kui nägi, et Indrek kukkus, kukkus ja jäigi. Alles siis oli kõik selge, kui veomasin puukoormaga peatati *ning mehed kiiresti lamaja juurde jooksid*.

Saatus oli öelnud jällegi oma kummalise sõna ühe inimelu kohta.

Esimesest eesti eksliibriste autorist

20 a. Udo Ivaski surmast

Meil tekkis kümmekonna aasta eest võrdlemisi üldine suur huvi raamatuviitade — eksliibriste vastu. Hakati neid õige laialdaselt valmistama ning koguma. On sugenenud isegi kirjandust eesti eksliibriste ajaloost ja kunstilisest küljest (H. Peetsi ja A. Tuulse tööd). See ühtlasi kunsti ning bibliofiilat harrastav ala näkse pärast mõneaastast mõõna nüüd taas *hoogsalt elustuvat*.

Niihästi eritöis kui ka lehekirjutisis on eesti eksliibrise sünniajaks peetud 1903. aastat, mil K. Raud valmistas G. Ristile *raamatuviida*. Nagu möödaminnes mainitakse, et umbes samal ajal on Venemaal töötanud U. Ivaskki, tähtsaimaid vene eksliibrite tundjaid ja kogujaid. Unustatakse aga see tõsiasi, et just U. Ivask on olemasolevail andmeil esimene eesti soost kunstnik, kes tegi eestlasele eksliibrise. Möödunud sajandi lõpul — 1888. aastal — on U. Ivask joonistanud raamatuviida oma isale G. Ivaskile, kes oli Tartumaal põllumees. See eesti talumehele *tehtud eksliibris kujutab kilpi*, mille keskel on sõõr ja millest käib risti läbi raamatukogu omaniku nimi. See eksliibris on sisult lihtne, ent stiilipuhas ning sobiv Lõuna-Eesti põllumehe raamatuile. Oma vähenõudlikkuselt on ta otsekui ülemineku-astmeks niisuguste *raamatukogu-märkide nagu tuntud* „Rappla Piibli koggodus" ja kunstiteosliku eksliibrise vahel.

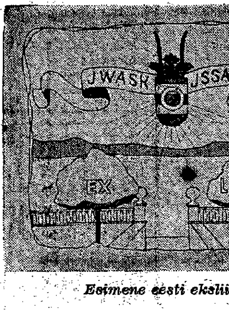

Esimene eesti eksliibris

U. Ivaski teine raamatuviit isa raamatukogule, 1902. aastal valmistatud kivitrükk, kujutab avatud terrassi treppi. Ülal on vapisarnane kujutis pealkirjaga (vt. eksliibrist U. Ivaski tütre H. Kulpa kogust). Viimane eksliibris on rahvusvaheliselt hästi tuntud. Juba 1902. aastal trükib selle ära Vereshtshagin oma raamatus Venemaa eksliibriste kohta ja 1903. *aastal leidub see ajakirjas „Schweizerische* Blätter für Ex-Librissammler" (lk. 93). Ka hiljemini on see mitmel pool avaldatud.

Tõsiasja, et U. Ivask on eestlane, kes lõi esimesed eesti eksliibrised, on põhjus just nüüd esile tõsta, sest käesoleva aasta 15. mail saab täis 20 aastat selle suure bibliofiili ja bibliograafi surmast.

Udo Ivask sündis 8. dets. 1878 Viljandimaal Loodi mõisas. Pärast keskkooli lõpetamist Tartus siirdus ta Moskvasse, kus õppis maalikunsti *akadeemik Korovini juures 1897—1898. Peagi* saab Ivaski lemmikalaks siiski bibliograafia ja pärast Moskva Arheoloogia-instituudi arheograafia-osak. lõpetamist 1910. a. asub ta tööle Rumjantsevi muuseumi raamatukokku. 1920. a. tuli Ivask Tartu, kus suri 15. mail 1922 Ülikooli Raamatukogu tööjõuna. Ivaskil on mitmekülgseid teeneid raamatuteaduses, kuid selle varasurnud eestlase suurim elutöö on olnud omaaegse Venemaa (kaasa arvatud Soome, Läänemeremaad ja Poola) eksliibriste uurimine. Võib otse *väita, et U. Ivask on rajanud teaduslikule* alusele eksliibristesse suhtumise Ida-Euroopaski. Tema kolmeköiteline teos „Vene raamatuviitade kirjeldus" (Moskva 1905—1918) on tuntud välditamatu teatmeteosena kõikjal eksliibriste harrastajate ringides. Peale mainitud suurteose on U. Ivask avaldanud rea kirjeldavaid ja uurimuslikke kirjutisi 1902. a. — 1918. *aastani vene, saksa ja helveetsia vastavais ajakirjus.*

Ivask oli koguja ja uurija, kes suhtus eksliibrisesse kunstiteosena ja bibliograafilise erialana ega mitte vaid eraharrastusena. Seepärast on juba ta esikteos 1902. aastal „Raamatukogude märkidest, nõndanimetatud eksliibristest" *(Moskva) selgitav ning ühtlasi ka innustav töö.* Hiljemini on ta oma töödes aina võidelnud nende pahede vastu, mis meilgi on läinud lokkama kogujate ringides, et raamatuviit saab vahetuskaubaks, selle asemel et see peaks raamatukogu tõeliselt kaunistama. Meie seisukohalt on Ivaski töödest suure tähtsusega peale muu veel „Raamatuviitade kohta käiv kirjandus" (Moskva 1918), kus on ohtrasti Läänemeremaadegi bibliograafilisi andmeid.

Udo Ivask

U. Ivaski poolt valmistatud eksliibriseid on 31. Neist on *valdav osa tehtud Moskvas* asunud balti sakslastele ja venelastele. Peale kahe juba mainitud isa eksliibrise on eestlastele loodud Helene Ivask-Kulpale (1919) ja Paul Ivaskile (1909). Üldiselt on Ivaski eksliibrised maitsekad ning ületavad mitmes suhtes tollal niihästi Lääne- kui ka Ida-Euroopas valitsenud jugend-stiilis romantitsevad raamatuviidad. Tema *parimini viimistletud* eksliibris on H. Ivaski oma, mis kujutab Püha Helenat. Peenelt viimistletud on ka aadlikkude ja muud vapikujutistega ning idamaiste *motiividega* eksliibrised.

P. A.

Elutarkust

TSITAATE A. HITLERI TEOSEST „MEIN KAMPF"

Rahvuslik riik peab lähtuma eeldusest, et teaduslikult vähe haritud, kuid kehaliselt terve inimene, hea, tugeva iseloomuga, täis otsustusvõimet ja *tahtejõudu*, on rahvustervikule väärtuslikum kui vaimukas tossikene. (Lk. 452)

Rahvuslik riik peab seda tunnetades sihtima kogu oma kasvatustööd esimeses järjekorras mitte puhta teadmise sissepumpamiseks, vaid läbi ja läbi tervete kehade kasvatamiseks. Alles teises järjekorras tuleb siis vaimsete võimete arendamine. Siin on aga jälle esikohal iseloomu kujundamine, eriti tahte ja otsustusvõime, ühendatud kasvatusega vastutustundelisusele, ja alles viimases järjekorras teaduslik kasvatus. (Lk. 452)

Kehaline kasvatus on seepärast rahvuslikus riigis mitte iga üksiku asi, ka mitte vanemate asi, mis alles teises või kolmandas järjekorras huvitab üldsust, vaid riigi kaudu edendatud ja kaitstud rahvuse enesealalhoiunõue. Nii nagu riik, mis puutub puhtteaduslikku kasvatusse, juba tänagi piirab üksikisiku enesemääramisõigust ja kohaldab tema suhtes üldsuse õigust sellega, et ta — küsimata vanemate soovi või vastuseisu — allutab lapse koolisundusele, nii peab veel palju suuremal määral rahvuslik riik edaspidi oma autoriteeti läbi suruma üksikute teadmatuse ja mõistmatuse suhtes rahvuse säilitamise alal. (Lk. 453)

Just meie saksa rahvas, kes praegu on kokku varisenud, on teiste tõugata, vajab seda sugestiivset jõudu, mis eneseusalduses peitub. Seda eneseusaldust peab aga juba lapsest saadik noorele rahvuskaaslasele sisse kasvatatama. Kogu kasvatus ja arendamine tuleb sellele rajada, sisendada talle veendumus, et ta teistest alati üle on. Ta peab omaenese kehalise jõu ja osavuse kaudu uuesti võitma usku oma rahvuse võitmatusse. See, mis saksa armeed omal ajal viis võidule, oli usalduse summa, mida igaüks tundis enese ja kõik kokku oma juhtide vastu. See, mis saksa rahva jälle tõstab, on veendumus vabaduse tagasivõitmise võimalusse. See veendumus aga võib olla ainult miljonite üksikute samasuguse tundmise lõppresultaat. (Lk. 456, 457)

Eesti lüürikat soome keeles

„Eestin Runotar"

Toimittanut Elsa Haavio. W. S. O. Y. Porvoo 1940

Kahe sõja vahel jõudis kirjandusturule Soomes ja meilgi kauaoodatud ning pikemat aega teoksil olnud eesti luule antoloogia. Uute sõja*sündmuste tõttu* on sellest nägusast raamatust jõudnud siiapoole lahte ainult mõned üksikud eksemplarid. Et see esindab esimest suuremaulatuslikumat katset anda võõrkeeles *läbilõige* eesti lüürikast, siis peaksime selle juures mõne sõnaga peatuma.

Kuue aasta eest ilmunud eestikeelsest soome luule antoloogiast („Soome laule ja ballaade") on käesolev kogu igatahes esinduslikum ja mahukam, kuigi luuletuste arvult ainult 10 prots. ulatuslikum. Eriti suurt rõhku on pandud eesti *lüürika arengukäigu jälgimisele*. Elsa Haavio vaatleb 56 leheküljel eesti luule tõusvat rada Kristjan Jaak Petersonist kuni nooremate kaasaegsete luuleni, püüdes võimalikult igast silmapaistvamast lüürikust anda teatavat terviklikku pilti, mis aitaks soome lugejal täiendada üksikutest luuletõlgetest saadud muljet. On täiesti loomulik, et soomlane saab nii mitmestki motiivist meie luulest aru teisiti kui meie. Nii on meie mõiste järgi võib-olla pisut liiga esile tõstetud Ernst Enno lüürika, kuna Marie Underi hilise*mast ja küpsemast loomingust on libisetud* liiga kergesti üle. Tunduva lünga jätab ülevaatesse kahtlemata Hendrik Adamsoni puudumine. Ta nimegi pole mainitud, kuigi ta seda omapärase ja rahvusliku luuletaja-isiksusena kahtlemata vääriks, olles *Siuru*-generatsiooni silmapaistvamaid lüürikuid Underi ja Visnapuu kõrval.

Tõlgitavate autorite valikul on võetud aluseks võimalikult väike autorite arv, püüdes anda igaühest mitme luuletusega terviklikum pilt, kui seda võimaldaks suuremaarvulisem autorite esitamine, *kus mõni paratamatult peaks leppima* ühe luuletusega. Nii on käesolevas antoloogias esindatud 17 autorit 110 luuletusega. Igalt autorilt on tõlgitud vähemalt 3 luuletust. Tavaline määr on 4—8 luuletust. Erandi moodustavad Suits (16), Under (13), Visnapuu (11) ja Ridala (10 luuletusega). Viimase puhul oleks *võidud leppida küll vähemaga* ja selle asemel esitada näiteid Adamsonist ja (kuna Haava on esindatud) Söödist. Üksikute luuletuste valikul on loomulikult kõige rohkem kaasa rääkida olnud tõlkijatel, millist seisukohta kahtlemata tuleb vägagi arvestada ja leppida nii mõnegi meistripala puudumisega ning vähemõnnestunud värsiridade tõlgetega.

*Raamatut lehitsedes ja üksikuid tõlkeid nau*tides tuleb heameelega nentida tervet rida meisterlikke tõlkeid. Eriti tuleb alla kriipsutada soome luule tõlgete vanameistri Otto Mannise tõhusat osa käesoleva teose õnnestumises. Tema tõlkeid iseloomustab just geniaalne originaali meeleolu ja kõlavärvuse ootamatult täpne tabamine, mille juures tõlked pole vähimatki kao*tanud oma algupärasest autoripoolsest indivi*duaalsusest. Koidula „Enne surma Eestimaale" („Synnyinmaalle ennen kuolemaa") tõlget tuleb *kahtlematult pidada originaalist tihedamaks*, kõnelemata eriti Suitsu luuletuste geniaalsest interpretatsioonist, näiteks „Koidu" tõlke puhul („Aamunkoissa"). Leidub muidugi tõlkeid, mis ei saavuta originaali meeleolulist ehedust, nagu „Sapine kuu" („Sappien saartama kuu"). Teiseks Mannise suurvõiduks on Marie Underi küpse ja individuaalse luule tabav tõlgitsemine, *millise näidetest võiks mainida ballaade või* „Unetuma laulu" („Unettoman laulu").

Aino Kallas on loonud samuti rea õnnestunud tõlkeid: Suitsu „Laul Eestist" („Laulu Eestistä") ja eriti Ridala ballaad „Sinine kari" („Sininen karja"). Noorematest tõlkijatest võib esile tõsta Yrjö Jylhät, kes haruldaselt kergesti on osanud tabada kas või Juhan Liivi lihtsaid *toone tema looduslauludest, nagu* „Nõmm" („Nummi") ja teised. Elina Vaara Koidulatõlkedki kuuluvad õnnestunute hulka. Kõige raskemaks näib tõlkijaile olevat kujunenud Visnapuu kergete, viisirikaste värsside jäljendamine.

Üldiselt tuleb teost nii autorite kui ka luuletuste valikult ja tõlgenduselt pidada õnnestunuks. Raamat annab soome lugejatele eesti lüü*rika arengust, alates ärkamisajast kuni tänapäevani*, küllalt ilmeka pildi. Lüürika vahendamine on ju üldse raskeim probleem rahvusvahelises kirjanduses ja iga sellelaadne teos, mis eesti suhteliselt kõrgekvaliteedilist luulet tutvustab väljaspool, on teretulnud. Loomulikult aitab käesoleval juhul ka keelte sugulus kaasa selle tutvustamise kergendamiseks ja vastastikuseks mõistmiseks. Seni tõlgitud eesti eepika ja dramaatika kõrval on soome kirjandussõbra lauale *ilmunud nüüd ka valimik eesti lüürika* paremikust. Eesti luule ilmumine Soome on õnnestunud nii valikult kui vormilt.

Arvo Mägi

155. kontsert

Vanemuise Muusika Osakonna segakoorilt „Vanemuise" kontsertsaalis 13. mail 1942. Juhataja R. Ritsing. Solist R. Jõks (tenor). Klaveril L. Lesta

Kontserdi kava koosnes seekord aina isamaalauludest M. Härma, K. A. Hermanni, A. Läte, M. Saare, J. Simmi, E. Võrgu ja E. Aava loomingust. Paljud neist on juba sagedasti esitatud meie kooride kontsertidel, kuna ainult üksikuid on viimasel ajal vähem kuuldud, nagu E. Aava „Me oleme põhjamaa lapsed", M. Saare „Oh, kodumaa", J. Simmi „Koduviis". Harilik nähtus on, et helindid, mis nii sagedasti tulevad ettekandele, kaotavad mitmekordsel esitusel märksa värskusest, kuigi kooril nad täiesti käes on ja laulmine *toimub kõigiti korralikult*. Kõne all oleval kontserdil M. Härma „Enne ja nüüd" ei saavutanud seda haaravat mõju, mida sellest harilikult oleme oodanud. K. A. Hermanni lihtne, südamlik „Väiksele isamaale" oli hea. Muusikaliselt hästi viimistletud maitseka fraseerimisega ja selge hääldamisega esitas Ritsing M. Saare sügava tundega kirjutatud „Põhjavaimu". Heale viimistlusele vaatamata ei suutnud ettekanne kontakti luua kuulajaskonnaga; R. Ritsingu „Tulease" juures läks koor *n.-ö.* soojaks, tõmmates publiku kaasa. Laul tuli korrata. Minu „Koduviis" on polüfoonilisel häälte liikumisel koorile kaunis nõudlik, kuid sai korraliku esituse osaliseks, ehkki lõpuks oleks säravamat jõudu soovinud. E. Aava üldlaulupeo ühislaul „Laul kodumaast" esitati jaotatult solistide ja kooriga klaveri saatel. Laul enesest viisi poolest jõulist ja kaasatõmbavat meeleolu ei suuda anda, kuid säärasel ettekandel, nagu seda kuulsime kontserdil, sai *see sooja poolehoiu osaliseks* oma teksti pärast. Hästi kooripäraselt ja meeleolukalt kirjutatud E. Võrgu „Eesti lipp" ei pääsenud tarvilisele mõjule, vaatamata korralikule esitusele. Esimest salmi laulis bariton Loigu, teist pr. Tiido, kuna koorile jäi kolmas salm. Üksikutes lausetes kõneviisiliselt ülesehitatud meeleolusid vaheldades R. Ritsingu loodud „Vanemuise kannel" mõjus venitatult, korrates teksti üksikuid sõnu. Puhtalt intoneeriti koorilt M. Saare südamlik „Oh, kodumaa". A. Läte „Võõrsil" sooritasid mehed ilusa piano salmide lõpul. A. Haava luuletusele „Me oleme põhjamaa lapsed" on mitmed meie heliloojad muusika loonud. E. Aav on värvika, maitseka, huvitava harmooniaga ja teksti muusikalise tabavusega iseloomukalt kujutanud lühivormis neid tundeid, mis luule eneses sisaldab, kuid säärast tervikulist muljet ei jäta, mida saame E. Oja soololaulult samale tekstile. A. Läte varemast loomingust „Ärka üles, isamaa" — meie laulupidude raudvara — tuli publiku soovil korrata.

Kontsert lõppes M. Härma lõpukooriga „Kalevist ja Lindast". Elavatele kiiduavaldustele järgnesid lisapalad: E. Võrgu „Lilleside", T. Vettiku „Me Põhjamaa päikese" ja Kunileidi „Sind surmani". Ülekaalus valitses kogu kava lauludes raskemeelsuse element, mis pikapeale ühetooniliselt mõjus, lõdvendades pealtkuulajate kaasaelamise pinget. Ka solist R. Jõksi repertuaar kandis tugevat unistuslikku ja melanhoolset varjundit. Käesoleva muusikahooaja solistid-lauljad on vist Aaviku „Kojuigatsuse" peale „monopoli" võtnud: hr. R. Jõks oli vist viies või kuues, kes selle lauluga kolmapäevasel kontserdil meile esines hästi läbimõeldud ettekandega. A. Karindi ilus sisetundega kirjutatud „Küla mull' ütleb" rahvaviisi põhjal on meie soololaulude-kirjanduse silmapaistev teos. H. Meri ulatuslikku, eleegilist „Igatsuse laulu" tõlgitses R. Jõks muusikalise tundmisega toonikülласel häälel. Klaveril saatis prl. Lea Lesta vilunult ja tasakaalus solistiga.

J. SIMM

Väljaandja Haridusdirektoorium
Pea- ja vastutav toimetaja M. Kuldkepp
Majandus- ja Transpordidirektooriumi trükikäitised
End. nats. E. K.-Ü. „Postimees" trükikoda